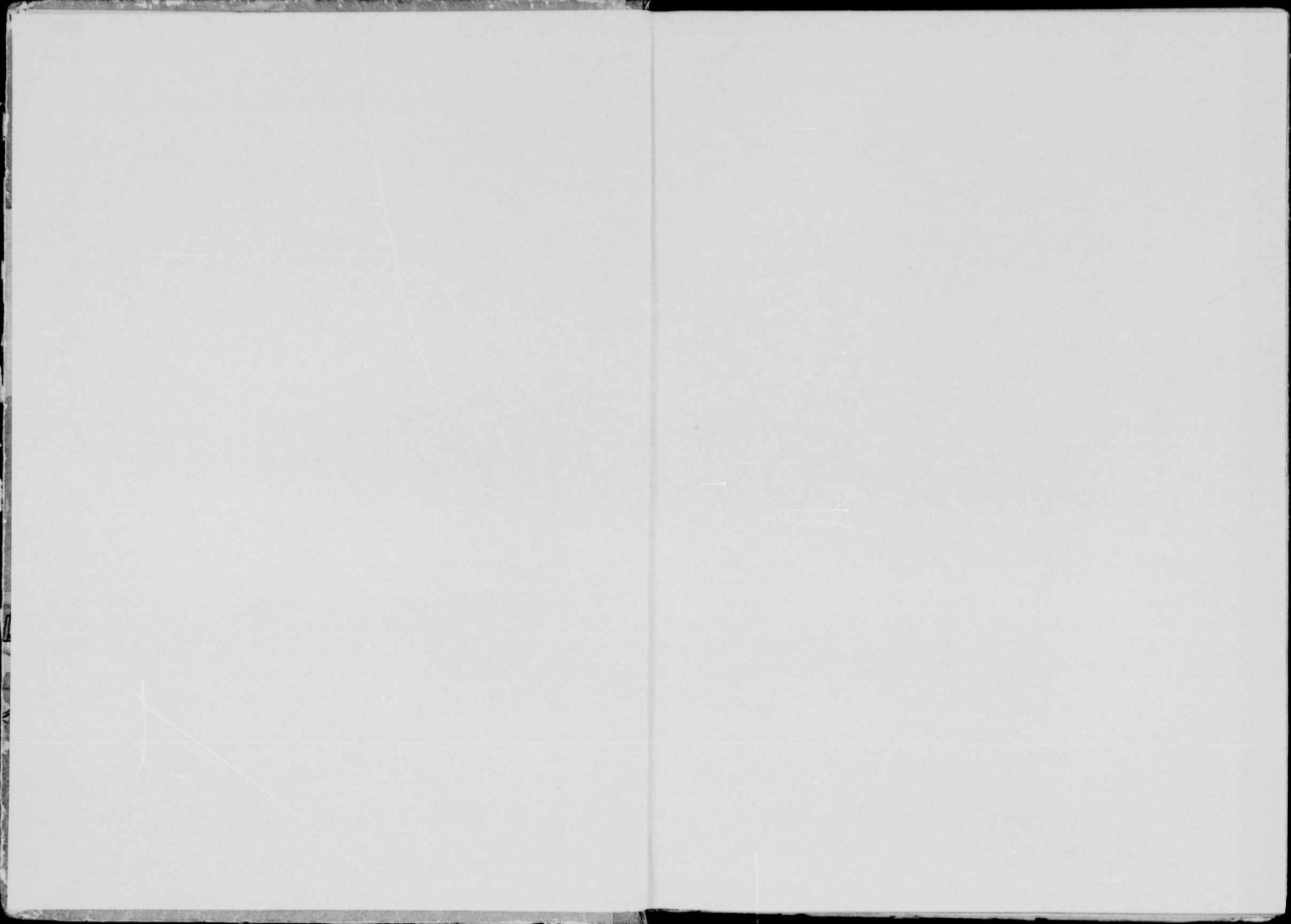

Een Jongen met Energie

door
Charles Krienen

K 90

Een jongen met energie

100 k
O O R S P R O N K E L I J K J O N G E N S B O E K

kie
LEEFTIJD 11—16 JAAR

*Een jongen
met energie*

DOOR CHARLES KRIENEN

GEMEENTEBIBLIOTHEEK
ROTTERDAM

P 039 907 791
B 1001-331 009-6

EERSTE DEEL

EEN SOMBERE JEUGD

Om het leven van de kleine Bernard hing een wolk van somberheid. In de steeg, waarin hij geboren was, drongen zelden vrolijke geluiden binnen en de zon liet er zich niet zien. Daar hing in die enge straat steeds de uitwaseming van nat ondergoed, dat uit de ramen te drogen hing en opwoei, als de wind er door ging. In het voorjaar, als de vele mussen, die hun nest hadden onder de dakgoten en onder de pannen, de stoepen en de omlopen langs de huizen bevuild hadden, leken deze bekladderd met verf van allerlei kleur. Overdag stonden hier en daar voor hun huizen tabaksnat spuwende nietsdoeners, in hun gore borstrokken of overhemden en riepen elkan- der het nieuws toe, dat ze uit de krant hadden opgediept of opgevangen van de radio bij deze of gene. Op sommige stoepen bleef het vuil der vogels liggen, tot het was meegevoerd door de klompen of schoenen der uit- en ingaanden.

Slechts een enkele huisvrouw, meer op reinheid gesteld, kwam met water en bezem naar buiten, om het vuil weg te werken, met een hartgrondige verwensing aan 't adres van die vieze mormels op het dak.

Een overbuurvrouw, jaloers op die properheid, riep de schoonmaakster spottend toe: „Liggen laten, buurvrouw, 't zijn allemaal cadeautjes van de vogels des hemels.”

„Laat ze naar de hel vliegen, de loeders.”

„Die is te ver weg, buurvrouw.”

In die steeg op nummer zevenentwintig werd de jongen geboren, wiens levensgeschiedenis ik ga vertellen.

Aan zijn moeder zou hij geen enkele herinnering behouden, omdat zij stierf, toen hij amper twee jaar oud was. Ze was een lieve vrouw geweest. Dat vernam de jongen later van de burens en van zijn zuster, die zes jaar ouder was dan hij.

Zijn vader sprak bijna nooit over haar. Waarom hij dit zelden deed, zou de jongen later begrijpen.

Zijn zuster Annie, die 't huishouden deed, kon zich met haar broertje weinig of niet bemocien. 's Morgens kleepte ze hem aan, veegde met een natte doek langs zijn gezicht, droogde hem af met de slip van haar schort, zette het bordje met de

boterhammen er op voor hem neer op de vloer en ging weer aan de arbeid. Toen hij nog niet goed lopen kon, kroop hij het kamertje in het rond, stiet zijn hoofd honderd keren per dag tegen een of ander meubel en kroop onder zijn ledikant als hij slaap kreeg. Bijna tot zijn tweede jaar scharrelde hij in dat kleine, donkere kamertje maar wat rond en de stilte om hem heen werd slechts een enkele maal verbroken, als zijn vader het hoofd om de deur stak en riep: „Waar zit je, kleine aap?”

Dan kroop hij onder de een of andere stoel of onder zijn bed te voorschijn, om zich te laten zien.

„Ha, je bent er dus nog; maak maar veel plezier, m'n jongen.”

Na zijn tweede jaar werd het verkeersterrein, waarover hij de beschikking kreeg, ruimer, omdat hij ook het tuintje achter de huiskamer, die tevens tot nachtverblijf van zijn vader was ingericht, tot zijn beschikking kreeg. Als het draaglijk weer was, scharrelde hij hier de hele dag rond en werd al gauw zeer vertrouwd met de spinnen, de regenwormen, de slakken en al het verdere ongedierte, dat hier een prachtig tehuis vond onder rottende blaren, half vergane planken en manden en meer

dergelijke dingen. De mussen, die 's nachts in het dichte klimop langs de scheefgezakte en vermolmd schutting hun slaapstee hadden, kenden hem zo goed, dat ze in 't warme zand vlak naast hem met hun uitgespreide, flapperende vlerken naar alle zijden het stof opjoegen of boven op zijn lichaam gingen zitten, als hij, languit gelegen, sliep in de zonnige tuin.

In de tuin maakte hij voor 't eerst kennis met de zon. Deze had hij wel eens zien glanzen door een kiertje van het gordijn in de voorkamer, maar hem gezien zo groot en zo hoog en zo mooi, had hij de zon nooit. In de kamer was 't altijd somber en donker en brandde de lamp met een klein lichtje. Oorspronkelijk waren er aan de voorzijde van het huis twee kamers geweest. Door het wegbreken van de scheidingsmuur waren de kleine vertrekken een grote kamer geworden, waarin Bernard's vader zijn bedrijf uitoefende. Dit bedrijf was een café.

Reeds vroeg in de morgen werd dit geopend, doch heel dikwijls bleef de deur lang gesloten, omdat zijn vader de roes van de vorige avond nog niet uitgeslagen had. Als de vroege klanten door luid kloppen op de deur of driftig gebel hun verlangden te kennen gaven, binnen gelaten te wor-

den, klonk een verwensend gebrom uit de bedstee: „Ja, ja, ja, de dag is nog lang.”

Dan trok de kastelein de dekens over zich heen, sliep weer en snurkte in zijn slaap.

Dan zat de kleine Bernard overeind in zijn bed en was bedroefd, omdat zijn vader niets tegen hem zei. Een tijdje later hoorde hij zijn zuster rommelen in de gelagkamer, hij hoorde geschuif van stoelen, gerinkel van glazen en het plenzen van water in de spoelbak. Voor de kleine jongen had ze geen tijd. Naarmate hij groter werd, breidde hij het veld van zijn waarnemingen uit. In de cafékamer mocht hij alleen 's morgens komen, als zijn zuster er aan 't werk was, maar als er bezoekers waren was dit vertrek voor hem verboden. Dan liep hij de voordeur uit en trok de steeg in. Met ogen, waarin verlangen schitterde, zag hij naar de kleine jongens, wanneer dezen eens op de schouder van hun vader gezeten, lachend naar buiten kwamen. Dan wenste hij een vader te bezitten, zoals die kinderen hadden. Waarom speelde zijn vader nooit met hem? Waarom nam hij ook hem niet eens mee op zijn schouder naar buiten?

Nog wat ouder, begreep hij.

Zijn vader dronk!

Daarom kwam hij maar hoogst zelden aan het middagmaal, daarom bleef zo vaak des morgens de deur voor de vroege bezoekers gesloten, daarom stommelde zijn vader zo menigmaal in de nacht het slaapkamertje binnen en lag hij des morgens nog gekleed op zijn bed, als 't al lang dag was.

Zijn vader dronk!

Op een nacht hoorde hij, dat vader en Annie hevige ruzie hadden. Het moest al wel heel laat wezen, want geen enkele bezoeker bleek meer aanwezig te zijn. Hij hoorde alleen de ruziestemmen van zijn vader en zijn zuster. Waarover de twist ging kon hij niet verstaan, wel zag hij, dat Annie de volgende morgen roodgeschreide ogen had en heel bleek zag. Drie dagen later kwam ze al vroeg in de morgen aan zijn bed zitten.

„Bernard,” zei ze, „kijk eens, wat ik voor je gekocht heb?”

Ze haalde een mooie tol te voorschijn en een stok met een eind touw er aan vastgeknoopt.

„Nou kun je ook tolleren net als de andere jongens in de straat. En kijk eens, ik heb nog meer voor je gekocht.” Ze drukte hem een grote plak chocolade in de hand. „Nu moet je elke dag maar een stukje opsnoepen, dan heb je de hele

week iedere dag een lekker snoepje. Zul je dat doen, Bernardje?”

Zo gelukkig was het kind, dat voor 't eerst van zijn leven verrast werd, dat hij geen woord sprak, maar zijn zuster stom-verbaasd aanstaarde.

„Want weet je,” vertelde zijn zuster verder, „Annie gaat de deur uit, ze gaat voor dag en nacht werken. Maar 's Zondags kom ik bij je, elke Zondag en ik zal altijd iets voor je meebrengen, hoor, Bernard.”

„Moet ik dan met vader alleen in dit huis blijven?” vroeg de jongen, die ondanks de vreugde over zijn mooie tol en heerlijke versnapering, bang werd voor de eenzaamheid, welke hem wachtte.

„Er komt een vrouw, die voor je zorgen zal, m'n jongen. Je moet maar heel lief voor haar wezen, dan zal ze voor jou ook wel goed zijn.”

Ze sloeg haar beide armen om haar broertjes hals en begon te snikken.

„Heb je zo'n pijn, Annie?”

Hij vroeg het meewarig, als alleen een gevoelig kind dit doen kan. Nog krampachtiger snikte de grote zuster en nog hartstochtelijker sloeg ze haar armen om haar broertje heen.

„Ik hou zoveel van je, m'n kleine jongen.”

Toen liep ze weg de deur uit en liet Bernard alleen achter. Hij hoorde zijn vader, die in de gelagkamer aan 't werk was, dat voor 't eerst die morgen niet door Annie verricht was.

Hoewel hij nog geen zes jaar was, begreep hij, wat er op die nacht moest zijn voorgevallen. Annie had aan zijn vader meegedeeld, dat ze het huis zou verlaten en dat ze een betrekking voor dag en nacht had gevonden.

De kleine Bernard begreep, dat hij nu geheel zonder steun en hulp wezen zou. Een vreemde vrouw zou hem 's morgens aankleden, hem wassen en hem zijn boterham geven. Ineens nam hij een besluit. Voortaan zou hij zichzelf wel helpen. Dat kon hij best. Een vreemde vrouw zou geen moeder over hem spelen. Resoluut trok hij de kleren, welke Annie hem voor haar vertrek had aangetrokken, weer uit. De eerste oefening in het aankleden begon. Het duurde lang, maar hij speelde het klaar zichzelf weer in de kleren te steken en grinnikte van voldoening. Hij zou die grote mensen eens laten zien, wat hij kon. Trots was hij op zichzelf, en stapte, de plak in de hand, de steeg in. Maar hij keerde onmiddellijk weer naar zijn kamertje terug. Met die grote plak in

zijn hand leek de steeg hem toch te gevaarlijk. Met zijn bezit moest hij bedachtzaam omgaan. Hij brak er een klein stuk af en at dit op. Zijn bed kon hij eigenlijk best zelf opmaken. Dan hoefde dat vreemde mens voor hem niets te doen. Eerst eens goed kijken, hoe die lakens en die dekens wel liggen. Een laken, dan weer een laken en dan daarop twee dunne dekens.

Maar, hij kwam er mee klaar en was tevreden. In de gelagkamer hoorde hij stemmen. Die nieuwe vrouw was zeker gekomen. Hij bleek zich niet vergist te hebben, want, achter vader aan, schommelde een dikke vrouw de kamer binnen. Vader stelde haar aan Bernard voor.

„Dit is een tante van je,” vertelde vader. „Zij zal voor je zorgen en jij moet lief voor haar wezen.”

Meer uitlegging gaf zijn vader niet, daar had hij trouwens geen tijd voor, want een stem waar-schuwde in de herberg: „Volk!”

Vader liep naar voren.

„Zo,” zei de vrouw, „ben jij Bernard? Nou, je moet maar altijd zoet zijn, begrijp je. Heeft je zuster het bed al opgemaakt en je aangekleed?”

„Dat doe ikzelf,” was het trotse antwoord van de jongen, dat de vrouw blijkbaar heel goed

beviel, want ze prees de jongen, zeggende: „Dat is goed, een jongen moet gauw leren voor zichzelf te zorgen. Doe je dat elke dag?”

„Elke dag,” loog de jongen.

„En je boterhammen klaar maken?”

„Dat doe ik ook zelf.”

Maar omdat hij vreesde, dat hij de bovenste plank, waarop het brood lag, niet bereiken kon, vertelde hij er haastig bij: „Maar het brood en de boter moeten op de onderste plank liggen, de bovenste is te hoog voor me.”

„Dat spreekt vanzelf,” gaf de vrouw toe en keek in de kast.

Omdat ze zag, dat het brood voor de kleine jongen onbereikbaar was, legde ze het benodigde een étage lager.

„Ik zal er aan denken, het brood en alles, wat je nodig hebt, altijd voor je klaar te zetten, dan hoef je nooit op een stoel te klimmen. Heb je vanmorgen al gegeten?”

„Nog niet.”

Ze zette het benodigde op tafel en zei: „Dan red jij je wel. Ben je ook gewoon iets op je boterham te krijgen?”

„O ja, natuurlijk,” loog de jongen, die 't met de waarheid helemaal niet nauw nam, „ik krijg

er altijd worst of kaas op, of suiker of jam . . .”

„k Zal wel eens zien,” onderbrak de vrouw hem, keek in de kast, zag echter niets en zette de suikerpot van de theetafel voor Bernard neer.

„Je moet je vanmorgen maar met suiker behelpen, er is niets anders.”

Toen haastte ze zich naar de gelagkamer, waar nog het een en ander te doen was, dat de kastelein die morgen niet klaar had kunnen krijgen.

Bernard was zeer tevreden over zichzelf. Dat had hij fijn klaargespeeld. Hij was trots op zijn eigen handigheid. Voortaan zou hij tonen, dat hij die vreemde vrouw niet nodig had, haar niet en niemand anders.

Dik besmeerde hij de boterhammen en strooide kwistig suiker en vond, dat hij nog zijn hele leven niet zo'n lekker en smakelijk ontbijt gehad had.

De plak chocola stopte hij onder zijn hoofdkussen en stapte de deur uit, trots op zijn eerste speelgoed. Hij was handig, had bovendien de andere jongens in de straat zo vaak zien tolleren, dat hij die kunst onmiddellijk met succes in praktijk bracht. Hij schreeuwde het uit van plezier, als na een harde, gelukte slag de tol meters verder dol-draaiend om zijn as rondwentelde en hij

moeite had bij hem te zijn, voor hij was uitgedraaid. De nieuwe tante, die hem door de ruit spelen zag, prees hem, zeggende tot Bernard's vader: „Een gehoorzaam ventje is ie en goed opgevoed.”

„Dat zal waar wezen,” snoefde de kastelein.

Uit een huis in de buurt kwam een jongen te voorschijn, zag de nieuwe tol, vloog op Bernard toe en vroeg: „Hoe kom jij aan die mooie tol? Heb je die gejat?”

„Van m'n zuster gekregen.”

„Laat mij 'm eens opzetten?”

„Nee, 'k heb 'm pas gekregen, heb je zelf geen tol?”

„Jawel, maar ik kon 'm niet vinden vanmorgen. Laat mij nou eens effen.”

„Zoek jij je eigen tol maar op.”

Bernard's besliste weigering prikkelde de buurjongen tot de aanval. Met een ruk trok hij de stok uit Bernard's hand en vloog op de een eind verder draaiende tol toe.

Dit was voor 't eerst van z'n leven, dat Bernard in nauw contact kwam met een andere jongen en de kennismaking leidde onmiddellijk tot een vechtpartij.

Dat kon hij nu toch niet onder zich laten en

hoewel de jongen groter was dan hijzelf, vloog hij hem op 't lijf. Hij rukte hem de stok uit de hand en sloeg hem er mee boven op zijn hoofd. Pijn maakte de jongen woedend, maar omdat hij laf was en bang van aard, nam hij zijn toevlucht tot een geniepige streek. Na de slag geïncasseerd te hebben, nam hij de vlucht, raapte tijdens deze de tol op en vluchtte er mee heen. Bernard hem na. Maar de jongen, die lange benen had, was al om de hoek van de steeg verdwenen en Bernard was zijn tol kwijt. Hij beet op zijn lippen om niet in huilen uit te barsten. Zijn eerste speelgoed verdwenen. Nooit zou hij 't weer terugkrijgen. Met de stok zielig in zijn hand liep hij het huis in en zocht de tuin op, zijn vertrouwde tuin, waarin hem nooit enig leed was aangedaan en in de hoek op een stuk boomstam ging hij zitten en schreide stil, maar diepbedroefd. Zijn eerste aanraking met een jongen was hem een diepe teleurstelling. Maar lang bleef zijn verdriet niet. Uit zijn verdriet groeide zijn vast besluit voortaan zijn eigen weg te gaan en zich met niemand meer in te laten. Wat had hij er aan met jongens om te gaan, die hem beroofden van 't enige, dat hij bezat? Met trots en voldoening dacht hij terug aan zijn list van zoëven, die hem geheel of althans voor een

groot deel onafhankelijk maakte van die vreemde vrouw, die natuurlijk zijn tante niet was. Dat wilde vader hem maar wijs maken. Zo slim was hij wel, dit te kunnen inzien. Spoedig zou er een grote verandering in zijn leven komen. Dit achtte hij tenminste mogelijk. Maandag was zijn eerste schooldag en hij was nu al benieuwd te weten, hoe deze hem zou bevallen.

Om zijn onafhankelijkheid van de vrouw zo volkomen mogelijk te maken, had hij haar verteld, dat hij zich zelf 's morgens waste. O, zolang deed hij dat al zelf, dat hij zich niet eens meer kon herinneren, dat zijn zuster hem er mee geholpen had. Hij was geen kind meer, o, in lange niet. Dat alles bracht hij die tante afdoende aan haar verstand.

Maar die Maandagmorgen wilde ze hem zelf wassen, opdat de juffrouw op school toch vooral goed zou zien, hoe keurig de jongen wel verzorgd werd door haar.

„Als je nu je kousen en je broek aanhebt,” waarschuwde ze, toen Bernard aanstalten maakte om op te staan, „moet je me roepen. Vandaag wil ik je zelf wassen, omdat je naar school moet voor 't eerst.”

Ze haastte zich naar de gelagkamer. Als de

weerlicht sprong de jongen zijn bed uit en zonder zich om broek of kousen te bekommeren, waste hij zich. Hij plensde en plaste overdadig water op de vloer, opdat de vrouw vooral maar de indruk krijgen zou, dat hij een grondige schoonmaak had ondergaan.

Toen kleeedde hij zich en bijna was hij hiermee gereed, toen de vrouw binnenkwam, die niet begreep, waarom de jongen haar niet geroepen had.

„Ik moet je toch wassen, jongen,” zei ze, „en nou sta je daar al in je kleren.”

„k Heb me al gewassen, zie eens, hoe ik met 't water geplast heb.”

„Maar waarom doe je dat nou?”

„Omdat ik me van onder tot boven gewassen heb. 'k Moet er toch netjes uitzien vandaag?”

„Dat 's waar,” gaf de vrouw toe, die hem nauwkeurig bekeek en goedkeurend opmerkte: „Nou, ik moet zeggen, dat je opgeknapt bent. Zo moet je je nu iedere morgen wassen. Maar dan niet zo'n natte boel maken. Eet nu maar gauw en dan naar school. Je weet de weg toch wel?”

Of de jongen die kende! Een paar straten verder was de school. Het was dat hoge, grijze gebouw, dat elke morgen al die kinderen opslokte. Net een gevangenis.

Toen de vrouw weg was, kwam vader.

„Nou ga je naar de grote school, Bernard, en moet je goed leren. Als je dan groot bent, ben je knap en als je knap bent, word je rijk ook. Zou je dat niet fijn vinden, Bernard?”

De jongen haalde onverschillig de schouders op.

„Ik vind het niks prettig, dat je de hele dag van me weg bent, hier heb je vijf centen, daar mag je iets voor kopen.”

„Krijg ik die elke morgen, als ik naar school ga, vader?”

„Elke morgen nou niet, maar zo nu en dan zal ik je wel wat geven, hoor. Je bent vaders lieve jongen.”

Hij pakte de jongen op en gaf hem een zoen. Dat vond Bernard heel vreemd, maar nog zonderling vond hij het, dat er tranen over zijn vaders wangen liepen.

„Wat heb je vader?”

„Niets, niets, m'n jongen, maar vader houdt zoveel van je. Wist je dat wel?”

„Jawel,” antwoordde Bernard, hoewel hij hier nooit over nagedacht had.

Toen liep hij de deur uit. Zijn eerste tocht naar de grote school was begonnen.

Schuchter en wantrouwend om zich heen spiedend liep de door niemand vergezelde jongen de speelplaats op. Hier was luidruchtig rumoer van vele stemmen. Dat maakte hem angstig. In de verste hoek van de speelplaats verschool hij zich, omdat hij vreesde door al die grote jongens ondersteboven gelopen te zullen worden. Nu zou hij 't liefst terug willen naar de stille, veilige tuin, waar de mussen nu blij kwetterden en de spin misschien zijn kunstig web weefde, waar hij uren naar kijken kon. Plotseling luidde de bel. Hij schrok er van. Wat had dat nu te beduiden? Hij zag, dat de leerlingen zich in rijen opstelden en toen opmarcheerden de school in. De meesters en de schooljuffrouwen klaptten in hun handen. Achter de laatste rij ging de schooldeur dicht en daar stond hij nu alleen in de hoek van de speelplaats.

Met de beide handen in zijn broekzakken liep hij de ruimte op, die hem vreselijk en beangstigend groot voorkwam. Ze hadden hem zeker vergeten. Of had ie maar mee moeten lopen met de anderen? Dat zou wel zo wezen. Als hij nu na-kwam, zou zijn eerste schooldag wel met straf beginnen. Zou hij er maar weer niet vandoor gaan? Terwijl hij hierover te peinen stond, zag

hij een paar vrouwen de speelplaats opkomen. De een had een jongen, de ander een meisje aan de hand. Achter die twee kwamen nog meer vrouwen. Toen begreep hij, dat dit moeders waren, die hun kinderen op de eerste schooldag vergezelden. Als zijn moeder niet dood was, zou die nu ook hier zijn. Toch wel jammer, dat hij nooit een moeder gehad had. Als die nu bij hem was, zou hij zich veel geruster voelen. 't Was toch maar eng, zo alleen hier op die lege, grote speelplaats.

Een der vrouwen trok aan de bel. Dadelijk ging de deur open en moeders en kinderen gingen de school binnen. En nog veel meer moeders kwamen en hij bleef maar wachten. Na een poos zag hij, dat de vrouwen weer lachend en pratend school en speelplaats verlieten. Toen ze allen weg waren, ging wederom de deur open en een grote jongen stak zijn hoofd naar buiten. Blijkbaar had hij Bernard zien staan, want hij kwam op hem toe en vroeg: „Wat moet jij hier, ventje?”

„Ik moet naar school.”

„Kom maar mee.”

Hij vatte de jongen bij de hand en bracht hem in een lokaal. Hier zaten al die nieuwe leerlingen reeds in de bank.

De jongen, die hem van de speelplaats had gehaald, was een kwekeling. Deze deelde aan de juffrouw, die voor de klas stond mede, dat hij hem op de speelplaats had gezien en hem had meegebracht, omdat hij naar zijn bewering naar school moest.

„Hoe heet je, ventje?” vroeg de juffrouw.

„Bernard.”

„Waarom heeft je moeder je niet gebracht?”

„M'n moeder is dood.”

„En waar is je vader?”

„Die moet op 't café passen.”

„Je bent een dapper ventje,” prees de juffrouw, „dat je zo alleen al naar de grote school kunt stappen. Heb je je pokkenbriefje meegebracht?”

Van een pokkenbriefje had de kleine Bernard nooit gehoord.

Hij haalde de schouders op.

„Heeft je vader je geen briefje meegegeven?”

„Nee.”

„Bernard, je moet met twee woorden spreken.

Zeg eens netjes: Neen, juffrouw.”

„Nee, juffrouw.”

„Dat is knap van je.”

De juffrouw dacht aan de pijnlijk-nauwgezette

bovenmeester, die zich niet verantwoord voelde zonder dat vaccinebewijs in zijn handen en zei: „Je moet maar even naar je huis gaan en om 't pokkenbriefje vragen.”

Ze schreef iets op een papiertje, dat ze de jongen toereikte en zei: „Laat dit maar aan je vader lezen en kom dan maar gauw bij me terug.”

Het papiertje in de hand, verliet Bernard de school.

Buiten de speelplaats gekomen in de brede straat, bleef hij staan en keek om zich heen. Wat liepen hier veel mooi geklede mensen rond en jongens in keurige pakjes en glimmend gepoetste schoenen. Hij keek naar zijn eigen schoenen, welke stuk waren aan beide neuzen.

„Als ik groot ben wil ik ook mooie kleren dragen en glimmende hele schoenen,” nam hij zich voor. Zou 't waar wezen, wat zijn vader gezegd had? Zou je, na veel geleerd te hebben, als je dus knap was, ook rijk worden? Als hij dat zeker wist, zou hij heel hard zijn best doen. Hij moest nog een eindje verder lopen, al die straten waren zo heerlijk breed en die huizen zo deftig en zo mooi. Wel was hij met vader eens in de stad geweest, maar heel veel had hij niet gezien, want

vader trok hem altijd mee, de ene kroeg in, de andere uit, en dan moest hij altijd maar drinken, de hele dag: limonade en weer limonade en melk en chocola, dat ie altijd misselijk en ziek thuis kwam. Hè, wat was dat echt, dat hij lopen kon, waarheen en zolang hij wilde. Kijk die auto daar, wat een pracht ding was dat toch. 't Moest toch verrukkelijk wezen een auto te hebben en hem zelf te kunnen besturen en te kunnen rijden, waarheen je wilde. Of een rijtuig, zoals daar ginds reed met twee paarden er voor. Wat een leven en drukte om hem heen, zo geheel anders dan in de stille steeg, waaruit hij kwam.

Zo om zich heen kijkend en bewonderend genietend liep hij de ene grote straat in, de andere uit. Telkens bleef hij staan voor een winkel, die met zijn mooie étalages hem aantrok en als hij dan al dat prachtige speelgoed zag, dacht hij aan 't ene en enige stuk, dat hij ooit bezeten had: de tol, die Annie hem gegeven had, voor ze ging naar haar eerste dienst voor dag en nacht. En dat enige stuk was hem nog ontroofd. Zouden dat nu allemaal rijke mensen wezen, die daar door de straten gingen, lachend en druk babbelend tegen elkander? Dan moest het toch stellig wel geen grote kunst wezen, om rijk te worden,

anders zouden er zo heel veel niet zijn, die geld hadden, zoveel, dat ze niet langer te werken hadden. Hoe lang hij al wel gelopen had, wist hij niet, hoe laat het was, evenmin. Hij zag daar wel een klok, maar kon er niet op lezen. 't Kon hem ook eigenlijk niet schelen, hij zou wel weer thuis komen. Erger was het, dat hij honger kreeg en moe werd. Wat moest hij ook weer thuis doen? O ja, het pokkenbriefje halen. Wat zou de juffrouw toch op dat papiertje geschreven hebben?

Hij trok het ineengefrommelde briefje uit de zak, streek het glad en bekeek het. Uit die streepjes en haaltjes kon hij niks wijs worden en begreep maar niet, hoe hij nu rijk zou kunnen worden, als hij in die wirwar van oogjes, haaltjes en streepjes de weg zou kunnen vinden.

Toen de honger erger begon te nijpen, herinnerde hij zich eensklaps met vreugdevolle verrassing, dat hij nog de vijf centen had, welke zijn vader hem gegeven had. Waarom zou deze dat toch eigenlijk gedaan hebben? En die tranen in de ogen, waarom had hij die geschreid? In zijn eenzaamheid had Bernard geleerd over veel, dat hem vreemd voorkwam, lang na te denken. Hij geloofde stellig, dat zijn vader verdriet had. Waarover hij verdriet had, wist hij nog niet met

stellige zekerheid, maar daar zou hij ook wel achter komen. Hij stak het papiertje weer in de zak en diepte uit de andere de vijf centen op. Het was nu zaak een bakkerswinkel te vinden, waar hij brood kopen kon. Rekenen kon hij wel. Deze kunst had hij zichzelf geleerd, als hij de poten van de spinnen telde en van de vliegen, welke hij ving, om ze nauwkeurig te kunnen bekijken. Zo vlug mogelijk liep hij verder, de ene straat in, de andere uit, en had voor niets anders aandacht dan voor de winkels. Want hij zocht een bakker, wiens winkel de ingrediënten bevatte, welke zijn honger stillen konden. Ha, daar op de hoek zag hij er een en stapte binnen.

„Twee kadetjes,” bestelde hij aan de juffrouw, die voor kwam. Ze pakte de twee broodjes in, streek de vijf centen op en nauwelijks op het trottoir, begon Bernard te eten. Dat smaakte. Hartig was 't wel niet, wat hij naar binnen werken moest en ook wel wat droog. Nou een stuk worst of kaas, of lekkere, zoute sprot. Maar hij had geen geld meer. Hoe meer hij aan de lekkernij dacht, die zo welkom zou wezen op die droge boterham, hoe sterker het verlangen in hem groeide zo iets te bemachtigen. Hij had dorst ook, zijn lippen en zijn mond waren als leer zo droog.

Hij frommelde het papier weer om de kadetjes en stak deze in de zak. Hij moest nog maar even wachten en eens uitkijken. Misschien zag hij nog wel iets, dat uitkomst brengen kon. Daar zag hij een slagerswinkel. Niemand was er in. Verleidelijk hingen en lagen daar die worsten en dat lekkere, malse vlees.

Hij rekte zich uit en zag plakjes worst op de witte schalen. Als hij nu vlug te werk ging, zou hij best de winkel binnen kunnen sluipen en ongemerkt zo'n lekkere plak kunnen weggrissen. Het water liep hem door de mond. De kans was er, waarom zou hij deze niet bij de vlecht pakken? Reeds stond hij klaar tot het waagstuk over te gaan, toen hij achter zich een stem hoorde, een heel hoge stem, die luide zijn naam riep.

„Bernard, Bernardje!”

Hij keerde zich om en zag tot zijn grote verrassing zijn zuster Annie. Hij vloog op haar toe.

„Maar, jongen, hoe kom jij hier?”

Bernard vertelde het haar.

„Maar, kind, je moet toch terug naar de school. Zal ik je er heen brengen?”

Dat wilde de jongen wel, maar die ongestilde honger! Hij vertelde zijn zuster, wat hij van plan was geweest. Hij maakte van zijn hart geen

moordkuil, zei altijd onomwonden, wat hij dacht, gedaan had of van zins was te doen.

Ze nam hem bij de hand.

„Kom maar mee,” zei ze.

Ze kocht voor een dubbeltje worst voor haar broertje, nam hem weer mee naar buiten en zei: „Leg die worst maar op je kadetjes, eet die op en ga dan weer naar school.”

„Maar dat pokkenbriefje?”

„Dat is waar ook,” herinnerde Annie zich, „ja, dat zul je thuis eerst moeten halen. Als vader het tenminste nog heeft. Ik heb 't ding nooit gezien.”

„En als ie 't niet heeft?”

„Ja, dan zul je niet op school mogen komen.”

Dit vooruitzicht was Bernard niet onwelkom.

„Kun je de weg naar huis wel vinden?”

„O best,” loog de jongen, die weg noch steg wist, „die ken ik precies.”

„Ik kan zo moeilijk lang wegblijven, m'n mevrouw zou niet weten, waar ik blijf en ik heb een beste dienst. Nou, dan ga ik maar en Zondag breng ik wat voor je mee.”

Ze keek nog een paar keer naar Bernard om, zwaaide met haar hand, tot ze uit 't gezicht was verdwenen.

Genietend van de kadetjes met de verse, vette

worst er op, dribbelde de kleine jongen verder.

Verzadigd frommelde hij 't papier tot een prop en wierp deze de straat op. Wat een fijne dag had ie nou. Hij moest maar niet meer naar huis terugkeren. Hier in die brede, rijke straten was het toch veel fijner dan in die vunze steeg. Zou hij weglopen? De stad uit en de wereld in? Hij zag de kleine, bedompte kamer voor zich, waarin hij sliep en telkens wakker schrikte, als zijn vader zo hartverscheurend snurkte. Waarom dronk vader toch? De ganse dag door was het glas aan z'n lippen. Ook de andere mannen, die in 't café iedere dag en avond kwamen, dronken en schreeuwden en bulderden, dat hij er niet door slapen kon. Toch was vader niet blij, al hoorde hij hem ook dikwijls luidruchtig lachen met de andere mannen. En vader was ook niet gelukkig, want meermalen hoorde hij hem zuchten en steunen, als hij 's morgens wakker lag in zijn bed. En dan die tranen vanmorgen, toen hij hem, Bernard, in zijn armen drukte. In dat jonge hoofdje, dat al zo heel veel overdacht had, zo véél meer dan dat van oudere jongens, ging heel wat om, toen hij daar doelloos voortliep door de straten van de grote stad. Hij had ook al zoveel gedacht in de eenzame kamer en zijn verlaten

tuintje, waar hij alleen was met de stille dieren.

Zo voortsletterend kwam hij aan een kade. Daar lag een boot, blijkbaar tot vertrek gereed. Een onbedwingbare lust bekroop hem ineens mee te mogen varen. Zou hij de man, die daar stond met de pet op en een pijpje in de mond en die stellig tot die boot behoorde, vragen, of ie mee mocht? Omdat hij een stellige weigering vreesde, besloot hij tot een ander middel zijn toevlucht te nemen. Zeer bedachtzaam en slim als hij was, liep hij voetje voor voetje naar het schip en keek zonder bijzondere aandacht aan dat grote gevaarte voor hem te schenken, om zich heen. Het hijstoestel, waarmede verschillende goederen op 't schip werden neergelaten, werd ingehaald. Een paar knechts kwamen over de loopplank en maakten een praatje met de schipper. Van deze gelukkige omstandigheid maakte Bernard gebruik. Pijlsnel schoot hij vooruit, repte zich gewind over de loopplank, daalde af in 't ruim en verborg zich achter een grote kist. Niemand zou hem hier kunnen zien, hij had zijn doel bereikt. Voor 't eerst van zijn leven ging hij varen. Als nu 't schip maar de zee opvoer, zou hij in een ver land komen, waar niemand hem kende. Dat was een kolfje naar zijn hand. Omdat ze in dat

vreemde land niet weten zouden, vanwaar hij kwam, zouden ze hem daar wel moeten houden. Dan hoefde hij niet terug naar dat nare, donkere kamertje en hij zou dat gesnurk niet meer horen van vader. Zijn tuintje zou hij wel missen. Als hij na jaren terug zou komen, zou hij 't eerst naar dat tuintje gaan om te zien, of die dikke mus er nog was, die stellig eens met zijn pootje ergens tussen bekneld had gezeten, omdat dat pootje zo krom stond. Zo diep mogelijk dook hij in elkan- der. Voor geen geld van de wereld wilde hij ont- dekt worden. Hij hoorde stappen over de loop- plank, een ogenblik later klonk een gil uit de stoomfluit, even scheen het schip in al zijn voegen te kraken en toen voelde hij, dat de boot rustig van de kant gleed.

Hij had 't wel kunnen uitschreeuwen van vreugde. De reis nam een aanvang en niemand had hem opgemerkt. Nu ging hij het grote avon- tuur tegemoet.

Hij durfde zich niet te verroeren, amper keek hij op. Steelsgewijs loerde hij een enkele maal terzijde naar boven en zag aan de gevels der hoge huizen, dat ze nog niet buiten de stad waren. Ongeduldig wachtte hij, tot hij na enige tijd geen huizen meer zag en begreep, dat hij de

stad achter de rug had. Als ze hem nu ontdekten, was er nog niets verloren. Ze konden hem toch niet buiten laten staan alleen en waar moest hij heen, als het donker werd en de nacht de wereld nog donkerder maken zou? Onhoorbaar lachte hij, toen hij aan de schooljuffrouw dacht, die op zijn pokkenbriefje stond te wachten.

Zolang bleef hij zitten, tot hij 't niet langer kon uithouden in die ineengedrongen houding. Hij moest opstaan, zich eens uitrekken, want alles trilde in en aan hem. En juist, toen hij was opge- staan en zag, dat zijn hoofd even boven de kist uitstak, kwam er een dekknecht langs, die hem echter niet opmerkte. Een niet te bedwingen krie- belhoest verried aan de tweede man, die pas- seerde, zijn aanwezigheid. De man bleef staan, keek de jongen met stomme verbazing aan en riep: „Wat bliksem doe jij hier? Hoe ben jij aan boord gekomen?” Omdat Bernard zweeg en geen aanstalten maakte naar de dekknecht toe te komen, riep deze: „Kom voor de dag en gauw wat ook, kleine krielkip!”

Tot grote verbazing van de man trad Bernard, die geen vrees kende, op hem toe.

„Je schijnt weinig vrees in je lichaam te heb- ben! Je kijkt me waarachtig in de ogen, of je

verwacht, dat ik je in m'n armen nemen zal, weergase bengel."

Hij vatte de jongen in de kraag en nam hem mee naar de voorplecht, waar nog twee andere mannen stonden.

„Schipper, nou mot je eens zien, wie ik mee-breng! Een verstekeling! Die bliksemse snotneus had zich achter een kist verstopt! Wat zeg je me daarvan?"

De schipper, die een baard als een kokosnoot onder de kin droeg, keek de jongen aan, of ie 'm wou opeten en bromde: „Gooi 'm 't water in!"

„Wat graag!" riep de man, die de versteke-ling voor de dag had gehaald, pakte hem vierkant op en hield hem buitenboord.

De jongen gaf geen kik.

„Die aap is niet eens bang," zei de schipper, die wat naderbij kwam, om het gezicht van Bernard eens goed te bekijken en toen hij zag, dat de jongen, in plaats van een benauwd gezicht te zetten, daar doodgemoedereerd te lachen hing boven het diepe water, uitte hij zijn verbazing in de volgende woorden: „Die knaap hangt te lachen! Heb je daarvan terug?"

Hij nam de jongen van de man over, zette hem voor zich op het dek van het vaartuig en

vroeg: „Zeg 'r 's, kleine smeerlap, ben je helemaal niet bang om te verzuipen?"

„Ik niet," antwoordde Bernard.

„Dat 's zeker een kleinzoon van De Ruyter," meende de derde man, die eveneens met bewondering naar de kleine rakker keek.

„Een gewoon mannetje is ie zeker niet," verzekerde de schipper, die toen zijn ondervragingen voortzette.

„Hoe heet je?"

Bernard noemde zijn naam.

Vrijmoedig antwoordde hij op alle andere vragen, die hem gesteld werden, tot hij aarzelend zwijgen bleef bij de vraag: „Waarom ben je er vandoor gegaan?" Daarover moest hij eens even nadenken. Toen hij zijn antwoord gevonden had, luidde dit als volgt: „Ik wil de wereld in!"

Kort en bondig.

„O, en denk je nu, dat dit hier de wereld is? Deze kleine schuit de wereld! Begrijp je nu niet, dat je vader in dodelijke ongerustheid over je is? Dat ie je overal zoekt? En als de politie er achter komt, wat je uitgespookt hebt, sluit die je op in een donker hok en daar moet je dagenlang zitten en krijg je niets anders te eten dan water en brood."

„En als m'n zuster me dan worst brengt?“ vroeg de jongen, die aan de verrassing van die morgen dacht.

De drie mannen kregen schik in dat vrijmoedige kereltje en omdat ze nu eenmaal met 'm opgescheept zaten, besloten ze maar geduldig te wachten, tot ze uit de buitenwereld een of ander bericht kregen. Ze waren al ver het land in met de schuit en konden het kind toch niet aan de kant zetten en aan zijn lot overlaten.

Het was bovendien een pienter kereltje, wat ze onmiddellijk gehoord hadden aan zijn antwoorden en heel goed zagen aan zijn schrandere, doordringende ogen.

„Wanneer heb je 't laatst gegeten?“

Heel slim omzeilde de jongen een rechtstreeks antwoord op deze vraag en bepaalde zich er toe te zeggen, dat ie erge honger had.

„Smeer de schavuit een dikke boterham en doe er een laag spek op. Aan zijn kleur te zien, geloof ik, dat ie 't niet al te vet heeft gehad de laatste dagen.“

Een der mannen nam hem mee naar de kajuit, smeerde twee dikke boterhammen, legde op ieder van deze een laag spek en zei: „Eet dat nou maar op en dan kom je weer boven. We zullen dan wel

verder met je afrekenen. Want je mot niet denken, dat je er zo gemakkelijk afkomt. Want, donderse aap, je weet niet natuurlijk, hoeveel last wij nog van jou kunnen beleven.“

Deze mededeling baarde Bernard weinig zorg. Hij had grote schik in 't avontuur en hoopte maar, dat hij hier blijven kon. Toen hij het maal verorberd had, klom hij naar boven en was verrukt, toen hij de groene weiden zag, waarover de zon haar licht en warmte stromen deed. Nou was hij buiten, buiten in de zon. Hij zag de koeien, die daar vreedzaam graasden, hij zag de lammeren dartelen, hij zag de jonge veulens draven, o man, wat was dat alles toch mooi!

Nog mooier was dit alles, dan hij 't zich gedroomd had, weggedoken in een hoek van de donkere achterkamer. O, als ze hem nu hier maar lieten en niet weg kwamen halen, dat hij weer dat trieste leven moest herbeginnen. Roerloos stond hij daar op het dek en keek zijn ogen uit. Wat was de wereld toch groot en ver!

De drie mannen stonden op een afstand naar hem te kijken.

„Ik geloof waarachtig, dat ie, zo klein als ie is, staat te genieten van alles wat hij ziet,“ onderstelde de schipper. „Wie weet, ziet ie voor 't eerst

van z'n leven een koe en een paardenbloem. Zo te zien, lijkt ie me een zielige stakker, al staan z'n ogen dan ook pienter. Ik voor mij geloof, dat er heel wat in die jongen omgaat. Heb je die felle ogen niet gezien, waarmee hij je aankijkt? Ja, ja, je hebt van die kleine ventjes van zes, zeven jaar, die al minstens zoveel beleefd en overdacht hebben als oudere jongens."

„Dat 's alles tot je dienst, schipper,” gaf een van de knechts toe, „maar wij zitten maar met 'm opgescheept. Wat wou je eigenlijk met 'm aanvangen?”

„Oeh,” antwoordde de schipper, die een goedelijk man was, „dat komt allemaal wel terecht; we zullen het maar afwachten.”

„Maar met dat al zit z'n vader in doodsangst,” verzekerde de andere man, die een jongetje van Bernard's leeftijd thuis had.

„Dat staat nog te bezien,” mopperde de schipper. „We zullen de jongeman maar eens bij ons laten komen.”

„Zeg eens, sterrenkijker, of hoe je dan heten mag, want je naam weet ik niet meer, kom eens hier.”

De jongen schrikte op uit zijn gedroom en haastte zich naar de drie mannen.

„Hoe heet jij ook weer?” begon de schipper zijn onderzoek.

„Bernard.”

„O ja, en vertel me eens, waar sta je toch zo naar te kijken?”

„Naar de koeien en alles en naar de zon. Wat is de zon hoog en mooi, hè, meneer?”

„Zeg jij maar schipper tegen me. Heb je de zon nog nooit van je leven gezien?”

„Wel 'n klein stukje van 'm.”

„Kwam ie dan niet bij je thuis in de kamer?”

„Onze kamer is donker, altijd brandt de lamp er.”

„Wat doet je vader?”

„Die heeft een café.”

„Gaat je vader nooit met je naar buiten?”

„Soms de stad in, maar dan gaat ie met me naar de kroegen in de buurt.”

De mannen schudden het hoofd en keken meewarig het kleine ventje aan.

„Hou je van je vader?”

„Niet zo heel erg; vader is zo vaak dronken.”

„Wat wil je worden, als je groot bent?”

„Alles wil ik worden!” riep de jongen vol vuur uit en keek de mannen beurtelings met schitterende ogen aan.

De schipper streekte hem over het hoofd en zei: „Maar Bernard, je kunt toch niet alles tegelijk wezen?”

„Ik wil niet meer in een donkere kamer zijn, ik wil de zon zien en een auto wil ik hebben.”

Hij strekte plotseling zijn arm uit en riep: „Daarginds wil ik wezen, daarginds, heel ver.”

De schipper, die een verstandig man was, begreep, wat de jongen bedoelde.

„Je wilt dus de wereld in, als ik je goed begrijp?”

„Ja, en nooit kom ik terug, nooit!”

„Wil je dan niet graag terug naar je vader?”

De jongen, die deze woorden als een bedreiging aanvoelde, hief als smekend zijn ogen tot de schipper op en zei: „Je moet me niet terugbrengen, schipper, niet terugbrengen naar m'n vader en de donkere kamer.”

De schipper zag, dat hij tranen in de ogen had en zei: „Wees maar niet bang, m'n jongen, ga jij daarginds maar weer staan om naar de zon te kijken en de hemel.”

„Daar zit wat in die jongen,” verzekerde de schipper, toen Bernard weer zijn oude plekje had ingenomen. „Als er niet wat bijzonders uit die jongen groeit, laat ik me hangen.”

Toen doken de mannen de kajuit in om hun kommetje koffie te drinken.

De avond donkerde over het landschap. De koeien in de weide lagen slaperig te herkauwen en leken donkere vlekken in de dauw, die als een wit ijl gordijn over de weiden hing. De schuit lag aan de wal gemeerd. Bernard lag op een kermisbed in de kajuit en dommelde in, luisterend naar het zacht gekreun en gekraak van het houtwerk. De schipper en de knechts, die weer voor dag en dauw uit de veren moesten, sliepen reeds. Hier en daar blafte een waakhond op een verre hoeve.

In de stad zocht de politie naar de knaap, die daar rustig te slapen lag. De hele middag, tot de avond toe had de politie naar hem gedregd, maar zijn lijk was niet opgehaald. Morgen zou de politie haar opsporingswerk voortzetten.

In de gelagkamer liep zijn vader te ijsberen en dronk voor de schrik en om de angst te verdrijven met nog andere kerels het ene glas na het andere en zwoer bij kris en kras, dat hij zich niets te verwijten had, dat ie altijd goed voor de jongen geweest was en dat ie 'm altijd een angstig kereltje gevonden had, waarvan hij als vader geen hoogte ooit had kunnen krijgen.

De mannen voorspelden, dat ie best terecht zou

komen en daarop verdedden ze de een na de ander een rondje.

De vrouw, die het huishouden deed, zat ook in de gelagkamer, slurpte zonder ophouden van de dikke advocaat en herhaalde telkens met half-gesloten ogen, dat ze 't een heel zonderling kind vond, heel zonderling, maar dat ie wel terecht komen zou. Zovaak waren er kinderen voor een paar dagen weg, die toch terugkwamen.

Het enige wezen op de ganse wereld, dat werkelijk angstig was en verdriet had, was zijn zuster Annie, die rechtop in haar bed te schreien zat, geen oog dicht deed en maar steeds de vraag herhaalde, waarom zij en Bernard toch zo'n vader hadden.

Toen de schooljuffrouw de volgende dag Bernard niet zag, begreep ze, dat hij nog niet terecht wezen moest.

En het dreggen werd voortgezet.

Het was een stralende morgen, toen Bernard, die zich al geheel thuis voelde op de schuit, op het achterdek met Kees, het schippershondje, te spelen zat. Kees was een kefferig en gevaarlijk heerschap, maar tot grote verbazing van de schipper en diens knecht, had ie met de jongen onmiddellijk vriendschap gesloten. Voor 't eerst

van zijn leven speelde Bernard met een hond, want hij hield veel van de dieren, tot de regenwormen in de tuin toe. Zijn vader wilde van geen hond weten. Zo'n opvreter heb ik niet nodig, zei ie, als de kleine jongen om een hondje vroeg. Toen Kees genoeg van 't spelen en stoeien had, ging hij op 't uiterste randje van de voorplecht zitten en kefte tegen iedereen, die hij op de weg op het jaagpad zag. Bernard voelde zich volkomen thuis op de schuit en dacht niet meer aan de mogelijkheid, dat ze hem zouden halen en weer naar de stad, naar de donkere kamer en zijn vader zouden terugbrengen. Het arme, arge-loze ventje! Toen de schuit meerde aan de kade in de eerste stad, waar ze aankwamen, kwam dadelijk de politie aan boord en was 't met alle illusies van de jongen afgelopen. Hij werd op transport gesteld, zoals de politiemeterm heet, en teruggebracht naar de stad.

Zijn vader zei: „Bliksemse jongen, waar heb je al die tijd gezeten?” en dronk toen met de klanten op Bernard's behouden thuiskomst. De tante zei, dat ie 'm dat niet meer moest lappen, want dat ie dan voor straf naar een verbeteringsgesticht zou worden gezonden. Een vooruitzicht, waarmede de jongen zeer content was.

Annie alleen was gelukkig en blij en bracht hem diezelfde dag nog een zak lekkers. De volgende morgen bracht de vrouw hem naar school. Nou zat ie daar in de bank met zijn hunkerende hart naar ruimte, zon en vrijheid.

Iedere dag werd nu een marteling voor de jongen. En, om deze te ontgaan, spijbelde hij bij herhaling en niemand was er, die hem zocht. Ganse dagen zwierf hij door de stad en werd zo een zwervertje, maar één, dat een oneindig aantal indrukken opdeed en een kennis van mensen en toestanden, welke hem later van groot nut zou zijn.

Hoe ouder hij werd, hoe meer gespannen de verhouding werd tussen zijn vader en hem. In zijn hart hield hij nog van zijn vader, maar één ding deed telkens zijn afkeer en haat fel op-laaien: dat vervloekte drinken.

De eerste catastrophie vond plaats, toen Bernard acht jaar was.

Het was op een Zondagmiddag. De vrouw was uitgegaan. Vader zat alleen in de gelagkamer. Volk was er niet. Hij riep de jongen bij zich, die in de tuin was.

„Nou zijn we eens gezellig alleen,” begon zijn vader, „en kijk nu eens wat ik voor je heb inge-

schonken. Een glaasje bessenjenever. Dat mag jij nou eens opdrinken voor 't eerst van je leven. Proef maar eens, hoe lekker dat is.”

Bernard's ogen schoten vonken, toen hij met een besliste weigering het glas afwees. Zijn vader bleef aandringen, vatte ook zijn glas met jenever op, kwam voor de jongen staan, bukte zich tot hem over en fleemde: „Nou drinken we voor 't eerst van je leven eens samen. Proost, m'n jongen!”

„Nee, ik wil niet!” schreeuwde de jongen en om zijn besliste weigering kracht bij te zetten, sloeg hij beide glazen uit de handen van zijn vader.

Die stond daar zo perplex van, dat hij geen woord kon zeggen, maar waggelend op zijn benen het kind bleef aanstaren.

Die bleef daar onbeweeglijk staan, de blik van zijn ogen vastgepriemd in die van zijn vader.

Deze waggelde naar de tapkast, ging op een kruk zitten en begon te huilen. Toen liep Bernard de deur uit, smeed deze achter zich dicht en liep de stad in. Die nacht sliep hij onder een brug. De arme zwerver ging de volgende morgen naar school, omdat hij hier warmte kon vinden.

Zo zwervend en spijbelend en dan eens weer

voor korte tijd de school bezoekend, kwam hij de jaren door. Thuis werd het leven al triester en triester voor hem. Op een avond, toen zijn vader als gewoonlijk dronken was, wilde deze de deur uitgaan. Zo slim was Bernard wel om te begrijpen, dat zijn vader door de politie zou worden opgebracht, als hij zich stomdronken op de straat zou vertonen. Dit wilde hij voorkomen. Hij vliegt naar 't bovenkamertje, waar de vrouw sliep, springt het raam uit, grijpt het uithangbord en hieraan hangend, vijf, zes meter boven de grond, schreeuwt hij: „Als je de deur uitgaat, laat ik me doodvallen!”

Hoe dronken de man ook was, de bedreiging drong tot hem door. Ineens wordt hij door 't gevaar, dat de jongen dreigt, nuchter. Hij klimt de trap op, gaat uit 't raam hangen en weet zijn zoon te grijpen. Het gelukte hem de jongen veilig het kamertje binnen te loodsen.

De taak, zich een veilig plaatsje in de wereld te veroveren, zou geheel aan de jongen blijven.

TWEEDE DEEL

EEN ZONDERLINGE ONTMOETING

Op een Zaterdag ging hij om twaalf uur naar huis. Hij had een mooie schoolmorgen gehad: vooral dat laatste uur van elf tot twaalf was bijzonder interessant voor hem geweest. Het was het verteluur; de onderwijzer had verhaald van de lotgevallen van Stanley, die de wereld eenmaal verbaasde door zijn stoute en gevaarvolle ontdekkingsreizen door de onherbergzame binnenlanden van Afrika. Dit was iets voor Bernard, die bij voortduring met het verlangen bezielde was de wereld in te gaan om deze met eigen ogen te aanschouwen. Hij huiverde bij de gedachte, dat hij zijn ganse leven of een groot deel hiervan gebonden zou kunnen zijn aan de nauwe behuizing in de donkere steeg, die alle uitzicht onmogelijk maakte, en hem zelfs de vrije ademhaling belemmerde.

De wereld in, bleef zijn wens en zich ontworstelen aan die druk, die op hem lag, veroorzaakt

door al het miserabele om hem heen. De avontuurlijke tocht op de schuit zou steeds in zijn herinnering blijven als een daad van moed en zelfvertrouwen. Die tocht was voor hem een symbool geworden, een voorspelling van een ruime en grote toekomst.

Toen hij thuis kwam en de gang had betreden, hoorde hij luidruchtig stemmengeroes in de gelagkamer. Hij legde zijn oor tegen de deur en hoorde boven alles uit de lach van zijn vader, een eigenaardige lach zonder klank. Schel door de zware mannenstemmen boorde de hoge lach van de huishoudster. Dat mens haatte hij. Niets liet ze zich aan hem gelegen liggen; zij interesseerde zich letterlijk voor niets wat hem betrof en trachtte steeds zijn vader in 't gevlug te komen, wat haar reeds wonderwel gelukt was. Vastbesloten voor die middag althans huis, steeg en stad te ontvluchten, haastte hij zich naar de huiskamer, in de hoop op de tafel zijn boterhammen te vinden. De tafel was leeg; de ontbijtboel was nog niet weggeruimd. Twee kopjes stonden nog half gevuld op de tafel, die vol korsten en kruimels lag. Aan die rommel was hij gewoon. Met een hand veegde hij de korsten en kruimels bijeen, zodat hij een schoon plekje had voor zijn

twalfuurtje. Uit de kast diepte hij een stuk brood op en sneed hiervan drie sneden af, welke hij met boter besmeerde. Hij snuffelde de kast terdege door, maar vond geen andere belegging dan een uitgedroogd stuk koek, dat door schimmel bedekt was. Hij griezelde er van, besloot zich met het brood tevreden te stellen en onmiddellijk na zijn karige lunch de benen te nemen. Terwijl hij at, keek hij in het kleine tuintje en dacht aan de eerste jaren van zijn leven, toen dat tuintje hem zo gemeenzaam en vertrouwd was geworden. Dat tuintje met zijn bloemen en lieve, griezelige beestjes. Die dikke pad had hij in lang niet gezien, die was stellig dood. Misschien wel gestorven van heimwee, omdat hij zijn jeugdvriend niet meer zag. 't Kon best zo wezen. Nu had ie er geen plezier meer in in die tuin te vertoeven. Die kleine diertjes was hij ontgroeid; ze vertelden hem ook niets meer, zoals ze dat vroeger deden. Die regenwormen hadden hem nog het meest verhaald en wat ze vertelden, was allemaal geheimzinnig. Die grote, met die gele ringen om zijn lijf, wat had die een wonderlijk leven achter de rug, die was in Amerika geweest; onder de grote zee door was hij gekropen, net zolang, tot ie hier in het tuintje terecht kwam. Wat zo'n beest

zich al niet in het hoofd haalt. Waarom was hij niet gebleven in dat grote land, dat er niet zou geweest zijn, als Columbus het niet gevonden had. Dat van Columbus en van Amerika wist hij van de onderwijzer. Ja, die kon echt vertellen van al die ontdekkingsreizen. Zou hij ook wel willen worden, ontdekkingsreiziger, jammer dat hij nog niet groot was. Maar die oude spin met dat dikke lijf had hem verteld, dat ie heel klein en jong nog eens een web had gesponnen van het tuintje tot heel in Londen en dat hij dit nu niet meer zou kunnen, omdat hij voor dat zware werk veel te oud was geworden.

„Je moet de dingen doen als je jong bent,” had de spin hem geleerd. „Als je oud wordt, gaat dat niet meer.”

Nou en zo'n spin kan het weten natuurlijk.

Gisteren had ie hierover nog nagedacht, toen hij op het rommelzoldertje de wieg zag. Daar had ie ook in gelegen en was tevreden geweest. Maar toen de wieg te klein voor hem werd, had moeder hem in de box gezet, deze box leek hem toen natuurlijk een onafzienbare ruimte. Maar niet lang was hij met die box tevreden geweest. Hij schreeuwde, tot moeder hem op de kamervloer zette. Nou zal ie wel tevreden zijn, dacht moeder.

Dat was ie ook wel geweest, een korte poos. Maar ook de kamerruimte werd hem te eng en hij kroop de tuin in. Deze werd nu een heel nieuwe wereld voor hem, omdat er vlak boven zijn hoofd geen zoldering was. Alleen hoog, zo hoog, dat hij hem nauwelijks zien kon, was de onmetelijke koepel van de hemel. Maar ook de tuin werd hem te klein en hij meende afdoende ruimte gevonden te hebben, toen hij voor het eerst de nauwe, maar lange steeg in holde. Maar ook de steeg werd hem op de duur nog te benauwd en hij zocht de brede straten op, waarvan er vele waren in de stad, tot ook deze weer geen voldoende ruimte boden en hij trok het land in en hij trok door de bossen en hierachter lag de wereld. Hij telde op zijn vingers na de verschillende ruimten, welke slechts voor korte tijd voldoende voor hem geweest waren: wieg - box - kamer - steeg - straten - stad, velden en bossen - en daarachter de wereld, en die zou ie intrekken als de tijd slechts was aangebroken. Hoofdzaak was, dat hij van de school zou zijn. Dan wist hij wel wat hem te doen stond. Hij keek verrast naar zijn bord, toen hij zag dat dit leeg was. Had hij drie boterhammen opgegeten, zonder 't zich bewust te zijn geweest? Dat kwam zeker door al dat denken,

dat hij gedaan had. Juist wilde hij de kamer uitschieten, toen zijn vader binnenkwam, in zijn onvaste hand een glas limonade, die bij iedere wankele pas over de rand gutste.

„Voor jou, Bernard, 't is druk in de zaak, jongen, ik maak een goeie dag.”

Hij wilde 't glas op tafel plaatsen, maar 't viel om. De limonade droop in gootjes van 't blad op de grond.

„Ba!” riep de jongen en holde 't huis uit. Zijn vader riep hem iets na, dat hij niet verstond. Hij rende de steeg in en keek niet om. Zonder een ogenblik te aarzelen, liep hij de hem bekende straten in, waarvan de laatste naar 't bos leidde.

Vastbesloten niet voor 't donker terug te keren, liep hij 't ene kronkelpaadje na 't andere op en hoorde de vogeltjes vrolijk schallen boven zijn hoofd.

Als hij nu toch eens vleugels had, wenste hij. Dan pas stond de wereld voor hem open. Waar was nu eigenlijk de wereld? De mensen vertelden vaak, als ze 't over de een of andere jongen hadden, dat deze de wereld was ingegaan. Waar begon dan toch die wereld? Zou die ook een einde hebben? Nu liep hij hier in 't bos; was dat ook al iets van de wereld? Of behoorde 't bos niet daar-

toe? Hij begreep er niet veel van. 't Kon best, dat alleen de trein je in de wereld kon brengen, in de trein had ie nog niet gezeten. Maar dan was hij ook nog nooit in de wereld geweest! Waar was hij dan nu? Het bleef hem volkomen duister. Hij werd er duizelig van en raakte in de war. Dat hij dat nou aan niemand kon vragen. Zijn vader had er geen verstand van, dat begreep hij zo wel. Zijn onderwijzer zou hem wel antwoord kunnen geven, maar die had het veel te druk met die veertig kinderen. Bovendien zouden de jongens hem uitlachen, als hij met zo'n gekke vraag voor de dag kwam.

Hij kwam op de hoofdweg, die het grote bos in tweeën sneed en zag een zigeunerwagen op korte afstand van hem aan de wegwijk staan. Onmiddellijk had dit voertuig zijn volle belangstelling. Telkens als hij er een gezien had in de stadsstraten, rees de hoop in zijn hart, daarin te mogen wonen en de wereld door te reizen, gebonden aan plaats noch tijd. Hij benijdde de kinderen, die of in het open binnenste van de wagen of op de voorbank gezeten, de wereld inkeken met zorgeloze ogen en lachten om alles wat ze voor komieks zagen om hen heen. In zo'n wagen te reizen, van waaruit hij de wijde verten kon

overzien, de bloemen kon gadeslaan en de vogels kon horen zingen in de wuivende bomen of het blauwe ruim van de lucht.

Het paard graasde op de berm van de weg; de man die de enige wagenbewoner scheen te zijn, zat op het voorbankje, het hoofd diep gebogen over zijn opgetrokken knieën. Toen Bernard met nieuwsgierige belangstelling naar de man opkeek, zag deze hem aan en bromde een groet.

„Aan de wandel?”

Bernard vertelde hem, dat ie zomaar wat liep.

De man klom af, beschouwde de jongen aandachtig en zei: „Lust je pruimen, 'k heb er nog in de wagen, wacht maar even.”

Hij klom de wagen weer in en Bernard hoorde hem steunen. Na wat scharrelen kwam hij weer te voorschijn. Hij reikte Bernard een platte mand toe, waarin gele pruimen lagen.

„Eet ze maar op.”

„Zou je er niet bij gaan zitten?” vroeg de man en hij zette zich neer op de wegkant en beduidde de jongen, dat deze zijn voorbeeld volgen zou. „Ze zijn lekker, hè?” prees hij de vruchten, „eet ze maar op, 'k heb er zelf geen trek meer in.”

Hij zweeg en het ontging Bernard niet, dat de man hem met aandacht opnam van 't hoofd tot

de voeten, terwijl hij tijdens zijn zwiigende beschouwing een paar malen het hoofd schudde en zuchtte.

„Zo, loop jij maar wat? Je bent zeker uit de stad?”

„Ja,” antwoordde de jongen, doch de man viel in: „Eet eerst je pruimen maar op, want eten en praten gaat slecht samen.”

Terwijl Bernard zich haastte zijn vruchten naar binnen te werken, had hij ruimschoots gelegenheid, de man van terzijde te bespieden. Blijkbaar had hij zich in vele dagen niet geschooren; een reeds grijzende stoppelbaard toonde zulks duidelijk aan. Een moede uitdrukking lag op zijn bleek en mager gelaat, terwijl zijn doffe ogen als moedeloos staarden in de verte.

„Dus je loopt maar zowat.”

Met deze woorden richtte hij zich opnieuw tot de jongen, toen hij zag, dat deze de laatste vrucht had opgegeten. „Zo maar voor je plezier, zeker?”

„Ja, en ook omdat ik graag buiten ben.”

„Hou je niet van de stad?”

„Niet erg; ik woon in een steeg. Mijn vader heeft een kroeg; het huis is klein en somber. 't Is daar zo benauwd, daarom ben ik graag buiten.”

Onwillekeurig keek hij om zich heen en naar de hemel, die zich als een strak gespannen gordijn welfde over 't zingende bos.

„Zo, houd je vader er een kroeg op na? Heb je misschien geen moeder meer, dat je over haar niet praat?”

„M'n moeder is dood; toen ik pas twee jaar oud was, is ze gestorven.”

„Dat 's lelijk, dat 's heel lelijk,” bromde de man en plukte zenuwachtig aan z'n stoppelbaard.

Zag de jongen goed? Glom er iets vochtigs in de ogen van de wagenbewoner? Waren dit tranen? Dit bevreemde Bernard ten zeerste. Kon de simpele mededeling van de dood zijner moeder de man tot tranen toe geroerd hebben? Dit leek hem zeer twijfelachtig. Hij wist uit ervaring, dat grote mensen niet zijn als kinderen, die om wissewasjes tranen storten. Geruime tijd zweeg de man en Bernard hoorde zijn zuchten.

„Ja, dat 's lelijk, dat jij je moeder al kwijt bent. Zonder moeder is 't niet veel meer gedaan in de wereld. Houd je van je vader?”

„Jawel, maar . . .”

„Hij drinkt zeker?”

Verbaasd keek Bernard de man aan en vroeg hem: „Kent u dan mijn vader?”

„Nee, die ken ik natuurlijk niet. Hoe heet je?”

„Bernard Wijdenes.”

„Ben je alleen met je vader in die kroeg?”

„Ja, en nog een vrouw is er.”

„Is die goed voor je?”

„Niet erg.”

„Ik begrijp alles nu al; jij kunt ook je plezier wel op in de wereld.” Na weer een ogenblik de

jongen aandachtig te hebben beschouwd, vroeg hij: „Je kunt toch lezen en schrijven?”

Op Bernard's bevestigend antwoord klom hij de wagen weer in, kwam terug met een stompje potlood en zei: „Schrijf hier je naam en adres duidelijk op.”

Hoewel de jongen er niet de minste notie van had, waarom de man dit wenste, voldeed hij aan diens verzoek, schreef zijn naam en adres, waarmee de man zich naar de woonwagen begaf.

Met stomme verbazing keek de jongen hem na, een verbazing, die tot lichte angst groeide, toen de man lange tijd in het wagendonker verborgen bleef.

Toen na enige minuten wachten de zonderlinge sinjeur niet te voorschijn kwam, besloot Bernard ongemerkt de plaat te poetsen.

Tijdens zijn vele omzwervingen had hij de ondervinding opgedaan, dat voorzichtigheid en een zeker wantrouwen jegens onbekenden een dringende eis is.

Reeds wilde hij opstaan, toen de man weer te voorschijn kwam. Een enveloppe hield hij in de hand, doch stak deze in de binnenzak van zijn jas, toen hij zich wederom naast de jongen neerzette.

„Als ik goed begrepen heb, is jouw leven ook al niet rooskleurig. Je woont in een steeg, hebt een vader die drinkt, geen moeder meer — jaja, jij kunt ook je plezier wel aan. Maar . . . je bent nog jong. Je ziet er flink en pienter uit en kunt dus je weg nog maken. Dat 's met mij een ander geval. Ik heb m'n dagen gehad. Wel ben ik pas tweeënveertig, maar ik ben niet veel meer waard dan een man van tachtig. Nu moet je eens goed naar me luisteren. Tot voor kort was ik nog gelukkig, maar m'n geluk is weg, finaal en voor goed. Kijk hier eens naar.”

De man toonde hem het portret van een meisje, vier, vijf jaar kon het zijn. Ze had blond haar en donkere ogen.

„Dat 's een lief kind,” zei Bernard, die het portret aandachtig bekeek.

„Een engel was ze,” zei de man en hij nam het portret terug. Hij bekeek het nog even, stijf de lippen op elkander geperst. Toen stak hij de kiek weer in de zak.

„Dat 's mijn dochtertje Anneke. Ze was zo lief, Bernard . . . ze was een engel, ze was . . . O, God, o God, o God.”

Hij legde 't hoofd op beide handen, die op zijn knieën rustten en snikte.

Bernard begreep. Anneke, zijn kind, was gestorven.

Hoe zou een knaap een man kunnen troosten, die verpletterd is onder een zo onduldbare smart.

„Lees je de krant?”

Bernard schudde 't hoofd.

„Dient ook tot niets,” zei de man, „er staat niets anders in dan narigheid. Vandaag twee weken geleden is het gebeurd. Mijn vrouw was naar het dorp gegaan met Anneke om boodschappen te doen. Het liep al tegen de avond. We stonden met de wagen bij een dorp, hier enkele uren vandaan. Ik wachtte op ze. Maar al later werd het, al later. Ik begon me ongerust te maken en liep op het dorp aan. Nou loopt daar een trein; de overweg is onbewaakt natuurlijk. In de verte al zag ik, aan de mensen, die daar bijeen waren, dat er wat gebeurd moest zijn. Twee-, driehonderd meter was ik nog van hen af, maar in een minuut was ik bij hen en zag, wat er gebeurd was. Op de spoorbaan . . .”

Aandoening belette hem verder te vertellen. Bernard begreep.

Dezelfde trein had beiden gedood, moeder en kind.

Bernard wist niets te zeggen.

„Je begrijpt zeker wel, Bernard Wijdenes, dat ik onder mijn leven een streep heb gezet.”

Hij zuchtte diep en zich vermannend, sprong hij eensklaps op, haalde 't paard, dat een eind verder langs de weg graasde en spande het voor 't voertuig.

„Ga jij nou 's op het voorbankje zitten.”

Toen hij aan dit bevel voldaan had, drukte hij hem de leidsels in beide handen en zei: „Het beest is mak genoeg. 't Liet zich zelfs door mijn kleine Anneke gewillig leiden. Je zult geen last met hem hebben. Luister nou goed. Dat paard en de wagen en alles wat er in is, is voor jou. Ik heb er geen plezier meer in, verder te trekken. Je kunt er mee doen wat je wilt. Nou zal de politie er wel aan te pas komen, maar als die het je lastig maakt, laat je ze de brief maar lezen, daarin staat alles wat ze te weten hebben. Ik heb er in geschreven, dat ik aan jou paard en wagen en alles wat zich in de laatste bevindt, nalaat. Doe er mee wat je wilt. Ik heb geen plezier meer in 't leven zonder m'n vrouw en m'n Anneke.”

Hij drukte Bernard de hand.

„Het ga je goed, kereltje.” Toen liep hij met grote stappen weg.

Bernard schreeuwde hem na, wilde weten

waarheen hij ging en welke plannen hij had, maar slechts één keer keerde de man zich om en riep: „Ik weet je adres, zal je wel eens schrijven misschien.”

Toen was hij door de kromming van de weg uit Bernard's gezicht verdwenen.

Deze zat nu op de bok als bezitter van een paard en woonwagen en alles wat er in was.

Dat 's een heel wonderlijke geschiedenis, dacht Bernard, die ondanks zijn medelijden met de gevluichte man moest glimlachen om de wonderlijke situatie, waarin hij zo plotseling geraakt was.

Daar zat hij nu op de bok van een eigen voertuig, voor zich een paard, zijn paard, en verder dan het paard lag de wereld, die hij nu vrijelijk kon ingaan. Wonderlijke beschikking van het lot, dat hem die middag naar het bos had gedreven. Waarom die man de woonwagen ontvlucht was, kon hij wel verklaren. Die kon niet langer leven in de eenzaamheid van de donkere wagen, waarin hij zoveel jaren gewoond had met zijn vrouw en zijn kind.

Maar welk plan had hij toch gekoesterd, toen hij een beslissende streep had getrokken onder het boek van zijn leven? Met welk doel voor

ogen was hij eensklaps weggelopen? Naar familie misschien, naar een kennis of vriend? Waarom had hij de wagen en het paard aan hem gelaten, in plaats van beide te gelde te maken? Het scheen hem alles zo onwerkelijk. En hijzelf, wat moest hij toch met die zonderlinge equipage aanvangen? Hij kon natuurlijk weggrijden, uren ver, één dag, twee dagen misschien, maar dan zat de politie hem natuurlijk weer op de hielen en zou hij ten tweeden male op transport worden gesteld, mogelijk wel als dief ingerekend. Toen dacht hij aan de brief, die de man hem ter hand had gesteld. Zou deze nog meer belangrijk nieuws bevatten dan hem was meegedeeld? Het bleef een zonderlinge historie. In elk geval moest hij handelen; hier in 't bos kon hij niet blijven. Er zat niets anders op dan naar de stad te rijden en zijn vader deelgenoot te maken van de raadselachtige samenloop der feiten.

Hij trok de leidsels aan, riep een tot tweemaal toe herhaald: Vort Bruin, en het oude dier zette zich in beweging.

De tocht was begonnen.

Zonder enig incident trok hij de stad binnen. Hij had niet meer bekijks dan andere dergelijke woonwagens hebben. Dat zou wel anders zijn als

jongens, die hij kende, hem zouden zien. Doch dit was tot nu toe niet het geval geweest en zonder enige stoornis bereikte hij de steeg en zijn woning.

De vrouw zag hem het eerst door een ruit van de gelagkamer.

„Deksel nog es toe!” riep ze tot de kastelein, die met een drietal klanten te kaarten zat, „daar hè je de jongen met paard en wagen. Waar zou hij die vandaan gescharreld hebben?”

De mannen wierpen de kaarten neer en haastten zich met de vrouw naar buiten, nieuwsgierig van de jongen te vernemen, wat er toch met hem aan de hand was.

Toen de jongen mededeling had gedaan van de feiten, zei een der mannen: „Dat 's een buitenkansje voor je, Wijdenes. Paard en wagen en alles wat er zich in bevindt, brengen hun duiten wel op, je hebt een goeie dag, daar kunnen we er eentje op nemen.”

Wijdenes krabde zich achter 't oor en antwoordde: „Ja, maar voor ik m'n vingers brand, ga ik toch eerst bij de politie informeren, eerder begin ik niks.”

Bernard toonde de brief.

„Die kun je met een gerust geweten open

maken,” verzekerde een der klanten, „hij is aan je eigen zoon gericht.”

De inhoud van de brief luidde:

Ik, ondergetekende, vermaak m'n paard en de wagen en alles wat zich in de laatste bevindt, aan:
Bernard Wijdenes.

De ondertekening luidde: R. Ganzevoort.

„Een zonderlinge geschiedenis,” herhaalde Wijdenes, toen hij ten tweeden male het relaas tot in details van Bernard gehoord had. „Een heel zonderlinge historie.”

Toen, zich tot de mannen richtende, vroeg hij: „Weet een van jullie stalling voor het beest? Dat kan daar toch niet de hele nacht ingespannen blijven staan?”

Een der mannen zeide een goede stalgelegenheid te kennen en belastte zich er mee, het beest hier naar toe te brengen.

Drie dagen later berichtten de stadskranten, dat uit de rivier het lijk was opgehaald van een man, die ze gemakkelijk hadden kunnen identificeren, doch dat personen, die nadere inlichtingen over de man, die R. Ganzevoort heette,

konden verstreken, verzocht werden, zich te wenden tot de commissaris van politie ter plaatse.

Bernard trok er met zijn vader de andere dag heen. Een week later was paard en voertuig verkocht en de huishoudster ging met Bernard de stad in.

Hij kreeg een nieuw pak.

Maar in zijn hart was hij blij en gelukkig, dat hij althans iets voor zijn vader gedaan had.

DERDE DEEL

OPKOMST

Niet tegenstaande Bernard als gewoonte-spijbeelaar te boek stond, behoorde hij tot de goede leerlingen. Hij had een schrander hoofd, dacht snel en behoefde de dingen, die hem interesseerden, maar aan te zien, om ze te kennen. In de dingen, waarin hij geen belang stelde, bleek hij een brekebeen. Aan de vaderlandse geschiedenis had hij een broertje dood. Wat interesseerden hem al die dode mensen, die Dirken en Willems, Jacoba's en Maria's, die al eeuwen ter ziele waren! Wat kon 't hem schelen, of er zeeslagen geleverd waren bij kaap zus of eiland zo! De dingen, waaraan je wat had, hadden zijn levendige belangstelling. Rekenen, schrijven en lezen moest je natuurlijk kunnen en aan de aardrijkskunde had je ook wat, omdat de kennis hiervan je te pas kwam bij het reizen en trekken. Het was, alsof hij bij intuïtie voelde, van welke kennis hij in zijn later leven profijt trekken kon.

Zijn vaders zaak ging zienderogen achteruit. Voor een groot deel was dit het gevolg van de omstandigheid, dat er in de buurt een nieuw café verrezen was, welks eigenaar grotere glazen schonk voor dezelfde prijs. Hoewel de klanten onder de invloed van veel rondjes Bernard's vader trouw hadden beloofd, trouw aan hem en trouw aan zijn zaak, bleef successievelijk de een na de ander weg en ging zijn zaak tot de verlopen affaires uit de buurt behoren. De misère in zijn zaak had tot gevolg, dat de hulp, die de vrouw tot nu toe verleend had, ook spoedig verdween en de jongen nu geheel op zichzelf was aangewezen. Hij deed nu letterlijk wat hij wilde, ging naar school, als hij niets anders te doen had, doch bracht de meeste dagen op de straat door tot laat in de avond. Zijn vader, hieraan spoedig gewend, informeerde niet meer, waar hij gezeten had, noch wat hij had uitgevoerd. Iedere dag haalde hij de kost op tot tevredenheid van zijn vader, die de centen, welke hij nog ontving, best alleen opkon aan eten, sigaren en tabak.

Op straat bood de jongen zijn diensten aan iedereen aan, die ze gebruiken kon. Hij droeg de koffer van een oude heer naar het station, als hij zag, dat de man deze moeizaam voortzeulde en

kreeg een dubbeltje. Of hij liep de hele dag mee met een groenteman, hielp trekken en duwen en bracht de aardappels, de groenten en het fruit de dertig treden op van een of ander portiek of bovenhuis. Salaris 25 cent.

Het plein voor het station gebruikte hij ook als operatieterrein. Als de reizigers naar buiten stroomden, keek hij uit naar oude dames en dito heren, die enige bagage bij zich hadden en bood zijn diensten aan. Vreemdelingen, die om zich heen spiedden, onzeker, welke weg ze moesten inslaan, klampte hij aan en vroeg: „Weg wijzen, mijnheer?”

Eens had hij een buitenkansje, dat hem het enorme kapitaal van een rijksdaalder in zijn broekzak toverde.

Op een morgen — het was tegen negen uur — had hij zich dicht bij de uitgang geposteerd en ontdekte een heer, die speurend om zich heen keek, een groot pak aan zijn voeten. Hij op de heer af, tot wie hij de traditionele vraag richtte: „Weg wijzen, meneer?”

De man keek de jongen onderzoekend aan en zei: „Je lijkt me een pienter jongetje. Als je me vandaag helpt, kun je een rijksdaalder verdienen.”

De vreugde danste Bernard door het hart. Een rijksdaalder! Tien kwartjes! Vijfentwintig dubbeltes! Tweehonderd en vijftig centen!

Hij werd er duizelig van.

Mijnheer legde uit: „In dat pak naast me zijn circulaire. Die moeten in de brievenbussen.”

Voortvarend als de jongen was, bukte hij zich reeds om het pak op te nemen en de werkzaamheden te beginnen.

De man lachte. „Dat zou je niet meevallen, knaap, 't ding is zwaar. Maar daar weet ik wel wat op. Kom maar mee.”

Hij nam het pak op, sjouwde het naar een nabijzijnd café, maakte het los en toonde Bernard een der opgevouwen circulaire, die reclames waren voor een nieuwe tandpasta.

„We gaan die samen bussen, jij neemt de ene en ikzelf de andere kant van de straat, in iedere bus stop je zo'n papiertje.”

„Dat 's makkelijk genoeg, meneer.”

„Als we ze kwijt zijn, komen we hier terug en nemen een nieuwe armvol mee.”

Aan de inmiddels nader gekomen kellner bestelde hij een kop koffie voor zichzelf en een glas melk voor Bernard en kreeg toestemming, het pak onder een der tafeltjes te deponeren.

De hele dag sjouwde de jongen met die mijnheer, straat in straat uit, klom in al die uren duizenden treden op van de portiek- en bovenhuizen en was tegen de avond bek-af.

Maar, in zijn broekzak zat een rijksdaalder!

Een rijksdaalder! Hij was een Rothschild, een Croesus! Zijn toekomst was begonnen! Een royale meneer was dat! Om één uur had ie 'm laten eten in datzelfde café: biefstuk ... aardappelen en boontjes! In maanden had hij zo lekker niet gegeten. Moe was hij, dat was zeker en bek-af sjouwde hij tegen donker naar zijn huis. Zijn vader stak zijn hoofd om de cafédeur.

„Ben je daar? Het is laat. Heb je al wat gegeten?”

Toen de jongen bevestigend had geantwoord, trok zijn vader de deur voor zijn neus dicht. Hoe de jongen aan eten kwam, interesseerde hem minder dan het feit, dat ie verzadigd was. Het kliekje, dat van die middag was overgebleven, lustte hijzelf nog wel. 't Scheen goed te gaan met de jongen de laatste tijd.

Als een blok viel Bernard in bed, na eerst zorgvuldig en grondig de rijksdaalder aan 't hoofd-einde onder de matras te hebben weggestopt. Je kon nooit weten. Zijn vader was er ook nog.

De volgende dag ging hij al vroeg op stap. Het vlotte die morgen niet bijster, maar erg zijn best deed hij ook niet. Het was ook immers nu niet nodig. Hij was rijk, een spekkoper was ie. Om twaalf uur nam hij een kordaat besluit. Hij stapte een lunchroom binnen. De serveermeisjes, samengegroept, keken wantrouwend naar hem. Er waren er, die hun gepoederd neusje optrokken.

Bernard kroop in een verre hoek.

„Jonkheer Goud heeft de troon bestegen,” zei het meisje, dat hem zou moeten bedienen.

„Jouw dag is goed,” voorspelde lachend een der meisjes.

Met één oogopslag had de jongen het menu overzien en voor het meisje het woord tot hem richtte, had hij zijn bestelling al gedaan.

„Worteltjes, doperwtjes, kalfsvlees, gebakken aardappelen.”

„Dat kost één gulden zestig,” waarschuwde de juffrouw wantrouwend.

Bernard's ogen schitterden, toen hij zijn blinkende rijksdaalder aan de argwanende serveerjuffrouw toonde.

„Je bent rijk,” zei het meisje, dat, verzekerd van haar geld, constateerde, dat jonkheer Goud

een leuke snuit en bijzonder aardige ogen had.

Bernard voelde zich een sinjeur. Hij ging wat betekenen in de wereld. Een strelende voldoening gaf het hem, dat het heerlijke maal, dat op komst was, door eigen arbeid was verdiend.

Toen de juffrouw de maaltijd voor hem geserveerd had, viel hij er op aan. Hij was volkomen verzadigd, toen hij alles had opgegeten, maar, toen hij een vrouw in zijn buurt een ijsje zo smakelijk zag opsnoepen met kleine, bedachtzame hapjes, kon hij de verzoeking niet weerstaan en nam een mocca-ijsje met slagroom tot besluit.

Toen kwam de afrekening.

„Hoeveel, juffrouw?”

„Eén gulden negentig. De bediening moet apart betaald worden.”

„Dat spreekt,” zei Bernard met het air van een voorname handelsreiziger en hij verhoogde de rekening met een kwartje.

Toen de juffrouw had afgerekend, stond Bernard op, groette beleefd en vertrok.

De juffrouw haastte zich naar haar collega's om aan deze te vertellen, dat die jonkheer Goud, zoals ze hem smalend genoemd had, een jongen was, die er zijn mocht.

„Een echte vlotte jongen,” zei ze, „met van die pientere ogen.”

„Over enkele jaren komt ie misschien terug om met je te trouwen,” voorspelde een der meisjes.

„Nee, maar op 't eerste gezicht zou je zeggen dat hij zo'n schooiertje was. Ik geloof, dat er toch meer in zit!”

„'t Gebeurt vaak, dat de kleren de man niet maken,” lachte een ander meisje, „'t hangt vaak van omgeving en opvoeding af. Soms zijn schooiertjes ferme, pientere knapen!”

Tevreden, verzadigd en voldaan, liep Bernard de stad in, zonder bepaald doel voor ogen. Natuurlijk zou hij proberen nog iets te verdienen, maar broodnodig was dit niet. Hoeveel had hij nog in zijn zak? Hij rekende zorgvuldig. Ha, hij bezat nog vijf en dertig cent. Als hij vandaag nog vijf en zestig cent haalde, bezat hij weer een gulden. Hij stak een hand in de zak, die 't geld bevatte en liet de geldstukken tussen zijn vingers doorglijden. Hij liep op 't midden van de rijweg en moest plotseling op het trottoir zich veilig stellen, omdat een auto driftig de claxon horen liet. Hij keek de auto na en zag nog even het grimmige gezicht van de chauffeur.

„Kijk jij maar niet zo nijdig, glimmende sin-

jeur, over enkele jaren spring jij opzij voor mijn Rolls Royce, wat ik je voorspel.”

Loopjongen gevraagd.

Deze woorden las hij op de deurruit van een galanteriewinkel.

Hij bleef staan en overwoog, of dit niets voor hem kon zijn. 't Had toch wel veel vóór een vaste betrekking te hebben. Dat gesjouw, dikwijls zonder bepaald doel voor ogen, had toch ook zijn bezwaren. Lang wikken en wegen lag niet in zijn aard; hij was een jongen van doortastend karakter. Dus stapte hij de winkel in. De baas stond achter de toonbank.

„Wel, ventje?”

„Kan ik loopjongen bij u worden?”

De winkelier monsterde hem even en trachtte hem weg te werken met een afdoend: „Je bent te klein, ventje.”

Het antwoord vloog hem de mond uit.

„Ik kan hard lopen, meneer, en daar kom ik toch voor.”

Dit antwoord deed de baas in lachen uitbarsten en hij nam de jongen nog wat nauwkeuriger op.

„Heldere, kordate ogen heeft ie,” mompelde de winkelier, die daarop vroeg: „Hoe oud ben je?”

„Veertien jaar, meneer.”

„Je bent klein van stuk, ventje.”

„Maar ik ben sterk.”

Met een waarschuwend: „Wacht even,” verliet de man de winkel, om een ogenblik later met zijn vrouw terug te komen.

Hij stelde de jongen voor met deze woorden: „De eerste sollicitant voor loopjongen, vrouw.”

Onmiddellijk na deze voorstelling werd de tussendeur geopend en een meisje liet zich zien, dat jammerde: „Nou zijn m'n schoenen nog niet thuis, moe, en ik moet dadelijk naar school.”

„'t Is toch wat te zeggen met die schoenmaker! Nou heeft ie zó beloofd de schoenen van 't kind vóór één uur te brengen en 't is al kwart over en 't kind moet weg.”

Onmiddellijk na deze jammerklacht kwam Bernard haar te hulp, haar en het kind.

„Waar woont die schoenmaker, mevrouw, ik zal die schoenen wel even halen.”

„Als je dat zou willen doen, Bredeweg 40, schoenmaker Van Doorn, z'n naam staat op de deur.”

De jongen was de winkel al uit, kwam met de

schoenen terug, deponeerde deze op de toonbank en vernam, dat hij als loopjongen was aangenomen.

„Wanneer kun je komen?”

„Ik kan wel blijven, meneer.”

„Dat hoeft niet, morgen vroeg om acht uur verwacht ik je. Je loon is vier gulden in de week, ben je daarmee tevreden?”

„Ja, meneer.”

„Geef me even je naam en adres.”

Toen de man deze genoteerd had, vroeg hij: „Wat doet je vader?”

„Die is caféhouder.”

„Zo, dan heb je zeker, zo jong als je bent, al wel eens een glaasje of een potje bier verschalkt, is 't niet zo?”

„Mijnheer, drinken zal ik nooit!”

Bewonderend keek de winkelier de jongen aan, doch zei alleen: „Tot morgen dus.”

De volgende morgen aanvaardde Bernard zijn eerste, vaste betrekking.

Maar lang zou hij hier niet blijven. Van nature onrustig, zag hij steeds naar wat anders uit, naar wat nieuws, dat de zekerheid in zich borg voor een betere toekomst. Want rotsvast bleef de wens

in hem leven de wereld in te trekken, om hier een plaats te veroveren, die de moeite van streven en arbeid waard was.

Al spoedig vond hij zijn baantje geestdodend, vlak en centonig. Een bestelling naar de familie A., een pakje naar mevrouw B., kisten uitpakken, welke pas van de grossier gekomen waren en de spullen naar 't magazijn brengen. Geen werk voor zijn ongeduldige aard en strevende geest. Maar, voorzichtig was hij ook en wachtte zich er wel voor, een betrekking op te zeggen, voor hij zeker was van een nieuwe en betere. Hier kwam nog bij, dat hij alle reden had tevreden te wezen. De baas en diens vrouw waren hartelijk en goed voor hem. Als het tegen etens-tijd liep en hij was nog druk aan de arbeid, kreeg hij meestal de uitnodiging aan de maaltijd deel te nemen. Dit spaarde weer een maaltijd uit voor zijn vader, want sinds hij een vaste betrekking en dus ook geregeld weekloon ontving, at hij thuis en betaalde er voor. Van de vier gulden, welke hij ontving, droeg hij er drie en een half af aan zijn vader, die dan ook voor het eten zorgde. Altijd was hij in zijn schik, als hij bij zijn baas mocht blijven eten, want zijn vader maakte er maar wat van, wat de kokerij betreft. Toch

maakte de jongen nooit een enkele op- of aanmerking. Hij was gezond, had een flinke en gezonde eetlust en was geen kieskauwer. Bovendien begreep hij, dat zijn vader met die drie gulden vijftig geen Lucullusmaal kon bereiden. Op een middag gebeurde het, dat zijn vader niet gekookt had en voorwendde, dat hij het die morgen te druk had gehad in de zaak en geen tijd tot koken had kunnen vinden. De waarheid was, dat zijn vader om één uur al te veel had gedronken. Wag-gelend op zijn breeduit geplante benen, viel hij zijn zoon met de Jobstijding op het lijf.

Bernard schudde het hoofd en met innig medelijden in de ogen keek hij zijn vader aan.

„Vader, waarom laat je dat drinken niet?”

Hij vroeg het zó meewarig, dat zijn vader de tranen in de ogen kreeg en eensklaps begon te snikken.

„Was je moeder toch maar blijven leven, Bernard, die had nooit van me weg moeten gaan.”

Voor 't eerst hoorde de jongen uit zijn vaders mond, wat hij al sinds lang vermoedde. Na zijn moeders dood hadden de eenzaamheid en het verdriet vader aan de drank gebracht.

„Vader, je moet de zaak wegdoen, je moet wat anders zoeken.”

„Hoe kan ik dat, wat moet ik beginnen?”

„Dat zul je zien, vader, doe je best en wacht, tot ik wat voor je doen kan.”

Een tweede doelstelling was in zijn bestaan gekomen: ook voor zijn vader moest hij zorgen, dat deze in een andere betrekking aan minder verleiding bloot stond. Twee moeilijke taken stonden voor hem, die hem tot nog groter ijver en krachtsinspanning zouden aanvuren.

„Hogerop, hogerop,” werd nu het parool, dat aan betekenis en kracht won.

Het geluk diende hem opnieuw.

Op een morgen werd hij in de huiskamer geroepen, waar, behalve zijn patroon en diens vrouw, een zekere mijnheer Kereweër aanwezig was.

De winkelier richtte het woord tot hem.

„Bernard,” zei hij, „we zijn best over je tevreden, zó goed zelfs, dat we je eigenlijk te goed vinden voor het baantje, dat je hier hebt en dat voor jou zonder enige toekomst is. Jij bent te schrand er en te kordaat om eeuwig loopjongen te blijven. Meneer Kereweër zal je de rest wel vertellen.”

Nu nam deze het woord en vertelde aan Bernard dat hij als Ako-jongen aan 't station ge-

plaatst kon worden en schetste de inkomsten, welke daaraan verbonden konden geacht worden.

Overstelp t van vreugde werd Bernard ineens een kleine jongen, die, overmand van blijdschap, tot de dolste dingen in staat is. Eensklaps nam hij een gier en sprong de bringer van al dat heil boven op de rug, sloeg zijn beide armen om

zijn hoofd, liet zich echter gauw weer zakken, omdat hij begreep, dat hij te ver was gegaan in zijn jongensovermoed en daar stond hij weer op de vloer van de kamer, maar . . . met de pruik van de heer Kereweër in de handen.

Doodschrik viel hem op het lijf! Wat had hij gedaan? Ineens, dit zag hij wel in, was hij alles kwijt, alle illusies vervlogen.

Daar zat de heer Kereweër, een minuut geleden Absalom, nu met een groot, bol hoofd, kaal als dat van een oude pater.

Het zweet brak in letterlijke zin de jongen uit, die niet wist, wat te doen. De pruik, het weerloze slachtoffer van zijn onstuimige jongensaanval, sidderde in zijn handen.

Onbeschrijfelijk was dan ook zijn vreugde, toen de heer Kereweër, wie het blijkbaar niet aan zin voor humor ontbrak, aldus uitviel: „Aap van een jongen, moet je me, als beloning, zo schandelijk te koop stellen! Hier m'n pruik. Door jouw schuld haal ik me nog een verkoudheid op de hals, waar ik nooit meer afkom! Maak, dat je weg komt! Hier is m'n visitekaartje. Loop daarmee naar kleermaker ten Have in de Beethovenstraat: laat die je 'n pak voor 'n Ako-jongen aanmeten. Morgen kom je op m'n kantoor Watt-

straat 16 en smeer 'm nu gauw, want je weet, de kracht zat bij Samson in de haren en als ik dus m'n pruik weer op m'n hoofd heb, sta ik voor m'n eigen kracht niet in.”

Bernard vergat te groeten; hij holde weg, hij kwam op straat, hoog scheen de zon, pal boven de drukke straat, die vol was van blijde mensen. Maar de meest blijde van allen was Bernard, de nieuwe, kersverse Ako-jongen, die eerstdaags een nieuwe werkring begon.

„Nieuwe Rotterdammer, Handelsblad, Piccolo, Haagse Post!”

Hij hoorde zichzelf al roepen langs de open portieren der stilstaande treinen, hij zag de grijpende vingers der reizigers, die hem de kranten en tijdschriften uit de hand gristen en hem een rijke fooi in de hand drukten.

Een nieuw gordijn van het wondere leven was voor hem opgegaan.

Zijn weekloon bedroeg zeven gulden, wat een belangrijke vooruitgang betekende. Nu deed zich echter de penibele kwestie voor, welk deel hij hiervan aan zijn vader ter hand stellen zou. Met vijftig cent in de week, dit zag hij zeer goed in, kon hij niet rond blijven scharrelen en het ver-

drietige voor hem was, dat hij de gerechtvaardigde vrees moest koesteren, dat het meerdere, 't welk hij zijn vader zou afdragen, in drank zou worden omgezet. Bovendien hield een andere, zeer belangrijke zaak zijn geest bezig. Toen men hem voor zijn nieuwe werkzaamheden had geïnstrueerd, zag hij onmiddellijk in, dat het hem aan de meest elementaire kennis ontbrak van de vreemde talen. Wat wist hij van Zeitung en Journal, London News en al die buitenlandse namen van kranten en tijdschriften? Voor 't eerst zag hij in, dat kennis macht is en de noodzakelijke voorwaarde om carrière te maken in de wereld. Hij moest aan het werk. Studeren moest hij, wilde hij iets bereiken, want zijn al jaren gekoesterde wens naar 't buitenland te gaan, liet hem niet los. En wat moest hij hier beginnen zonder kennis van de eigen taal?

„Nou is je nieuwe werkkring begonnen,” zei de heer Kereweer, die hem ook geïnstrueerd had, toen hij de eerste morgen met al dat wereldnieuws in zijn bezit klaar stond, om de eerstbinnenkomende trein af te werken. „Doe je best, vanmiddag kom ik nog wel eens kijken.”

De trein stoomde binnen, hield krakend en knarsend stil. Portieren werden geopend, reizigers

stapten uit, andere beklommen de coupés.

„Telegraaf, Handelsblad, Haagse Post, Sport in beeld, het Amusantje!”

Hij schreeuwde zo hard, dat zijn hoofd rood werd en hij telkens kuchen moest.

„Ako!”

Uit een portier stak een hoofd en een arm rekte zich naar buiten.

„Denksport!”

Bernard trok hem uit het rek en reikte hem aan de vrager toe, na eerst bliksemsnel een blik op de prijs geworpen te hebben.

„Een kwartje, meneer!”

Dertig cent werd hem in de hand gedrukt, drie dubbeltjes. Hij wilde vijf cent teruggeven, maar de meneer was al weer in de kussens teruggedoken.

„Ako, Telegraaf!”

Hij reikte het blad toe, een dubbeltje gleed in zijn hand.

„Ako, Morning Post!”

Wat vroeg die mijnheer, o ja, de Post had hij gezegd, bedoelde natuurlijk de Haagse Post, welke hij hem dan ook toereikte.

„De Morning, Ako!”

Het zweet brak Bernard uit. Wat bedoelde hij

toch in 's hemels naam met dat vreemde woord „Morning”?

„Nog niet wakker, Ako? Daar staat ie achter de Prins!”

Met bevende hand reikte hij de man het Engelse blad toe.

„Die jongen is bepaald ziek,” stelde de koper vast en gaf hem een dubbeltje fooi.

Toen de trein weer wegstoomde, voelde de jongen het gewicht van zijn nieuwe betrekking in zijn hele lichaam. Hij was moe, 't was, of er een zwaar gewicht hing aan zijn benen en zijn armen. Hij begreep, dat dit was door de emotie van de eerste morgen en maakte zich daar verder niet ongerust over. Van meer belang was het eens na te gaan, hoeveel hij aan fooien ontvangen had en zijn geld natellende, kwam hij tot de verrassende ontdekking, dat hij zevenendertig cent extra ontvangen had. En hoeveel treinen moesten er nog niet komen die dag? Tientallen nog! Als ie nou aan iedere trein zoveel aan fooien kreeg, en dat ging iedere dag zo door, maar dan zou 't zoveel jaren niet duren, of hij zou zijn nieuwe Rolls Royce bestijgen.

De tweede trein kwam binnen; met enthousiasme begon de jongen zijn tweede tocht. Hij

verkocht niets. Maar deze teleurstelling kon zijn geloof in de toekomst niet breken, noch zijn ijver verminderen en uren, tot de late middag, rende hij langs de ene trein na de andere en toen hij zijn uren had uitgediend, was hij zeer tevreden. Zesenzestig cent had hij extra verdiend. Hij droeg de zaak aan de andere Ako-jongen over en verliet het station. De heer Kereweer had hij niet teruggezien.

Hoe moest dat nou met zijn vader? Wonderlijk, dat deze met geen woord over zijn nieuwe verdiensten gesproken had, met geen woord. Wat zou daar toch achter zitten? In zijn overwegingen werd hij gestoord, toen hij werd aangesproken door dezelfde heer, aan wie hij die morgen de Morning Post had verkocht.

„Zo, Ako, zit de dagtaak er op?”

„Ja, meneer.”

„En nu ga je zeker onder de wol, want te oordelen naar je verstrooidheid van deze morgen, moet je je wel niet erg lekker voelen.”

„Maar, ik ben kiplekker, meneer.”

„Des te beter. Ik maakte de onderstelling, dat je ziek bent, omdat je vanmorgen niet eens de Morning Post vinden kon, die toch vlak voor je neus stond.”

Hierop groette hij de Ako joviaal en vervolgde zijn weg.

Diep schaamde Bernard zich over zijn verregaande onkunde en nam zich op hetzelfde ogenblik met stellige beslistheid voor aan de studie te gaan. Dat kon zo niet blijven. Onverdraaglijk was hem de gedachte, dat hij met het wereldnieuws onder zijn armen er slechts een gedeelte, en dan nog wel het kleinste, van lezen kon. In de volgende straat was een boekwinkel. Alle schaamte opzij zettende, zou hij de boekhandelaar in vertrouwen nemen. Hij voerde zijn voornemen zonder enige terughouding uit. Hij deelde de winkelier het doel van zijn bezoek mee, geen woord verzwijgende van zijn verregaande onkunde en steeds de nadruk leggende op zijn vurig verlangen eenmaal tot de ontwikkelde mensen te zullen behoren en de talen te kunnen lezen en spreken, zo onmisbaar voor zijn doel: vooruit te komen in de wereld.

De boekhandelaar, getroffen door de spontane uiting van zijn verlangen en zijn openhartige biecht, had hem tijdens zijn uiteenzetting van zijn leven en zijn levensdoel met opmerkzaamheid aangekeken. Dat open gelaat beviel hem, die jongen loog niet, daar stonden die eerlijke

ogen hem borg voor. Kon je gauw genoeg zien!

„Met welke taal wilde je beginnen?”

„Met Engels, meneer.”

„Ja, ik heb wel boekjes, die zeer geschikt zijn voor zelfstudie, maar voor een jongen, die, zoals je me zo eerlijk en openhartig verteld hebt, het met de lessen op de lagere school niet zo nauw genomen heeft en meer in spijbelen zijn heil zoekt, brengt zelfstudie heel veel en onoverkomelijke bezwaren mee. Wat is je eigenlijke doel?”

„Ik wil de wereld in, naar Engeland, Frankrijk, Duitsland.”

„En je wilt blijkbaar met onze overzeese burens beginnen?”

„Ja, meneer.”

„Je ziet er me schrandere genoeg uit, stellig leer je vlug en gemakkelijk.”

Op deze vraag gaf Bernard uit bescheidenheid geen antwoord.

De boekhandelaar vervolgde: „Ik zal je eens wat vertellen en je daarna een voorstel doen. Jaren geleden stond ik nog met boeken, hoofdzakelijk tweedehands, op de markt en had het om de drommel niet breed. Ik had een jongen, die toen van jouw leeftijd was en met een kop! Die hoefde de dingen, die hem interesseerden,

maar aan te zien om ze te kennen. Die wou ook leren, net als jij. Jawel, leer jij maar, als je geen cent in de melk te brokken hebt. Geen rooie duit had ik om aan de jongen te spenderen. Wat wil nu 't geval? Ik weet voor een mijnheer een heel oud en zeer kostbaar werk op te diepen, een zeldzaam exemplaar, waarnaar de man al jaren had uitgezien. Daarmee was hij zo in z'n schik, dat ie zich voor m'n jongen ging interesseren, van wie hij wist, dat er een weergase kop opzat. Als ik je nu vertel, dat mijn zoon een voor-aanstaande betrekking bekleedt aan een van de Indische departementen, zul je begrijpen, welk resultaat we bereikt hebben, of beter gezegd, die meneer bereikt heeft. Zie eens, nu acht ik het m'n plicht, iets voor jou te doen. Kom morgen, wanneer je vrij bent en tijd hebt, bij me. Hoe is je naam?"

„Bernard Wijdenes, meneer.”

Hij stak de jongen de hand toe en nam met een kort: „Dag Bernard”, afscheid.

Daar stond nu Bernard in de drukke stadsstraat, overstelpt van onverwachte vreugde. Wat wonder stond er te geschieden! Wat had die boekhandelaar nu toch eigenlijk voor met hem? Hij kon zijn geluk niet omvatten en liep, wanke-

lend op zijn benen, verder. Dat hij nu juist in die boekwinkel moest belanden. Had hij een andere straat genomen, een andere zaak bezocht, er zou niets, hoegenaamd niets, gebeurd zijn. Wat was dat toch in het leven? Was dat toeval, of . . . Of zou de geest van z'n moeder, die zo lief was geweest, zoals ieder verzekerde, die haar gekend had, hem geleid hebben op deze wonderbaarlijke weg? Peinzend en dromend en plannen ontwerpend, liep hij verder. Hij hoorde niets, hij keek naar niemand. Hij zag ook niet de fat, die hij tegen 't lijf liep en die onmiddellijk, alsof de aanraking hem besmeurd had, langs zijn lichtgekleurd jasje wreef, dat wel vuil zou wezen door de vieze aanraking. Een hondje aan een koord liep naast hem, welks achterlichaam volkomen kaalgeschoren was.

„Kijk uit je doppen, jij!” snauwde de fat Bernard toe, in wie onmiddellijk de oude straatjongen herleefde en die zijn aanvaller aldus van antwoord diende: „Fatterige gek, schaam jij je niet, met dat onfatsoenlijke mormel op straat te komen? 't Loeder heeft niet eens een broek an!”

De mensen, die in de onmiddellijke omgeving waren, bleven staan, bulderend van het lachen.

„Is 't waar of niet,” dikte Bernard zijn triomf

aan, „die hond is zo uit z'n nest de straat opgelopen, geen broek aan z'n achterste.”

De zwervende straatjongen van certijds had weer zijn triomfen gevierd.

Toen fat en hondje waren doorgelopen, vervolgde Bernard eveneens zijn weg, zich geheel verdiepende in zijn toekomstdromen en plannen.

„Ik acht het m'n plicht voor jou wat te doen,” had de boekhandelaar gezegd. Welke plannen zou deze met hem voorhebben?

Nu wist hij nog altijd niet, wat hij met zijn verhoogd weekloon moest aanvangen, want niets wakte zozeer zijn walging op als de zekerheid, dat zijn verdiend geld door zijn vader in drank zou worden omgezet. Waarom zijn vader dronk, begreep hij al van het ogenblik, dat zijn vader gehuild had en geklaagd: „Waarom is je moeder ook van me weggegaan?” Maar zo jong als hij was — o ja, jong van jaren, maar oud van uren — voelde hij met stellige zekerheid, dat geen enkel gebeuren, hoe ontstellend verschrikkelijk ook, hem aan de drank zou brengen. Hij beet op zijn tanden en drukte de nagels van zijn vingers in het vlees van zijn handen, alsof hij zich nu al te verweren had tegen de grimmige vijand, die

zijn vader nog steeds volkomen in zijn macht had.

Zou hij zijn zuster niet eens opzoeken en haar over die geldkwestie spreken? Hiertoe onmiddellijk besloten, sloeg hij de eerste straat rechts in, welke naar zijn doel leidde.

„Bernard, Bernard!” hoorde hij plotseling achter zich roepen en omkijkende, zag hij een man, een vaste klant uit zijn vaders kroeg, die hem nog hijgend van het harde lopen bij de schouder vatte en fluisterde: „Gauw mee naar huis, je vader is niet goed.”

Daar schrok hij even van, maar niet zo hevig, als 't geval wel in zich sloot, omdat hij dadelijk onderstelde, dat drankmisbruik wel de oorzaak wezen zou van een kortstondige ongesteldheid.

Het geval was echter zeer ernstig: Bernard vond zijn vader dood.

Hij schaamde zich, dat hij in 't geheel niet ontroerd of bedroefd was en vond zichzelf erg ongevoelig. Maar ook zijn zuster jammerde niet, schreien deed ze evenmin. Er was een man van hen weggegaan, die ze zich maar hoogst zelden als hun vader zouden herinneren.

Op geen ongunstiger ogenblik, overwoog Bernard, had dit gebeuren kunnen plaats grijpen. Nu hij de kans van zijn leven kreeg, om geholpen

en gesteund door die boekhandelaar, zich te kunnen ontwikkelen en talen te leren, zou de dood van zijn vader hieraan waarschijnlijk wel een einde maken. Wat zouden ze nu met hem van plan wezen? Hij had geen ouders meer. Zouden ze hem in een weeshuis plaatsen en het gordijn van zijn toekomst, dat zo hoopvol openging, weer toetrekken? Hij moest dit wel vrezen.

Annie's doortastendheid vaagde al die angst weg.

Ze besloot een pension te beginnen. Er waren meubels; de inventaris van 't café zou worden verkocht, alsmede het Russische biljart, dat er stond. Dit alles zou geld opbrengen. Bernard verdiende, samen zouden ze het best rooien.

Toen Annie hem haar besluit meedeelde, was hij overgelukkigig.

„Annie,” zei hij ontroerd en hij drukte haar beide handen, „dat zal ik nooit vergeten en als ik later . . .”

Toen vloog hij de deur uit en kocht een doos vol gebakjes. Toen vaders lijk op 't kerkhof was gebracht, zaten ze samen te smullen in de donkere achterkamer. En 't was net, of die lang zo donker niet was, als toen vader nog leefde.

Op de vastgestelde dag had Bernard de boek-

handelaar Rooders niet bezocht. Annie was naar hem toegegaan en had hem van vaders overlijden mededeling gedaan. Bernard's bezoek was vastgesteld op de dag na de begrafenis. Toen hij 's middags naar de Koorstraat stapte, waar de boekhandel gevestigd was, had hij een beklemmend gevoel. Het was hem onmogelijk verdriet te veinzen en wat moest de heer Rooders wel denken van hem, als 't hem blijken zou, dat vaders sterfen zo weinig indruk op hem had achtergelaten?

De boekhandelaar stak hem de hand toe en condoleerde hem met zijn groot verlies.

Verlegen met zijn houding zat Bernard voor zich te staren. De heer Rooders zelf redde hem uit de pijnlijke situatie, waarin hij verkeerde, door te zeggen: „Je moet je verlies en je verdriet maar ferm dragen, Bernard. In 't leven moet de mens vooruit en niet achteruit kijken. Ik zal je vertellen, welk plan ik heb. Je leert op mijn kosten voorlopig de Engelse taal, later zullen we wel verder zien. Laat ik je eerlijk zeggen, wat ik gedaan heb. Ik ben bij je onderwijzer geweest en die was, ondanks al je gespijbel, over je tevreden. In elk geval kon hij me de verzekering geven, dat je een goeie kop hebt en dit is voor ons doel op 't ogenblik de hoofdzaak. Een kennis van me,

die ook mijn zoon les gegeven heeft, zal je bij de studie helpen." Hij reikte Bernard een visitekaartje toe. „Hier heb je zijn naam en adres.

W. Gravendaal
Leraar moderne talen
Oude Gracht 44

Morgenavond om zeven uur verwacht hij je. Voorlopig heb je alleen deze twee boeken nodig. Neem die maar mee. Stap nu maar gauw op, want ik heb weinig tijd vanmiddag."

Hij gaf Bernard geen gelegenheid tot bedankjes, drukte hem de hand en zei: „Wee je gebeente, als je niet goed je best doet en denk er om, dat ik de heer Gravendaal geregeld spreek."

Als een kostbaar bezit de boeken stijf onder de arm, stapte Bernard naar huis, waar Annie met een der buurvrouwen druk in de weer was, om de boel te beredderen. De volgende dag liep hij weer als Ako op het perron. De dag duurde lang, omdat hij naar de kennismaking met de heer Gravendaal, zijn leraar, verlangde.

Deze was een prettige man van middelbare leeftijd. Hoewel zijn haren reeds grijsden, was zijn gelaat jeugdig gebleven en zijn kleine, grijze ogen twinkelden nog van enkel levenslust.

„Ben je daar, aartsverknoeier van je eerste jeugd, chronische spijbelaar!"

Met deze woorden, waarvan Bernard even geweldig schrok, werd hij ontvangen. Doch de heer Gravendaal, die zijn sip gezicht zag, maakte alles weer goed en stelde de jongen gerust, toen hij er onmiddellijk op liet volgen: „Jouw snuit bevalt me, Bernard, zulke open snoeten kunnen de Engelsen best gebruiken. Ik zie, dat je de boeken al meegebracht hebt. Dit pleit voor je ijver en je voortvarendheid, maar vanavond heb ik nog een paar andere lessen te geven. Ik zal je iedere Maandag- en Vrijdagavond een uur les geven van acht tot negen. En ik zal een Engelsman van je maken, waar John Bull trots op wezen kan."

Stralend van vreugde verliet Bernard het huis op de Oude Gracht.

„Handelsblad! Nieuwe Rotterdammer!" klonk het de volgende morgen over het perron. Bernard, de Ako-jongen, was weer in actie.

VIERDE DEEL

NAAR ENGELAND

Reeds de eerste les bleek het de Engelse leraar met welk een verwonderlijke snelheid de jongen de vreemde taal leerde. Hij had zich voor de eerste les tot taak gesteld de jongen zoveel nieuws bij te brengen, dat hij de eerste twee thema's thuis zou kunnen maken, doch kwam al spoedig tot de ontdekking, dat hij nog zonder enig bezwaar de stof bespreken kon, nodig voor 'n paar meer. Het scheen wel, of die vreemde woorden er zelf plezier in hadden in 't brein van de jonge student te worden opgenomen en er zich zo secuur vestigden, dat ze van geen verdwijnen meer weten wilden. Als Bernard 's morgens naar zijn werk ging, ontbrak nimmer het cahier, met de verwerkte Engelse stof er in, in zijn binnenzak. Staande bij zijn wagentje smulde hij van ieder Engels woord of uitdrukking, welke hij er weer bijleerde tussen de komst van twee treinen in. Hoewel hij zich zeer goed bewust was,

dat hij niet meer de Ako-jongen van het begin was, die met onverpoosde vlijt zich op zijn werk wierp, hij had een te hoog plichtsgevoel, om zijn werk, aan hem toevertrouwd, te verwaarlozen. De heer Kereweer, die zijn onmiddellijke patroon was, bleef dan ook zeer tevreden over hem en sprak hem steeds in 't Engels aan: „Good morning, boy.”

„Morning, sir.”

Na elke volbrachte dagtaak haastte hij zich naar huis, zocht zijn kleine kamertje op en liet zich drie, vier malen door zijn zuster roepen, om de boterham te komen eten.

„Je krijgt de Engelse ziekte nog,” spotte ze dan, als ie eindelijk aan de koffietafel verscheen.

„Die geneest wel weer met Franse wijn,” was dan zijn antwoord, waarmede hij te kennen wilde geven, dat hij na de volbrachte studie van het Engels onmiddellijk aan Frans zou beginnen.

Letterlijk geen cent gaf hij voor zichzelf uit, drinken deed hij natuurlijk niet, roken evenmin. Hij deed zijn dagtaak en studeerde. De studie was zijn ware hartstocht en hij was na enige maanden al zo ver gevorderd, dat de heer Gravendaal zich al in de voor Bernard nieuwe taal met de jongen kon onderhouden! Voor de

benodigde boeken bleef de heer Rooders zorgen, die hem ook een gloednieuwe dictionnaire cadeau deed.

Niet lang na hun vaders dood waren zuster en broer verhuisd naar een woning, welke ruimte bood voor pensioengasten. Enkele weken had het geduurd, voor een paar geplaatste advertenties succes hadden. Omdat ze nog geen middelen hadden om alle vertrekken, er waren er vijf, te meubileren, trof het bijzonder, dat een dame zich aanmeldde, die twee der kamers ongemeubileerd huurde met pension. Daar deze dame behoorlijk betaalde, konden ze zich voorlopig althans red- den. Met de foaien mede, maakte Bernard toch ook iedere week een salaris van twaalf, dertien gulden.

's Avonds om tien uur achtte Bernard, die echter niet gauw over zichzelf tevreden was, zijn dagtaak voor geëindigd en dan zaten zuster en broer bij elkander in de kleine huiskamer, dronken koffie, praatten honderd uit en maakten toekomstplannen.

Meermalen schaterde Annie het uit, als Bernard's fantasie aan 't galopperen sloeg.

„Alles staat helder voor me,” verzekerde hij haar. „Ik ga natuurlijk naar Engeland, hoe ik

daar kom is van later orde, maar komen doe ik er. Misschien wel weer als verstekeling.”

„Mogelijk wel als kapitein van de boot,” spotte Annie.

„Niets is in de wereld onmogelijk, meisje. Heeft niet Napoleon gezegd, dat iedere soldaat de maarschalksstaf in z'n ransel draagt? In Engeland verover ik me natuurlijk een hoge positie.”

„Dat spreekt vanzelf,” zei Annie.

„Hier in dit huis, in jouw pension dus, komt een schatrijke jonge man wonen. Z'n vader is millionnair, hij is planter geweest in Indië. Die jonge man komt natuurlijk hier om een frisse neus te halen zoals ze dat noemen in de Oost, en een lief meisje te zoeken. Dat lieve meisje ben jij, natuurlijk. Dus trouw je.”

„Stop!” riep Annie, „denk je, dat ik van plan ben, naar dat apenland te trekken?”

Met geveinsde verontwaardiging sprong Bernard op.

„Noem je Indië een apenland? Het schoonste land van de hele wereld en omstreken. Meisje, het is het land, dat zich daar slingert om de evenaar als een gordel van smaragd. Dat wist jij niet, hè?”

De heer Gravendaal, die al heel spoedig be-

merkt had, dat de jongen een zeer bijzondere aanleg vertoonde voor literatuur in 't algemeen, had hem aangeraden, behalve de studie van het Engels, zich in 't bijzonder te interesseren voor de Nederlandse letteren en hem de boeken opgegeven of ter hand gesteld, welke hij met volle aandacht lezen moest.

„En al was dat Indië van enkel goud, diamanten en parelen, al lagen er alle schatten voor het grijpen, ik trek er in geen geval heen.”

„Geen bezwaar, dan blijf je in Holland. Die man van jou is schatrijk, zoals ik je zoëven al vertelde en kan dus zelf ook veilig in Holland blijven en iemand naar Indië zenden, die hem vergetwoordigt.”

„Dat is dus afgesproken, maar nu zou ik wel eens van jou willen weten, hoe jij 't in Engeland maakt. Want je begrijpt zeker wel, dat ik je niet kan laten gaan, als ik niet weet, dat jij goed bezorgd bent.”

„Nooit zorgen over mij hebben, meisje,” waarschuwde Bernard ernstig. „Toen ik als kleine jongen in de tuin was met de kleine diertjes, de spinnen, de slakken, de vliegen en de mussen, of als ik op het donkere kamertje in bed te denken zat, wist ik al met stellige zekerheid, dat er een

plaats voor mij zou zijn in de wereld. Nu ben ik zestien jaar en ik kan zeggen, dat ik goed gezien heb. Misschien ben ik wel telepaath. Stel je eens een ogenblik voor, schatrijke zus, dat ik dit ben. Dan kan ik, als ik behalve Hollands, de drie moderne talen spreek, in alle beschaafde landen als telepaath optreden. Het geld stroomt me toe. Ik word aan de hoven geraadpleegd door koningen en keizers, die de toekomst van hun land en zichzelf donker inzien, door rijke beurspeculanten, die op springen staan, kortom, ik zal inderdaad het achtste wereldwonder wezen.”

Annie zag hem een ogenblik nadenkend aan en vroeg toen heel ernstig: „Bernard, is rijk worden je levensdoel?”

Bernard's vlugge geest begreep onmiddellijk, wat zijn zuster bedoelde met haar ernstige vraag en hij zei vol overtuiging en met een heilige ernst in zijn stem: „Nee, Annie, geld interesseert me niet, voor geen rooie duit. Weet je wel, dat ik iedere dag vechten moet, vechten tegen mezelf? Want als ik de opgespaarde centen voel in mijn zak, heb ik steeds neiging ze uit te geven, als nietswaardige prullen. Maar dan beheers ik me, ik kijk vooruit, omdat ik weet, dat ik geld nodig heb, wil ik m'n doel bereiken. En dit doel is

wel, rijk te worden, maar rijk te worden, om goed te doen. Goed te doen, zoals de schipper deed, die was als een beste vader voor me: goed te doen, als de heer Rooders, die me in staat stelt, dat doel te bereiken: goed te doen zoals m'n leraar, die met zoveel ijver me les geeft en literatuur verschaft of aanwijst, om me te ontwikkelen tot een algemeen ontwikkeld mens: goed te doen, zoals m'n meester gedaan heeft, die geen kwaad van me sprak, toen de boekhandelaar bij hem naar mij informeerde: goed te doen, zoals jij me goed doet iedere dag van voren af aan."

Zijn zuster keek hem lange tijd zwijgend aan. Toen zei ze: „Bernard, je zult altijd een goed mens zijn. Maar kom, het is laat, we moeten naar bed."

Op geregelde tijden, zo eens in de twee maanden, liep de leraar eens bij de boekhandelaar aan, om deze te vertellen van de vorderingen, welke de jongen maakte.

„Het is ongelofelijk, zo snel als die jongen een taal leert," verzekerde de heer Gravendaal, „ruim een jaar heb ik 'm bij me en ik verzeker u, dat hij in Londen geen mal figuur maken zou. Even zouden ze aan zijn accent horen, dat ie een vreemdeling is, maar na een kort verblijf zal hij 't Engels

spreken als een geboren Engelsman. Het is natuurlijk uitgesloten, dat iemand een vreemde taal tot in de perfectie leren kan in zijn geboorteland. Een korter of langer verblijf in Engeland zal voor de jeugdige Wijdenes noodzakelijk wezen, maar hoe krijgen we hem daar?"

„Hierover moet ik eens denken," was het antwoord van de boekhandelaar, die er op volgen liet: „Mijn systeem is, dat wie a zegt, ook maar b zeggen moet. Aan half werk heb ik een hekel. We zullen wel eens zien. Vertel de jongen van dit gesprek niets, vergis ik me niet, dan is hij aan z'n eerste fantasie niet bezwaken."

„Deze opmerking is zeer juist," gaf de Engelse leraar toe, „in de vele gesprekken, die ik al met hem gevoerd heb, is me, behalve zijn vlugge geest, mede zijn ongebreidelde fantasie opgevallen. Dat er in het hoofd van die jongen veel omgaat, is buiten kijf. Maar dit kan ik u verzekeren, menceer Rooders, u hebt uw hulp en geld aan geen onwaardige verspild."

Hierover was de heer Rooders zeer verheugd en hij nam zich voor de onderscheiden voorname zakenrelaties eens na te gaan, welke hij in de jaren, waarin hij een bekende en gerenommeerde boekhandel dreef, had opgedaan. Mogelijk was

er bij een van dezen iets voor de jongen te vinden.

Eigenlijk gezegd, vrienden hield Bernard er niet op na. Hij begreep, dat dezen hem te veel zouden afleiden van de studie en had bovendien geen tijd voor al die onbeduidende gesprekken over weer en wind, lekkere biertjes en fijne sigaretten. Hij moest zich concentreren op de studie en de toekomst. De enige afleiding, welke hij zich veroorloofde, was hetzij alleen of met zijn zuster een wandeling naar de havens en speciaal naar die havens, waar de Engelse boten gemeerd lagen. Zijn hart klopte van vreugde, als 't hem gelukte een gesprek aan te knopen met een of andere zeeman, die daar toevallig te kijken stond en hij genoot van de verbazing van zijn zuster, als deze hem zo rad en ongedwongen Engels hoorde spreken. Dan begreep ze ook zijn onbedwingbaar verlangen de zee te willen oversteken om het land te bezoeken, welks taal hij zich eigen gemaakt had. En wederom begunstigde hem het geval.

Het was een mooie zomeravond in Juli, dat hij van het station huiswaarts kerende, werd aangesproken door een heer, die hem in 't Engels de weg vroeg naar hotel Central.

„Good evening, sir, goedenavond, meneer, zoudt u me kunnen zeggen, please, welke tram ik moet nemen naar hotel Central?”

Deze onverwachte ontmoeting met een Engelsman was de jongen hoogst welkom, daar ze hem wederom in de gelegenheid stelde, zijn vaardigheid in de Engelse taal te kunnen controleren.

Hij deelde de vreemdeling mede, dat hotel Central niet ver af gelegen was en hij mijnheer wel als gids wilde dienen.

„Well, that is very nice of you, bijzonder aardig van u,” prees de Engelsman en samen liepen ze verder.

Zoals steeds bij een dergelijke, eerste kennismaking, verzekerden ze elkander, dat het een mooie zomeravond was en de wolkenloze hemel nog meer schone dagen beloofde.

„Here we are, sir, we zijn er mijnheer,” waarschuwde Bernard, toen ze het gewenste hotel bereikt hadden.

„Please, sir, do me the favour, doe mij de eer met mij een verfrissing te gebruiken, de kennismaking met u was mij most agreeable, hoogst aangenaam.”

„Zeer gaarne, mijnheer, wil ik voor een ogenblik uw gast zijn.”

Ze stapten het hotel binnen en namen plaats aan een tafeltje in de conversatiezaal. Ze dronken koffie.

„The coffee is good in Holland,” prees Bernard's gastheer, „in geen land ter wereld drinkt men zulke heerlijke mocca als in het uwe.”

Hij haalde zijn portefeuille voor de dag en reikte Bernard zijn visitekaartje toe, 't welk vermeldde, dat hij John Wood heette en procuratiehouder was aan de Londense Bank te Londen.

„En u, meneer, als ik vragen mag, welke betrekking bekleedt u?”

De jongen omzeilde een direct antwoord op deze vraag door de vage mededeling, dat hij een betrekking aan de spoorwegen bekleedde.

„Te oordelen naar uw perfecte kennis en uitspraak van onze taal, moet ik wel aannemen, dat u een geboren Engelsman is.”

„On the contrary, integendeel, ik ben een echte Hollander, een rasechte Hollander, a real Dutchman.”

„U zoudt zich in mijn land zeer stellig op uw plaats gevoelen,” voorspelde de vreemdeling. „Hebt u Engeland wel eens bezocht?”

Bernard deelde hem mede, dat zijn verlangen eens naar Engeland te kunnen oversteken en hier

een tijd lang te kunnen verblijven, tot nog toe slechts een vrome wens gebleven was.

„Alleen al om de kennis van uw taal te vermeerderen en mijn uitspraak te perfectioneren, zou ik heel graag een tijd lang in Engeland vertoeven.”

„Maar, meneer, dit doel is gemakkelijk te bereiken, zeer gemakkelijk. I will make you a proposition, een voorstel doe ik u. Maar, allereerst deze, misschien wat onbescheiden vraag: Beschikt u over de nodige contanten om 't in Londen voor een korte tijd, laat ons zeggen voor een maand, te kunnen uitzingen?”

Bernard, die iedere week enkele guldens opzij had kunnen leggen, deelde openhartig mede, dat hij driehonderd en vijftig gulden in reserve had.

„Maar dat bedrag zult u niet nodig hebben, doch steek het voor alle eventualiteiten bij u. En nu doe ik u een voorstel. Zoals u gezien hebt, bekleed ik een vooraanstaande betrekking aan de grootste bank van Londen. Hier kan ik u plaatsen als correspondent voor Holland. Deze betrekking, welke u een salaris waarborgt van tweehonderd Hollandse guldens in de maand, voorlopig althans — na enkele maanden zult u dit aanvangssalaris verhoogd zien tot tweehonderd-

vijftig gulden — zal u in staat stellen ruim te leven. Zoudt u daar iets voor voelen?"

Onmiddellijk greep Bernard de kans van zijn leven aan.

„Zou het u mogelijk zijn reeds morgen te vertrekken? We zouden dan samen kunnen reizen, de boot vertrekt om twaalf uur precies. U kunt natuurlijk ook later komen, maar het zal voor u aangener zijn, als ik u zelf bij de directeuren kan introduceren.”

Voortvarend en doortastend als Bernard was, deed hij onmiddellijk het volgende voorstel: „Mijnheer, ik zal proberen me vrij te maken. Zoudt u op mijn terugkomst willen wachten, binnen een uur zal ik zeker wel weer terug zijn! In a hour.”

„Allright, don't rush, overhaast u niet, ik wacht met genoeg op u.”

Aan de deur aarzelde Bernard.

„Are you sure, sir, is u er zeker van, meneer, dat ik als correspondent een plaats aan uw bank zal kunnen krijgen, anders is het risico . . .”

De heer Wood wuifde zijn eventuele bezwaren weg met een luchtige beweging van zijn gesoigneerde vingers.

„You understand, sir, u begrijpt toch wel,

mijnheer, dat u van deze betrekking zeker kunt wezen als ik u die aanbied?"

De gelukkige holde de hotelkamer uit en haastte zich in een tuimelende vreugderoos naar de woning van de heer Kereweer, aan wie hij hijgend en in telegramstijl van zijn buitenkans vertelde, welke de zekerheid in zich borg een lang gekoesterde illusie te kunnen verwerkelijken. De zaak was direct in orde. De heer Kereweer zou wel zien die avond nog een andere Ako machtig te worden. Toen naar zijn zuster, die met zusterlijke bezorgdheid vervuld, hem trachtte te overstelpen met raadgevingen. Hij luisterde er niet naar, verkleedde zich, wierp de benodigde onder- en bovenkleren, boorden, dasen en allerlei andere spullen in zijn koffer, stak het geld in de portefeuille, zoende zijn zuster voor de derde maal van zijn leven, droeg haar op naar de heren Gravendaal en Rooders te gaan en was binnen een uur weer in 't hotel terug. Beleeftheid, vond hij, bracht mede, dat ook hij een kamer in 't hotel betrok.

De volgende middag om twaalf uur voer hij af naar het land van zijn wensen. Diezelfde avond kwamen ze in Londen aan, nadat Bernard nog een kortstondige, maar hevige aanval van zee-

ziekte had moeten verwerken. Maar die zeeziekte had hij er graag bij genomen. Hij had zijn doel bereikt. Hij was in Engeland, hij was zelfs in de hoofdstad.

Ze verlieten de boot. De brede brug, die het schip met de wal verbond, hadden ze reeds bereikt, toen de heer Wood zich tot Bernard wendde met de volgende vraag: „Zoudt u even m'n stok uit onze gemeenschappelijke hut willen halen? Ik heb die daar laten staan en kan zelf moeilijk weg van deze plaats, omdat het niet onmogelijk is, dat ik door m'n vrouw afgehaald word.”

„To be sure, sir, maar natuurlijk, meneer.”

Bernard haastte zich naar de kajuit, welke ze samen gedeeld hadden en bracht de vergeten stok mee.

De weinige passagiers van de boot hadden zich reeds opgelost in de mensenvolte op de kade. Het dek was ledig, maar ook op de brug was niemand te zien.

Vergeefs keek Bernard uit naar zijn medereiziger. Maar hij bleef geduldig wachten. Het lag immers voor de hand, dat de procuratiehouder nog 't een of ander te bespreken kon hebben met een of ander lid der bemanning, of misschien voor

een privé-aangelegenheid beneden wezen moest.

Hij wachtte, zonder te letten op de tijd gedurende welke hij wachtte.

Van de heer Wood kon hij verzekerd wezen.

De procuratiehouder van de Londense Bank kwam echter niet terug.

Alleen stond Bernard in de wereldstad.

Over dit feit maakte hij zich geen enkele zorg, hij zou zich wel door de eventuele moeilijkheden heenslaan, maar het onoplosbare raadsel van 'sheren Wood's geheimzinnig verdwijnen maakte hem nerveus. Waarom was hij spoorloos verdwenen? En met welke bedoeling? Het had geen zin met de kapitein of een der andere leden van de bemanning te gaan spreken, dus liep hij de stad in.

De ontzaglijke drukte maakte hem benauwd, zijn keel werd als dichtgeschroefd. Moe was hij bovendien en had erge honger. Hij keek uit en vond een hotel, dat hij binnenging. Hij zette zich neer, bestelde thee en een kamer voor de nacht.

„Room number sixty-seven, kamer zevenenzestig,” deelde de portier mede, die toen de nota voor Bernard op tafel legde, en er aan toevoegde: „Tien shilling vijftig, meneer, ten shilling fifty, sir.”

Bernard tastte in de binnenzak van zijn jas naar de portefeuille. Ze was er niet. Dan moest hij ze, tegen zijn gewoonte in, aan de andere kant in de binnenzak gestopt hebben. Ook hier was geen portefeuille. Nerveus betastte hij alle zakken, ook die, waarin hij het ding onmogelijk gestopt kon hebben. Overweldigd van schrik schreeuwde hij radeloos: „Ik ben m'n portefeuille kwijt! Een ogenblik, portier, ik moet terug naar de boot.”

Hij zocht in de tweepersoonshut, personeel van het schip hielp hem zoeken, de bedden werden omgekeerd, de kussens zelfs opengemaakt, alle hoeken en gaten doorzocht... de portefeuille werd niet gevonden.

De man met de welverzorgde nagels, het beminnelijke uiterlijk, de heuse toon, de procuratiehouder aan de grootste bank van Engeland, had hem bestolen. Al zijn geld was hij kwijt, jaren lang met opoffering van elk vermaak, elk verzetje, opgespaard voor dat éne doel: enige tijd in Engeland te kunnen vertoeven. De eerste bittere ontgoocheling was op zijn hals gevallen.

„It is a pity for you, sir, het is zielig voor u, mijnheer, erg zielig, er zal weinig anders voor u te doen zijn dan de politie in de arm te nemen en

naar de Londense Bank te gaan en daar te informeren. Good night!”

Met deze zielige troost zocht hij z'n hotel weer op.

Aan klein geld had hij voldoende in zijn portemonnaie, om de thee te betalen, die nog op de tafel stond en die hij koud opslurpte. Hij voelde, dat zijn tanden klapperden tegen de rand van zijn kopje. De kamer zegde hij af, na meegedeeld te hebben, wat er had plaats gevonden.

Hij stond buiten. Het was nacht. Alleen in de wereldstad, zonder een cent op zak. Niets was hem nog gebleven, zelfs geen illusie meer.

Dat hij al zijn geld kwijt was, was in de gegeven omstandigheden allerminst bemoedigend, maar de gedachte bestolen te zijn door een individu, aan wie hij zijn volkomen vertrouwen geschonken had, vervulde hem met wraakzuchtige ergernis.

Plotseling, op een straathoek, stond hij tegenover een agent. Zonder een ogenblik te aarzelen, vertelde hij deze, wat hem overkomen was en vroeg hem om raad, met betrekking tot nachtverblijf en wat eten.

„Een lastig geval, meneer, a difficult business. Het beste zal wezen, dat u zich vervoegt aan het

Leger des Heils, bij de Salvation Army, daar zullen ze u wel helpen. Good night."

Bernard liet de agent niet los, voor deze hem het naaste etablissement van de Salvation Army had uitgeduid en vond dit na een uur lang zoeken.

Het Leger des Heils gaf hem eten en drinken en verleende hem onderdak. Op zijn bed lag hij lang wakker. Hij peinsde. Wat moest hij de volgende dag toch beginnen? Aan klein geld bezat hij nog precies uitgeteld vijftientachtig cent. De Hollandse correspondent van de Londense Bank bevond zich dus in een precaire positie.

De volgende dag was hij in het geweldige bankgebouw, welks afmetingen hem met verbazing vervulden.

Hier wist men niets van de heer Wood, noch van een betrekking als Hollandse correspondent en ze grinnikten om de stupide onnozelheid van de stomme Hollander, die zich zo had laten beetnemen.

„Ons Engelsen zou dat niet overkomen."

Na deze chauvinistische verzekering verliet Bernard het bankgebouw, zijn illusies betreurende, welke hem in deze ellendige situatie hadden gebracht. Maar hij moest handelen, aan

overpeinzingen had hij thans niets. Ongetwijfeld verkeerde hij in moeilijkheden, in zeer grote moeilijkheden zelfs, maar die waren er, om overwonnen te worden. Hij beet op zijn tanden, wierp het hoofd fier in de nek en stapte het eerste het beste café binnen. Voor een kop koffie had hij nog geld.

Oplettend keek hij de kellner aan, die hem 't gevraagde bracht en stelde voor zichzelf vast, dat hij te doen had met een joviaal type. Vrijuit durfde hij met iedereen over zijn geval te spreken. Waarom zou hij in dezen bedachtzaam of voorzichtig wezen? Hij kon slechts wijzer worden van de inlichtingen of raadgevingen, welke men hem zou verstrekken.

Na even door de koffie geoerd te hebben, begon hij: „Ik zit in grote moeilijkheden, kellner. Ik kom met de boot uit Holland en ben van al m'n geld beroofd. Geen cent bezit ik meer dan juist genoeg om net zo lang een kop koffie te drinken, tot ik iemand gevonden heb, die me aan werk helpt. Omdat ik Hollander ben . . ."

„Verrek!" hoorde hij zich in onvervalst Hollands bijna in jubeltoon toespreken, „bent u Hollander? Ik ook."

En joviaal Bernard de hand toestekende, ver-

volgde hij: „Dan hoef je voorlopig geen zorgen te hebben. Blijf hier maar wat rondscharrelen in de buurt, om één uur ben ik vrij en ga je met me mee. Dat zal mijn vrouw plezier doen, weer eens iemand uit Holland te zien en te kunnen spreken.” En hij herhaalde in zijn grote blijdschap wederom de krachtterm: „Verrek, dat ik op de vroege morgen een Hollander ontmoeten moet!” Hij trok zijn portefeuille, nam er een Engels biljet uit, reikte het Bernard toe en zei: „Pak an, zonder geld kun je in dit vervloekte Londen niets uitrichten, 't is hier alles business, wat de klok slaat. De gelddorst zit het volk hier op de langgerekte, bleke smoelen.”

Bernard stond verbaasd over zoveel en zo grote gastvrijheid en aarzelde het biljet aan te nemen.

„Pak aan, kerel, we moeten elkander helpen. Ja, nou kun je hier wel blijven zitten, tot ik weg ga, maar wat heb je daar aan? Ga hier en daar maar eens wat rondneuzen en kom tegen één uur terug en het zou me niks verbazen, als m'n vrouw je om de hals valt, als ze na zoveel maanden weer eens een Hollander ziet.”

Bernard bedankte met aandoening in de stem en verliet het café. De kellner keek hem na in de open deur en zwaaide zolang met de hand, tot

de Hollander uit zijn gezicht verdwenen was.

Een zwaar pak van zorg was Bernard van het hart gevallen. Voorlopig had hij onderdak en eten, misschien kon hij, door bemiddeling van zijn landgenoot, werk vinden.

De fortuin had hem nog niet voorgoed de rug toegedraaid en optimist als hij was, zag hij weer een schone toekomst voor zich lichten.

Hij grinnikte geamuseerd, toen hij zich herinnerde, wat hij op die avond aan zijn zuster voorspeld had: „In Engeland verover ik me natuurlijk een hoge positie.” 't Had er al heel veel van. Nu reeds liep hij, na enkele uren in 't land van belofte vertoefd te hebben, met enkele geleende guldens in zijn zak, hem door de barmhartige Samaritaan ter hand gesteld. Een pond had hij in zijn zak, twaalf gulden ruim. Zijn landgenoot — z'n naam kende hij niet eens, zomin als deze de zijne kende — scheen weinig ingenomen met de business-hartstocht van John Bull. Zelf zou ie maar afwachten, hoe 't leven hier draaide en mocht het hem blijken, dat er voor hem hier niets te bereiken viel, welnu, dan voer hij de wastobbe weer over. Zou de oud-Hollandse zegswijze: Oost West, thuis best, niet een grond van waarheid bevatten? Spotters zeggen wel als

variant: Oost West, thuis is 't ook niet alles, maar die zure spotters waren stellig nooit van moeders pappot af geweest. In elk geval had hij een avontuur beleefd, zij het dan ook van een wrange soort. Dat zo'n kerel als die Wood zijn geraffineerd comediespel tot op het einde had kunnen doorvoeren. Hij was royaal geweest op de boot, 't had hem aan niets ontbroken, zijn toon was beschaafd en welwillend gebleven tot de laatste minuut, toen hij hem verzocht zijn walking-stick te willen halen. Ja, nu hij wist bestolen te zijn door die gentleman-dief, begreep hij zeer goed, waarom hij op de morgen van hun vertrek van de boot er zo angstvallig voor waakte, dat hij, Bernard, geen reden had, zijn portefeuille te voorschijn te halen. Geraffineerd had hij alles uitgedacht. Zich steeds oriënterend en de namen der straten in zijn opschrijfboekje noterende, liep hij een tijdlang doelloos voort, toen hij zich zichzeling met lichte schrik herinnerde, dat hij vergeten was, zijn zuster te telegraferen. Ze had het hem nog nageroepen op de trap: „Stuur dadelijk een telegram, je begrijpt, dat ik in ongerustheid zit.” Na enige informatie bereikte hij een postkantoor en telegrafeerde:

Alles O.K. Brief volgt.

Bernard.

Ziezo, Annie zou gerust wezen.

Die brief moest hij dadelijk maar schrijven, belofte maakt schuld. Hij zocht een café op, dronk een tweede kop koffie, liet zich papier en schrijfgerei brengen en schreef:

Londen, 18 Juli.

Teerbemide Zus,

Ben je er niet trots op, zo deftig te worden aangesproken en een brief te ontvangen uit een ander land? Dat is je nog nooit gebeurd, meisje. Wat mezelf betreft, ik maak het uitstekend, al kan ik je uit de aard der zaak nog geen bijzonderheden schrijven. Je begrijpt wel, dat alle begin moeilijk is, vooral in zo'n wereldstad, waar het wemelt van allerlei zonderlinge sinjeurs, die op je portefeuille loeren. Ik heb al kennis gemaakt ook en wel met een Hollander. Om één uur — het is nu half twaalf in de morgen — heeft ie me bij zich thuis geïnviteerd en me voorspeld, dat z'n vrouw, uit vreugde, dat ze weer eens een Hollander ontmoeten en spreken zal, niet zal nalaten mij degelijk te omhelzen. Wat een buitenkansje staat me over een groot uur te wachten.

Hoe staat het met de jonkheer, die ik telepathisch heb voorspeld op je levensweg? Is ie al gearriveerd? En is de eerste omhelzing door een reeks andere gevolgd? Ik hoop het hartelijk voor je. Beste zus, houd je taai, zoals ik me taai zal houden in het land mijner wensen en dromen. Dromen zullen toch niet altijd bedrog zijn?

Als p.s. zal ik je mijn adres opgeven; ik schrijf deze brief op de Bank en weet het huisnummer niet nauwkeurig uit m'n hoofd.

Beste zus
een kus

van

je liefhebbende broer Bernard.

Ziezo, aan deze plicht had hij weer voldaan. Hij wierp een blik op de klok, twaalf uur was het; hij kon nog wel even een krant inkijken. In geen drie dagen had hij enig nieuws onder de ogen gehad, hij, die tot voor kort nog met het wereldnieuws onder de armen gelopen had. Op goed geluk nam hij van de goedgesorteerde collectie nieuwsbladen er een af. 't Was London News van die morgen. Onverschillig liep hij de kolommen door, zonder enige interesse voor de opschriften. Hij sloeg het blad verveeld open,

overzag de tweede pagina, zijn blik gleed onwillekeurig over de advertentiepagina en werd plotse-ling als magnetisch geboeid door de volgende advertentie:

HONDERD POND BELONING

Degene, die aanwijzingen geven kan, welke leiden tot de aanhouding van een internationale oplichter, zich noemende Wood, Brook of Golding, wordt verzocht zich in verbinding te stellen met de hoofdcommissaris van politie in de zevende afdeling.

Al zijn zenuwen waren eensklaps op zijn hevigst gespannen. Hij rekende af, gaf een fooi, onevenredig aan zijn negatief kapitaal en rende de straat op.

De brief voor zijn zuster had hij in de binnenzak van zijn jas gestoken.

Iedere voorbijganger keek hij met grote opletendheid aan, hij was als een speurende detective. Als dat geluk hem nu toch eens beschoren was, dat hij die aartsoplichter, die hem de moei-zaam gespaarde duiten op zo'n geraffineerd- listige wijze afhandig had gemaakt, aan de politie kon overleveren! Dan zou hij zijn reis naar Lon-

den niet betreuren en zijn hele leven een onvergetelijke herinnering behouden.

Kwart voor één kwam hij al aan bij 't café, waarin de Hollander in dienst was. Bescheidenheid verbood hem naar binnen te gaan. Hij wachtte tot de kellner, van zijn ambtsgewaad ontdaan, naar buiten kwam, hem joviaal en prettig de hand schudde en zei: „Nou zal ik me eerst maar eens voorstellen.” Hij noemde zijn naam: Jansen. „Een ongewone naam, vind je niet, komt in Holland maar heel zelden voor, hoogstens acht op de tien.”

„Ik heet Bernard Wijdenes.”

„Dat 's tenminste een naam, waarmee je voor de dag komen kunt. Je noemt mij Paul zoals mijn voornaam is en nu gaan we m'n vrouw verrassen. Als die niet begint te grienen, laat ik me hangen, te grienen van vreugde, bedoel ik.”

„Hiervoor zal een degelijk stuk koord nodig zijn, ik bedoel natuurlijk om jou op te hangen, zoals je voorspelling luidde,” zei Bernard, de Hereulische gestalte van de man naast hem met ontzag bewonderende, „je zou in de arena een goed figuur maken.”

„Daar zal ik je een dezer dagen wel eens wat van vertellen,” beloofde Paul, „maar daarvoor is

't nog lang geen tijd. Eerst over jezelf. Met welke plannen ben je eigenlijk hier naar toe gekomen? Ik heb te hooi en te gras wel iets van je gehoord vanmorgen, maar 't rechte weet ik nog niet, vertel dus.”

Omstandig deelde Bernard zijn beschermer mede, wat hem naar Londen gevoerd had en tot welke onaangename gevolgen deze onderneming tot nog toe geleid had.

„Een bliksems gemene streek van die sinjeur Wood,” zei Paul.

„Maar een onaangename verrassing kan hem nog wachten, als m'n voornemen succes heeft. Ik ben van plan hem op te sporen.”

„Hier in Londen! Je kunt met evenveel succes een naald uit een hooiberg trachten op te diepen, als zo'n zielig mens in deze metropolis.”

Bernard deelde hem de inhoud mede van de advertentie, welke hij zoëven gelezen had.

„Daar opent zich een klein perspectief,” meende Paul. „Je hebt niets te doen. Hoewel ik je weinig hoop geef, is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat je door een toeval zo'n snuiter tegen het lijf loopt. Heeft ie jouw geld dan naar de maan gebracht, dan wacht je in elk geval de beloning, die een flink aantal Hollandse guldens groter

is. Je kunt niet weten. In elk geval heb je een arbeidsveld voor je."

„Maar ik moet zo vlug mogelijk aan de slag, Paul. Bedenk, dat ik geen cent meer bezit en nog schuld aan jou heb bovendien."

„Hierover wordt door ons niet meer gesproken, Bernard, we zullen de Hollandse gastvrijheid hoog houden."

Paul bleef staan. „We zijn er," deelde hij mee, „nou zul je eens een echt oud-Hollandse ontroering meemaken. Houd je zakdoek gereed."

De voorspelling van Paul werd bewaarheid; inderdaad werd de ontroering de vrouw, die Mientje heette, te machtig. Ze schreide van vreugde, weer eens een Hollander te ontmoeten, die zo kersvers uit haar geliefde land kwam.

„Ja, en wat het mooie is, vrouw, hij blijft voorlopig hier, tot hij iets gevonden heeft, dat hem past. Z'n eerste kennismaking met dit businessland is niet erg voordelig voor hem geweest. Maar dat zal hij je zelf wel vertellen."

Die middag gingen ze met hun drieën de stad in en de overweldigende mensenvolte, de daverende drukte, het eeuwig geratel der stoomfluiten en gerammel van bussen, het enerverend ge-loei van sirenes, het angstig gillen der stoom-

fluiten van boten en fabrieken, het geschreeuw van jachtende krantenventers, dat alles schreefde Bernard de keel dicht, benam hem de adem en blij was hij, toen hij weer in de sfeer was van de Hollands-ingerichte huiskamer en genoot van de Hollandse pot, die Mientje met algehele toewijding bereid had.

Die nacht zag hij de stad van zijn geboorte voor zich, hij zag de tuin met zijn beminde kleine beestjes, hij zag de mensen, die goed voor hem waren geweest, het station, zijn krantenwagentje, de kade, waaraan toen het schip gemeerd lag, waarmee hij vluchtte, hij zag zijn zuster Annie, die zo bedroefd was geweest, toen hij eergisteravond zo bruusk van haar wegliep en hij moest met moeite zijn aandoening bedwingen. Hij richtte zich op in zijn bed en begon te lachen.

„Ik begin sentimenteel te worden," dacht hij en toen ging hij slapen.

Fris en volkomen uitgerust werd hij de volgende morgen wakker en nam onmiddellijk het besluit, nog diezelfde dag naar werk uit te zien. Zo kon dat niet langer blijven. Hij leek wel een klaploper. Welk werk interesseerde hem minder, maar hij moest wat verdienen om zijn schuld terug te betalen, kostgeld te kunnen geven, in

één woord in eigen levensonderhoud te kunnen voorzien.

„Paul,” vroeg hij aan de ontbijttafel plotseling, „waar kan ik me met succes aanmelden voor werk?”

„Werk!” werd hem toegeroepen, „wou je hier werk vinden, hier, waar duizenden zonder arbeid rondalven, leven van steun en afval! Spaar je die moeite, Bernard. Eerder zul je die gentleman-dief vinden dan werk in Londen. Houd je maar koest, anders word je nog als een werkloze vreemdeling over de grens gezet. Het beste zal wezen, dat je de kost verdient met aard-appels te schillen voor de vrouw en de pot te koken. Of ben je geen potkijker?”

„Maar, Paul en Mientje, ik meen het ernstig, jullie mogen toch niet van mij verwachten, dat ik hier blijf vegeteren op jullie kosten?”

Nu werd Paul ernstig.

„Hoor eens, Bernard, zou jij anders doen voor mij, als wij nu voor jou doen, als ik in jouw omstandigheden verkeerde? Nou, geen woord dan meer over verplichtingen en meer van die onzin. We zullen wel eens zien, het zou niet eens onmogelijk wezen, dat we met ons drieën 't Kanaal oversteken, want als je 't mij vraagt, hangt

dat vervloekte Londen me ellenlang de keel uit.”

„Was ik maar weer in Holland,” zuchtte de vrouw en ze kreeg tranen in de ogen. „Liever in Holland op een rieten stoel, dan hier op een divan.”

Na het ontbijt ging Paul naar de zaak, Mientje aan de arbeid en Bernard ging de stad weer in met geen enkel ander doel dan de brief voor zijn zuster te posten, welke hij nog eerst voorzien had van 't adres: Longstreet 17.

Van zijn plan werk te zoeken zou hij maar afzien. Nou loop ik hier in Londen, dacht hij, en feitelijk zonder doel, nu van werk vinden, naar 't oordeel van Paul, geen sprake kan wezen. Hij verweet zich zijn lichtvaardigheid, die aan lichtzinnigheid grensde, met die vreemde sinjeur te zijn overgestoken naar dit land. Als hij de zaak objectief bekeek, bleef er eigenlijk voor hem maar één doel over: weer in Holland terug te wezen. Zo en niet anders stond de zaak er voor.

Hij had met deze en gene al gesproken, doch niemand had de opmerking gemaakt of ook maar de onderstelling geuit, dat hij een vreemdeling wezen moest. Zijn uitspraak van het Engels was derhalve niet zo, dat verbetering een gebiedende eis was. Hierdoor verviel voor het

grootste deel de noodzakelijkheid hier te blijven. Tijdens geen enkel gesprek, ook niet met de dief van zijn geld, had hij de ervaring opgedaan, dat zijn woordenkennis onvoldoende was of zijn vaardigheid te wensen overliet. Zonder schade zou hij dan ook wel weer naar Holland terug kunnen keren. Maar de schade van zijn arme, opgespaarde geld bleef. Stom eigenlijk van hem, om maar zo met die sinjeur mee te gaan. Was ie toch maar eerst eens met de heer Rooders gaan spreken en met zijn leraar. Mogelijk hadden dezen hem andere en betere raad gegeven. Hij was in een alleszins precaire positie, dit zag hij glashelder in. Maar zijn kop laten hangen? Nooit! Hij was een jongen met energie en zou noch door tegenslag, noch door omstandigheden gebroken kunnen worden.

Zo peinzende kon hij het niet laten alle voorbijgangers te observeren; die neiging werd weldra een obsessie, sterker dan zijn wil. Zelfs oude, kromgebogen mannen nam hij als voorwerp van zijn aandachtige belangstelling, omdat hij wist, welke metamorphose al niet mogelijk geacht kan worden.

Na het middageten kwam Paul met een voorstel.

„Vanavond heb ik geen dienst, Mientje gaat op visite naar een buurvrouw om over de wederzijdse mannen te roddelen, wat zou je er van denken, als wij eens naar de bioscoop gingen? Trek alsjeblieft geen armeluisgezicht. Als jij onze gastheer nog eens zult zijn, verwacht ik van jou niets anders.”

Na de thee gingen de twee mannen op stap. In de bioscoop was het eivol, maar ze zaten kostelijk, omdat Paul een dure plaats had genomen, waar ze ruim konden zitten.

Het stuk boeide hen maar matig. Al die Amerikaanse humbug, dat gegooid met stoelen en tafels, die salto-mortales van gehuurde acrobaten, de auto's, welke met bliksemsnelheid over hobbelige wegen botsten en dan neerdonderden in diepe ravijnen, verveelde hen en geeuwden keken ze om zich heen, als tussen twee nummers het helle licht voor een ogenblik de zaal bescheen.

En op een zeker ogenblik in dat heldere licht zag Bernard een man rechts opzij van hem midden in zijn gelaat en schrok zo hevig, dat hij met moeite een kreet kon onderdrukken. Die man, ja, hij kon zich vergissen, die man was . . . Wood. In niets leek hij op hem. Die man daar droeg een baard, hij had een snor, zijn gezicht was ouder,

maar met stellige zekerheid had Bernard de nerveuze trek gezien boven zijn linkeroog, die op de bootreis ook steeds zijn aandacht getrokken had.

Hij fluisterde zijn vermeende ontdekking Paul in 't oor.

„Heeft ie jou herkend?”

Met stellige zekerheid kon Bernard dit natuurlijk niet beweren, maar hij mocht immers onderstellen, dat zulks wel 't geval wezen zou. Hij immers had zich niet vermomd.

„Hoe ziet hij er uit?” informeerde Paul op dezelfde fluistertoon.

Bernard stelde hem hiervan op de hoogte.

„Haast je naar de uitgang en verlaat deze niet voor ik kom.”

Onhoorbaar en ongezien wist Bernard de uitgang te bereiken, waar hij zich posteerde en nauwlettend zijn ogen de kost gaf.

Er ging niemand in, niemand uit.

Na een ogenblik wachten kwam Paul.

„Dat heerschap zit nog stevig op z'n stoel, ik heb hem bij 't licht scherp geobserveerd en als hij zich, zoals je beweert, met een valse baard en grime onkenbaar heeft trachten te maken, dan is hem dat zeker goed gelukt. Ik heb me, toen de lichten weer op waren, door de gang begeven,

liet vlak bij de rij, waarin hij zit, m'n programma vallen en had ongemerkt gelegenheid hem goed in ogenschouw te nemen. De zaak is nu, goed uit onze ogen te kijken, want als hij jou herkend heeft, wat buiten twijfel het geval wezen zal, zal hij trachten op de meest geheimzinnige wijze te verdwijnen. Opgelet dus. Ik hoor gestommel van voeten, het programma is blijkbaar afgedraaid.”

De dubbele toegangsdeuren wuifden open, mensen stroomden in drommen naar de uitgang.

Vier ogen loerden naar ieder, die uitging, de drommen dunden, werden al ijler en ijler, nog een paar trage nakomers. Niemand kwam meer naar buiten. Wood hadden ze niet gezien.

„Hij is ons ontglipt,” fluisterde Paul zijn vriend in 't oor.

Doch deze antwoordde: „Daar ben ik nog niet zo heel zeker van. Ik stel je voor onze post nog niet te verlaten.”

Hun gefluister wekte de achterdocht van de portier, die bovendien meende dubbel op zijn hoede te moeten wezen voor die twee, die zich van een taal bedienden, die zeker stamde uit een of andere streek, waar de apen wonen.

„De deuren worden gesloten, heren!”

Stom verbaasd in onberispelijk Engels te wor-

den toegesproken, luisterde de portier naar wat Bernard te zeggen had.

Deze vertelde de portier het doel van het feit, dat zij er langer stonden dan gebruikelijk was.

„Wij veronderstellen, dat die sinjeur zich in de donkere zaal verdekt heeft opgesteld,” deelde Bernard verder mee, „en zouden het op hoge prijs stellen, als u ons de gelegenheid wilde geven, ons hiervan te vergewissen. Mocht onze onderstelling juist wezen en gelukt het ons dat heerschap aan de politie te kunnen overleveren, dan kunt u verzekerd wezen van een hoge beloning. You understand?”

Of de portier dat begreep. Hij bood zich dan ook onmiddellijk aan de heren behulpzaam te wezen, doch maande tot grote voorzichtigheid

„Indien we inderdaad met dat heerschap te doen hebben, moeten we de mogelijkheid onder de ogen zien, dat hij gewapend is. De revolver is gauw getrokken.”

„Indeed, sir, inderdaad, meneer, maar daarom doen we u een voorstel. Sluit de buitendeuren, dat niemand uit of in kan.”

De portier krabde zich in tweestrijd het hoofd en zei slechts dit ene woord: „Directie!”

„Die zal 't stelling op hoge prijs weten te stellen,

als we door uw hulp een vangst doen, waarop de politie ten zeerste gesteld wezen zal.”

Dit beaamde de portier en hij sloot de deuren.

In 't donker stonden ze en konden van elkander niets zien en zetten fluisterend hun gesprek voort.

Paul, een en al bewondering voor zijn jongere vriend om diens initiatief, had zich vlak naast Bernard opgesteld en zei: „De leiding laat ik aan jou over, maar ik sta m'n man, en als ie 't is, die ik gezien heb, lust ik er nog wel tien van dat formaat.”

Dit gesprek werd natuurlijk in 't Engels gevoerd, omdat ze de portier nu niet langer konden uitschakelen.

„Is het niet mogelijk,” vroeg Bernard, „dit gebouw langs een andere weg te verlaten?”

„Uitgesloten, meneer, volkomen uitgesloten. Alle nooduitgangen zijn met het oog op de verbouwing versperd.”

„Als hij dus niet aan onze opmerkzaamheid en waakzaamheid ontsnapt is, moet hij daar binnen zich dus nog schuil houden?”

„Ja.”

Bernard dacht na, kreeg een idee en gaf er onmiddellijk vorm aan. Toen hij aan de deur had

postgevat, was 't hem opgevallen, dat de portier een man was van respectabele omvang en grootte. Hij deed zijn voorstel.

„Portier, er is geld te verdienen.”

Dat was een verlokkelijk begin voor de Engelsman.

„Als we te doen hebben met die internationale oplichter en hij zit daar en we krijgen hem in onze handen, is je avond en moete beloond. Hiervan kunt u zeker zijn. Ik heb een plan. U trekt uw kleren uit en verwisselt deze met m'n vriend, die hetzelfde postuur heeft als u. Laten we daarmee beginnen en ik vertel de rest van m'n plan.”

De mannen verwisselden van kostuum.

Bernard streek een lucifer aan, bekeek de beide mannen en prees hun voortreffelijk uiterlijk.

„Daarmee loop ik naar Mientje,” zei Paul, „ze is dol op glimmende dingen.”

De portier maande aan tot zacht gefluister.

„Paul, nu begint jouw taak. Je steekt de lantaarn van de portier aan, laat het licht in alle hoeken van de zaal schijnen, je raapt hier en daar een verwaarloosd ding op, een weggegoopen programma bijvoorbeeld, kortom, je doet

vrolijk fluitend je portierswerk. Mocht je de knaap niet ontdekken, dan kom je hier terug en zullen we onze verdere maatregelen nemen. Maar wees voorzichtig.”

Paul opende een der tussendeuren, sloot deze zorgvuldig achter zich dicht, knipte z'n lantaarn aan en begon het portierswerk, dat eigenlijk de arbeid was van de schoonmaakvrouwen, die de volgende morgen al bijtijds zouden komen.

Hij neuriede een wijsje tussen de tanden, bukte zich telkens om een of ander op te rapen, opletend turend tussen twee rijen in, waarover hij het licht spelen liet.

Naast elkander, een oor tegen de deur gedrukt, luisterden de twee mannen scherp toe. Al zachter en zachter zoemde het geneurie tot hen door, al zachter en zachter, tot ze ten slotte niets meer hoorden dan de stemmen der mensen op straat, die naar huis slenterden, omdat de nacht aanbrak.

Ze wachtten. De minuten regen zich aaneen, tot Bernard na een half uur van benauwend afwachten de portier, hees van angst, in 't oor fluisterde: „Ik vrees, dat er iets met m'n vriend gebeurd is, vanwaar anders die geheimzinnige stilte? Een schot uit een pistool met geluidem-

per is zelfs op deze korte afstand niet te horen. We moeten naar binnen."

Zo dicht stond hij naast de portier, dat Bernard voelde, hoe de man sidderde.

„Vooruit, er is geen seconde te verliezen."

„Ik ben getrouwd," fluisterde de man, „en heb kinderen."

„Die hebben wij ook," beet Bernard hem toe, die geen hoog idee kreeg van 's mans moed. „Naar binnen en laat de lichten in de zaal schijnen, ik wil weten, wat daar gebeurd is."

„Maar meneer," kermde de man, „bedenk toch, dat ik niet alleen sta in de wereld en als ik geweten had..."

Op dit ogenblik klonk er een knal, gedempt weliswaar, maar voor de twee mannen duidelijk hoorbaar in de stilte.

„Mee voor de donder!" bulderde Bernard, het geheimzinnig gefluister verbrekend, „is je het leven van een fatsoenlijk mens zelfs geen beetje moed waard?"

Hij gooide de deur open en duwde de man naar binnen.

„Maak licht en vlug!"

Bevend van angst waggelde de man naar de plek, waar hij wezen moest, maar versteende

bijna van schrik toen een schrille kreet sneed door de stilte van de zaal.

„Licht, licht!" Het klonk als het gekreun van iemand, die men probeert te worgen.

Op de tast zocht Bernard naar de portier, greep hem met beide handen om zijn keel en waarschuwde: „Licht of ik worg je, lafbek."

„Ik zal, meneer, ik zal," kwam het rochelend uit de toegeschroefde keel van de lafaard.

Hij wrong zich los en een ogenblik later baadde de bioscoopzaal in een zee van licht.

Bernard spiedde om zich heen. Hij zag niets. Hij holde het middenpad in en keek in de rijen tussen de banken, niemand te zien.

„Paul, Paul!" schreeuwde hij, maar kreeg geen antwoord. Het zweet brak hem uit. Wat kon er toch gebeurd zijn? Waar was z'n vriend? Wat was deze overkomen?

„Paul, Paul!"

Niets hoorde hij, dan het angstig en benauwd hijgen van de portier achter zich.

Nog was hij niet aan 't einde der zaal, nog vier rijen had hij af te zoeken en tussen een van deze moest zich een drama hebben afgespeeld, dat hij zocht, maar zocht met huiverende vrees, het te zullen aanschouwen.

Verder echter bleek het toneel te wezen, waar naar hij zocht.

Dicht tegen het toneel aan lag Paul, beide handen geklauwd om de nek van een man, die roerloos daar lag, alsof hij dood was. Bloed kleurde hun beider kleren rood. Paul zag wasbleek. Met één sprong was Bernard naast zijn vriend.

Hij wrong diens handen los van de keel van de man naast hem, in wie hij onmiddellijk de man herkende, die hem een paar uren geleden zo sprekend Wood toescheen. De valse baard hing over zijn schouder. Waren ze beiden dood? Hij knielde naast zijn vriend en zag, dat deze bloedde. Sijpelend druppelde het rode vocht uit de rechtermouw van zijn jas.

Hij knoopte de kleren los, deed het boord af, betastte de pols, maar voelde deze niet. Hij legde een oor op de hartstreek en toen hij ook het hart niet meer hoorde kloppen, riep hij de man achter in de zaal, die van angst geen duimbreed van zijn plaats week, toe: „Een dokter en politie, ben je dan bevroren of van lotje getikt, dat je geen vinger uitsteekt? Hier ligt een mens, die misschien nog te redden is.”

Tot zijn gerustheid zag hij, dat de portier de deur uitholde.

„Paul, Paul!” riep hij, „hoor je me niet, Paul? Ik ben het, Bernard.”

Eensklaps openden zich de gesloten ogen, maar

vielen onmiddellijk weer toe. De levensgeesten waren dus nog niet geweken. Er was nog hoop. Niets, letterlijk niets kon hij voor zijn vriend doen. Water was er niet bij de hand, de wond, die zeer stellig in zijn arm moest zijn toegebracht,

durfde hij niet te onderzoeken, uit vrees, dat hij door Paul's jas uit te trekken, de wonde zou openrijten of beschadigen. Niets kon hij doen, dan geduldig wachten op de komst van de dokter.

Gelukkig liet deze niet lang op zich wachten. Gelijk met twee politiemannen stapte de geneesheer de zaal binnen. Met één oogopslag bleek deze zijn diagnose reeds vastgesteld te hebben. Hij opende het bovenste ooglid van Paul en stelde onmiddellijk vast: „Een tijdelijke bewusteloosheid.”

Met grote omzichtigheid ontkleedde hij de patiënt voor zover dit in verband met de wonde noodzakelijk was en constateerde, dat een kogel uit een revolver zijn linkerarm gewond had, maar dat volkomen genezing te wachten was. Hij had inmiddels aan de portier opgedragen voor een kan water te zorgen en watten te halen uit de naastbijzijnde apotheek, alsmede wat zwachtels. Hij wies Paul en deze kwam toen gauw weer bij kennis. De wond verbond hij, zo goed en kwaad als dit in de gegeven omstandigheden voor hem mogelijk was. Toen knielde hij naast de tweede patiënt neer.

Tot grote verbazing van portier en dokter, en tot grote vreugde van Bernard, keek Paul opzij

en terwijl hij geamuseerd glimlachte zei hij: „Die heb ik knock-out geslagen; is ie nog niet bij kennis?”

Ondanks zijn tot gewoonte geworden ernst moest de dokter lachen en bepaalde zich er toe, de man te wassen en hem te laten ruiken aan een flesje, dat hij bij zich had.

De politie had nog geen woord gesproken, doch toen Wood weer bij kennis kwam en pogingen deed op te rijzen, was het haar taak handelend op te treden. De portier had hen reeds geïnstrueerd. Trouwens, ze waren volledig van Wood's gedragingen, zwendelarijen, diefstallen en oplichterijen op de hoogte en voerden hem, toen de dokter hiervoor zijn toestemming gaf, zonder verdere plichtplegingen mee, na eerst de namen en volledige adressen van Bernard en Paul te hebben genoteerd. De portier, verlegen om zijn laffe houding en onmannelijk gedrag, bleef op eerbiedige afstand staan. Paul was weer alsof er niets gebeurd was, vol humor en vrolijkheid.

„Bernard,” zei hij, „Mientje heeft al veel met me beleefd, maar zo getatouceerd heeft ze me nog nooit thuis zien komen.”

De dokter glimlachte.

Na de raad aan Paul gegeven te hebben mor-

genvroeg onmiddellijk naar zijn huisarts te gaan, om de wonde te doen verbinden, ging de dokter heen. Paul en Bernard volgden.

De volgende morgen, toen de patiënt zijn huisarts bezocht had en weer monter in de huiskamer verscheen, was zijn eerste taak een getrouw relaas te doen van wat er de vorige avond zich in de bioscoop had afgespeeld.

Hij vertelde, dat hij, hoe secuur hij ook onder alle stoelen zijn licht had laten schijnen, van de man niets had bespeurd, tot hij eensklaps van achter het voorgordijn de schim van de man met bliksemsnelheid zag oprijzen. „Ik bedacht me geen seconde,” vertelde hij verder, „geef hem een flinke rechtse op zijn kakement en toch ziet de kerel, terwijl hij suizebollend neerstrijkt, nog kans een schot te lossen. Daar liggen we dus allebei, maar ik blijf toch nog een ogenblik bij m'n positieven, zó lang tenminste, dat ik het besef heb 'm in zijn strot te nemen, zodat ie tenminste voorlopig niet weg kan. Vaag herinner ik me nog, dat ik om hulp geschreeuwd heb, maar wat ik er nog uitgooien kon, herinner ik me niet meer. Maar nu jij, vertel jij me eens je wederwaardigheden, want ook deze zullen wel de moeite van het aanhoren waard zijn.”

Bernard op zijn beurt liet zijn vriend niet onkundig van wat hij ervaren had en wond er volstrekt geen doekjes om, dat hij die portier een stumperige lafbek vond.

Mientje, die al die tijd belangstellend gezweven had, liet zich na Bernard's verhaal onmiddellijk ontvallen: „En nu krijgen jullie nog honderd pond op de koop toe.”

Paul schaterde.

„Dat 's nou eens weer iets echt vrouwelijks, om onmiddellijk aan de duiten te denken. Mientje, Mientje, heb je dan geen medelijden met de held uit de donkere bioscoop?”

„Een prachttitel voor een detective-roman,” zei Bernard, „maar a propos, wat heeft de dokter eigenlijk gezegd?”

„Dat een schampschot het stukje vlees tot zijn maaltijd genomen heeft, dat ie me aanraadt een dagje wat rust te nemen voor m'n zenuwen — wat zijn dat eigenlijk voor dingen? — en dat ik morgen m'n werk wel weer voortzetten kan. Aanstands lopen we even bij de zaak aan.”

Die avond bevatten de Londense bladen het bericht, dat twee Hollanders, genaamd Bernard Wijdenes en Paul Jansen, er in geslaagd waren de gezochte oplichter Wood op te sporen en

hem aan de politie uit te leveren, met de mededeling, dat de uitgelooftde beloning van honderd pond hun zou worden ter hand gesteld.

„Jammer, dat het schot me buiten gevecht stelde,” zei Paul grinnikend, „anders had ik z'n portefeuille eens terdege onderzocht, misschien had ie uit piëteit jouw blinkende Hollandse geld nog niet uitgegeven.”

„Het waren maar vieze papieren,” zei Bernard, „je zou je vingers maar hebben besmeurd.”

Drie dagen later ontvingen ze de uitgelooftde beloning, doch Bernard tevens de mededeling, dat hij als ongewenste vreemde deling zonder middelen van bestaan Englands grondgebied binnen drie dagen moest verlaten. Toen Paul meedeelde, dat Bernard als zijn logé, als zijn gast moest worden beschouwd, kneep de commissaris een oog dicht en verlengde zijn verlof tot acht dagen.

Nu stond Bernard voor een fait accompli, hij moest repatriëren. Dit bevel was hem niet onwelkom, wijl het hem ontsloeg van veel moeite en nodeloos zoeken. Hij wilde het geld met Paul delen, doch deze wilde hiervan niet horen. Het initiatief, zei ie, is van jou uitgegaan en bovendien ben jij en niet ik door dat heerschap be-

roofd. Het enige, dat we van je vragen, is dit: Kijk in Holland voor me uit naar een betrekking, onverschillig welke. Ik wil naar ons land terug, al zou 't alleen maar om m'n vrouw wezen, die hier in die mist en regen niet aarden kan. Dit moet je me beloven. Kijk voor me uit, zie de dagelijkse advertenties door en als je iets voor me gevonden hebt, weet dan, dat je ons beiden voor je leven aan je verplicht hebt. En nu niet meer over zaken. Nog vijf dagen heb je voor de boeg, besteed die, om een indruk van Londen mee te kunnen nemen naar Holland. Als ik te werken heb, ga je met Mientje op stap. Zij kent in Londen de weg even goed als ik.”

Toen Paul de volgende morgen zijn vriend naar zijn betrekking vergezelde en naar huis terugkeerde, had hij voor 't eerst, sedert hij in Londen was, het verruimende gevoel van onafhankelijk te wezen, niet van die twee goede mensen, maar onafhankelijk van de omstandigheden, waarin hij tot nog toe verkeerd had: geen geld, geen werk, het vreselijkste, wat een jongen met energie kan overkomen. Zonder schuld kon hij deze miserabele stad verlaten, waarin hij zich nooit, dit merkte hij zeer goed, thuis zou voelen. In zijn land zou hij wel weer spoedig werk vin-

den. Hij zou de studie van het Engels onderhouden en zich met volle ambitie op de Franse taal werpen. Na Londen: Parijs! De wereld bleef ruim en open voor hem staan!

Drie dagen later ontving hij een telegram van de heer Gravendaal, 't welk aldus luidde:

Advertentie Handelsblad.

Grote handelonderneming vraagt Correspondent Engels. Uitvoerige brieven met gedetailleerde levensbeschrijving onder lett. B.Y. bureau v. d. blad.

Solliciteer onmiddellijk.

Gravendaal.

„De verrassingen en emoties zijn niet van de lucht!” riep hij uit, toen hij het telegram gelezen had. Wat stond er nu weer te gebeuren? Gedetailleerde levensbeschrijving werd verlangd. Hij zag terug op het leven, dat achter hem lag en vroeg zich af, of een gedetailleerde omschrijving er van zijn kansen wel in gunstige zin zou beïnvloeden. Maar al zou dit niet zo wezen, recht door zee zou hij gaan en geen detail verdoezelen of vermooien. Hij schreef:

Mijne Heren,

Uw wens, een gedetailleerde levensbeschrijving der sollicitanten te ontvangen, stelt me voor de keuze of mijn verleden aan U voor te stellen, mooier dan het geweest is, of U onopgesmukt de werkelijke omstandigheden en feiten mede te delen.

Ik kies het laatste.

Ik ben uit een armelijk milieu. Mijn vader was kroeghouder, een cafékon zijn zaak eigenlijk niet genoemd worden. Mijn lieve moeder stierf, toen ik nog een klein kind was. Van eigenlijke opvoeding kwam niets terecht. Zwerfend langs de straten, spijbelend van de school, ben ik opgegroeid tot een bengel, die schooierend langs de straten de kost ophaalde. Op zesjarige leeftijd liet ik me als verstekeling verschepen; in de eerste de beste stad, waar de boot meerde, bracht de politie me weer naar mijn vader terug. Hoewel mijn vader, die dikwijls dronken was, mijzelf en mijn opvoeding totaal verwaarloosde, haatte ik hem niet. Ik had slechts medelijden met hem en begreep al heel spoedig, dat hij dronk, omdat hij de eenzaamheid na mijn moeders verscheiden niet wist te dragen. Hoewel ik zeer onregelmatig de school bezocht, had ik voor de meeste vakken

een goed rapport, want ik had een vlug verstand en behoefde de dingen, welke mij belang inboezden, maar aan te zien, om ze te kennen.

Op mijn twaalfde jaar kwam ik in een galanteriewinkel als loopjongen. Ik verdiende vier gulden per week en was diep gelukkig, wanneer de beste mensen mij aan hun middagmaal lieten deelnemen. Lang bleef ik in deze zaak niet, rusteloos van aard haakte ik steeds naar wat anders en beters. Het avontuur trok mij aan, ik wilde verder, steeds verder en hogerop.

Ik werd Ako-jongen, verdiende zeven gulden in de week en de fooien. Op een der dagen, waarop ik nog steeds met mijzelf overlegde, welk bedrag ik wekelijks aan mijn vader zou afdragen, stierf deze. Aan mijn vrees in een weeshuis te zullen worden gestopt, maakte mijn beste zuster een einde, door met het weinige, dat we hadden, een pensioen te beginnen. Haar moedige daad zal ik nooit vergeten. Ik besloot Engels te leren, omdat ik me ontwikkelen wilde en mijn geluk in Engeland beproeven. Ik werkte hard, dag en nacht, mag ik zeggen, doch zonder de hulp van de twee brave mensen, de heer Gravendaal, mijn Engelse leraar, en de heer Rooders, boekhandelaar, zou ik niet geslaagd zijn. Ik ben naar Enge-

land overgestoken in gezelschap van een zekere Wood, die me aan de Londense Bank, waaraan hij werkzaam was als procuratiehouder, zoals hij me verzekerde, een betrekking als Hollandse correspondent beloofde, maar me op de boot van al mijn geld, driehonderd en vijftig gulden, beroofde. Door een toeval ontdekte ik de man in Londen, in een bioscoop, wist de man te grijpen en aan de politie over te leveren, die een premie van honderd pond voor zijn aanhouding had uitgelooft. Omdat ik werkloos ben en zonder middelen van bestaan, is me aangezegd, dat ik thans over vier dagen het Engelse grondgebied moet verlaten, zodat ik Dinsdag a.s. weer in Holland wezen zal.

Hopende, dat deze eerlijke mededelingen U aanleiding mogen geven mij als een ernstig candidaat te beschouwen, heb ik de eer te zijn,

Bernard Wijdenes.

Hij gaf zijn adres in Holland en postte onverwijld zijn eerste sollicitatiebrief.

Ineens was zijn leven weer vol mogelijkheden gekomen. Als zijn sollicitatie succes had, kreeg hij een aanstelling als Engelse correspondent, hij

onderhield niet alleen de kennis, welke hij bij de heer Gravendaal had opgedaan, doch breidde deze dagelijks uit en kon zich met hart en ziel aan de studie van de Franse taal wijden. Zijn inkomsten zouden ongetwijfeld vermeerderen en hij kon, meer dan tot nu toe het geval was, bijdragen in de pensiekosten van Annie. Mogelijk had zijn leven eensklaps een andere en gunstige keer genomen.

Indien zijn sollicitatie succes had, zou hij de heer Gravendaal niet dankbaar genoeg kunnen zijn. In zijn rosegekleurde toekomstdromen rees telkens de benauwende vraag: Heb ik er wel verstandig aan gedaan, zo openhartig van m'n verleden te gewagen? Zou het niet verstandiger zijn geweest, de gevaarlijke klip van mijn verwaarloosde en zwervende jeugd te hebben omzeild? Veel, alles zou afhangen van aard en karakter der directie. Vóór zijn vertrek naar Holland zou hij wel geen bescheid hebben, dit kon hij niet verwachten, voor hij in Holland zou zijn teruggekeerd. Het liefst zou hij maar dadelijk bootpassage nemen en vertrekken, ware het niet, dat dit hem zeer onheus voorkwam met 't oog op zijn gulle gastheer en gastvrouw. Tot Dinsdag moest hij maar geduldig wachten.

Toen hij Paul de geleende gelden had terugbetaald, had deze onmiddellijk verdere eventuele royaliteiten van zijn kant de pas afgesneden, zeggende: „En hier blijft het nu bij; als je soms plannen mocht opvatten ons te verrassen met cadeau's, smoor die plannen dan direct in hun kiem. We zouden verrassingen van welke aard ook niet alleen weigeren, maar ons er heel sterk door gegriefd voelen. Bovendien, als je in Holland aankomt, ben je nog werkloos, wie weet, hoe lang je nog rondalven moet, voor je een betrekking gevonden hebt. Houd je alleen aan je belofte: Kijk in Holland voor me uit naar een baantje en onthoud, dat ik niet veeleisend ben of kieskeurig, want, zoals ik je al zei, we snakken er naar, terug te wezen in ons geboorteland.”

Bernard drukte zijn vriend de hand en in deze handdruk lag een heilige belofte.

Nog vier prettige dagen bracht hij bij de familie Jansen door en vertrok toen naar Holland.

Weemoedig gestemd wuifden de twee mensen hem na, die nu weer terugging naar het gastvrije Holland en naar een volk, dat in zijn brede lagen niet het business-merk op 't gelaat scheen te dragen.

Met de ochtendboot was hij gegaan, om een vrij

uitzicht te hebben over de woelige, tuimelende baren. Diep ademde hij de frisse lucht in zijn longen en had het gevoel of hij wederom op weg was, om de wereld te veroveren.

Of zou in zijn land hem een nieuwe teleurstelling wachten na de opgedane deceptie in Engeland?

Ineens viel hem in, dat hij de beloofde beloning aan de portier niet had afgedragen en hoewel de man al bitter weinig tot het succes had bijgedragen, stemde het niet nakomen van zijn belofte hem ontevreden. Maar hij zou het goed maken, een paar pond aan zijn vriend zenden met het verzoek deze aan de man ter hand te stellen.

De boot werd aan de kade gemeerd en daar Bernard geen enkele plichtpleging te vervullen had, liep hij onmiddellijk de stad in, nam de trein en stond weldra voor zijn huis.

Onwillekeurig stak hij de hand in zijn broekzak en voelde naar de sleutel. Hij glimlachte, herinnerde zich, dat hij met een breed, doch minachtend gebaar bij zijn vertrek de sleutel voor Annie op tafel had geworpen, zeggende: „Dat nietige ding heb ik niet meer nodig, binnen afzienbare tijd rammelen Yale-sleutels aan een gouden ket-

ting in mijn zak. Als ik lord zal wezen of pair, Annie.”

't Leek er niet veel op. Als het toeval hem niet gediend had, zou hij in de noodzakelijkheid hebben verkeerd nog geld te lenen, om in zijn land voet aan wal te kunnen zetten.

Hij schelde aan.

„Wie daar?”

Hij hoorde de zachte, welbekende stem, die hem meermalen in zijn trieste jeugd zo warm had toegeklonken en rende de trappen op.

„Jij, Bernard! Ben jij terug uit Engeland!”

Ze vergat hem te verwelkomen van louter verbazing.

Onmiddellijk sloeg haar verbazing om in angst, dat er iets vreselijks met haar broer gebeurd wezen moest.

„Wat is er gebeurd, dat je daar niet gebleven bent?”

„Mal meisje, waarvoor toch al die angst? Zie je dan niet, dat ik er opgewekt en welvarend uitzie?”

„Maar je betrekking, de bank, waar je werkzaam was, zoals je me schreef. Stond er niet in je brief de geruststellende verzekering: „Ik maak het uitstekend”? En nu ben je weer hier,” en

zenuwachtig draaide ze de borduurnaald om en om in haar handen.

„Ga nu eens rustig zitten, malle meid, dan zal ik als goed reporter je een volledig verslag doen van m'n ondervindingen. Maar, rustig toelisteren, vergeet niet dat ik uit een nuchter Westers land kom en jij me niet dadelijk met je Oosterse vurigheid op 't lijf moet vallen.”

Toen Annie gezeten was, begon hij zijn relaas. Haar spanning bereikte zijn hoogtepunt en groeide tot verontwaardiging, toen ze hoorde, hoe die Wood hem had beroofd van al zijn geld en met moeite kon ze de woorden vinden, die uiting gaven aan haar verachting. Maar deze week voor innig medelijden, toen ze hem daar gaan zag door de vreemde straten op weg naar het Leger des Heils, waar hij voedsel en onderdak hoopte te vinden. Het werd een gamma van menselijke aandoeningen, want toen hij haar vertelde van het telegram van meneer Gravendaal en zijn sollicitatie, zag ze voor hem een toekomst lichten, schoner dan hijzelf zich die verbeeld had.

„Het worden nu dagen van afwachten en spanning, broertje. Als je eerlijke brief nu maar niet alles bedorven heeft.”

„Ik kon niet anders schrijven, Annie, en ik

wilde het ook niet, met energie en eerlijkheid hoop ik me een toekomst te veroveren en anders . . .”

„Je zult slagen,” viel ze hem in de rede, „en mocht dit niet het geval zijn dan ga je in ons pension aan de arbeid en wast de vaat en schilt de aardappelen. Ik zal je een goed weekloon geven.”

Hij wierp de portefeuille voor haar op tafel en zei: „Koop hiervoor, zus, wat je nog dringend nodig hebt voor de verdere installatie van je pension; er zijn nog een paar kamers, die nog geen stoel of tafel gezien hebben.”

Diezelfde avond bezocht hij de heer Gravendaal, die niet minder nieuwsgierig was naar zijn kortstondige bevindingen in 't andere land.

Hij informeerde naar de inhoud van Bernard's sollicitatiebrief en toen hij van die inhoud had kennis genomen, zei hij: „Ik had geen andere brief van je verwacht, jij bent er de kerel niet naar ergens om heen te draaien. Nu maar kalm afwachten en ik heb zo'n idee . . .”

Hij slikte de laatste woorden weg en zei: „k Moet de stad nog in. Als je een schrijven van de directie ontvangt, zie ik je wel.”

De altijd twinkelende ogen van de boekhandelaar schitterden van ongemene glans, toen Ber-

nard ook aan hem een verslag gaf van zijn Londense belevenissen en hem de Engelse krant toonde, die van zijn triomf gewaagde.

„Ik doe je een voorspelling!” riep hij uit, „jouw leven zal rijk zijn aan wonderlijke voorvallen, jij hoort tot de mensen, die geschiedenis weten te maken. Jij laat je niet leven, je leeft zelf. Jij bent niet een type, dat afwacht, je bent een man van de daad en bovendien zul je niemand onverschillig voor je doen zijn, waarmee je zult kennis maken. Je zult nog dikwijls aan de voorspelling denken van de oude boekhandelaar Rooders. Onthoud, wat ik je zeg. Maar nu, wat betreft die betrekking. Als je die krijgen mocht, wat ik van harte voor je hoop, ga je zeker op je lauweren rusten? Je verdient een behoorlijk salaris, gaat zo nu en dan eens naar een bioscoop of andere vermakelijkheid en je denkt: Ziezo, laat nu de boeren maar dorsen.”

Met vuur wees Bernard deze onderstelling van de hand, zeggende: „Mijnheer Rooders, zoudt u kunnen onderstellen, dat ik uw hulp aldus zou belonen? Ik sta pas aan 't allereerste begin van m'n carrière, aangenomen natuurlijk, dat ik die betrekking krijgen zal. Dan ga ik verder, eerst Frans, dan Duits en hoeveel andere talen wach-

ten niet op me, waarvan ik geen woord kan verstaan?”

De boekhandelaar drukte hem de hand.

„Dat is mannentaal, Bernard,” prees hij, „ik heb weinig voor je kunnen doen, maar ik ben er zeker van, dat ik op m'n honderdste verjaardag nog blijdschap zal voelen in m'n hart, tenminste iets voor je te hebben gedaan. Houd me van je wel en wee op de hoogte en denk er altijd aan, dat in deze winkel nog veel goede boeken zijn en dat ik speciaal in de Franse taal en letterkunde uitnemend gesorteerd ben.”

Nu duurden de dagen lang, erg lang voor de ongeduldige en ongedurige jongen. Als het tegen de tijd was, dat de post verwacht kon worden en er werd gescheld, vloog hij naar beneden en verwenste de bakker of de kruidenier, die zo wreed zijn illusies verstoorde.

Tot op een morgen zijn ongeduldig wachten beloond werd met een brief van de volgende inhoud:

Mijnheer,

Naar aanleiding van Uw sollicitatie voor Engelse correspondent aan ons Huis hebben wij de eer U uit te nodigen Donderdag de vierde

Augustus a.s., U te vervoegen des morgens om half elf bij de concierge, die U naar de directiekamer zal leiden, waar U door ons ontvangen zult worden.

Namens de directie,
Hoogachtend,
De secretaris,
.....

Volgde handtekening, welke onleesbaar was.

Hij vloog met de brief naar Annie, naar zijn leraar, naar de boekhandelaar, naar de heer Kereweer, die reeds een andere Ako-jongen in dienst had gesteld, zoals hij van Annie vernomen had en voelde grote neiging het verheugende nieuws aan ieder te laten lezen, die hij zag op zijn weg.

En weer wachtte hij vol ongeduld op de grote beslissende dag.

Hij verbreedde de borst om moed te scheppen, toen hij naast de concierge naar de ongenaakbare kamer van de almachtige directie stapte. Blij verrast was hij, toen hij op de meest vriendelijke wijze door twee heren begroet en ontvangen werd, maar zijn verrassing groeide tot stomme verbazing, toen hij, nauwelijks gezeten, uit een

der zijdeuren het lachende gelaat van de heer Gravendaal zag verschijnen, die zich vertrouwelijk, als behoorde hij tot de firma, op de stoel naast het tweetal neerzette.

„Mijnheer Wijdenes,” begon een der heren, „we hebben uw vrij uitvoerige levensbeschrijving ontvangen en met grote tevredenheid gelezen. We kunnen heel kort zijn. Uit hetgeen u onszelf verteld hebt in uw brief en al hetgeen we weten van de heer Gravendaal, hebben we de conclusie getrokken, dat u bent the right man in the right place.”

Hij reikte Bernard, wiens hart scheen te breken van vreugde, zijn aanstelling toe.

„Lees dit even door en als u genoeg kunt nemen met de voorwaarden, waarop u wordt aangesteld, kunt u Maandag uw betrekking aangaan.”

Bernard sloot vast het dubbele blad papier tussen zijn trillende vingers, deed, alsof hij las, maar zag geen woord. De letters dansten voor zijn ogen.

„Dank u, mijne heren, ik ben heel blij door u te zijn aangenomen en ik beloof u goed te zullen werken.”

„Deze verzekering, mijnheer Wijdenes, heb-

ben we reeds gekregen van iemand, die u zeer genegen is en aan wie u althans voor een niet gering deel het succes van uw sollicitatie te danken hebt."

Hij wuifde met een hand naar de heer Graven-
daal, die zijn zwager was. Deze stond op, wenste
Bernard geluk met zijn nieuwe, veelbelovende
betrekking en zei:

„Bernard Wijdenes, ik voorspel jou een grote
toekomst en als je deze zult hebben bereikt kun
je er trots op wezen een positie te hebben ver-
overd door wilskracht en energie en rondborstige
eerlijkheid."

Wijdenes werkte tot volle tevredenheid van
zijn superieuren een jaar lang als Engelse cor-
respondent aan de handelonderneming, gaf zijn
vrije uren en de vacantie aan de studie der
Franse taal, welke hij na enige maanden zo ter-
dege onder de knie had, dat hij reeds Franse ken-
nissen gemaakt had en met dezen, zonder grove
fouten te maken, kon converseren. Niettegen-
staande hij alle reden had volkomen tevreden te
zijn, vond zijn ongedurige aard, zijn onverander-
lijke neiging naar avonturen en belevenissen
geen bevrediging in zijn emotionele en uniforme

arbeid. Hoewel dankbaarheid èn jegens de direc-
tie èn bovenal jegens de heer Graven-
daal tot het besluit gebracht hadden, nam hij
ontslag als Engelse correspondent.

Hij zag andere perspectieven voor zich, ruimer
verten dan het gebouw van de handelonder-
neming hem bood.

Hij moest wederom de wereld in, waarvan hij
nog te weinig had gezien. Die belevenissen in
Londen, die spannende nacht als amateur-detective
in de Londense bioscoop, waren nu wel een
aardige herinnering, die hij later zijn kinderen
en als tachtigjarige aan zijn kinds-kinderen kon
vertellen, die dan met open mond en ogen hem
bewonderend zouden aangapen, maar de ziel en
het hart van de twintigjarige knaap waren
onbevredigd gebleven. Bovendien had zijn geest
behoefte aan ruimer arbeidsveld, met meer emo-
ties en meer afwisseling.

Hoewel hij een soevereine minachting had
voor aards bezit, had hij, doordien hij een jaar
lang het leven geleid had van een student, die
zijn vrije tijd aan de studie wijdt, en wie der-
halve voor uitgaven van luxeuze aard gelegen-
heid en tijd ontbraken, een behoorlijk sommetje
terzijde gelegd, waarvan hij althans enige tijd

met veel zuinigheid en overleg zou kunnen leven.

Aanvankelijk lag het in zijn bedoeling naar de stad zijner geboorte terug te keren, bij zijn zuster een kamer te huren en hier enige zorgeloze maanden door te brengen. Maar na ampele overweging verwierp hij dit denkbeeld volledig. Vegeteren lag niet in zijn aard. Dat was goed voor oudere mensen, die in een werkzaam leven hun boontjes gedopt hadden, of voor futloze nietsnutters, maar tegenstrijdig met zijn werkzame geest en strevende aard. Hij besloot in de grote stad te blijven, die meer mogelijkheden voor hem opende.

Hij huurde een kamer zonder pension. Hij haatte dat vlakke leven van kostganger, die maar af te wachten heeft, wat de verzuurde of eeuwig zorgelijke hospita hem 's middags voorzette. Bovendien kwam zijn aesthetische smaak in botsing met en verzet tegen de smakeloze meubels en dito wandversieringen, welke men steeds in beroepspensions aantreft. Hij huurde een gestoffeerde kamer, kocht enige smaakvolle meubels en een paar goede etsen en gebruikte 't middagmaal in een of ander restaurant. Al spoedig onderging hij de bekoring van het bedrijf, dat hij dagelijks voor een of meer uren uit eigen ogen

aanschouwen kon bij 't gebruik van zijn maaltijd.

Dat wisselende va et vient van allerlei mensen behaagde hem. Er zat leven, er zat beweging en

vertier in zo'n affaire. Bovendien kon hij zich reeds van drie talen, Hollands, Engels en Frans bedienen; als hij nu ook het Duits nog machtig was, waaraan hij, naar hij zich voornam, spoedig zou beginnen, zou hij als restaurateur een goede

kans maken, zich op zijn plaats te gevoelen en een grote zaak te creëren.

Niet om het fortuin als zodanig, waarvoor hij zijn hand niet omdraaide, maar om zijn leven en dat van anderen vooral, op een breder plan te brengen!

Daar hij het café-restaurant Riche het meest bezocht, had hij hier al spoedig met enkele vaste stamgasten kennis gemaakt en ook de directeur was hem geen onbekende gebleven.

Op een middag, toen hij onder 't genot van een heerlijk glas sherry met de heer Vormer te spreken zat, vertelde de laatste, dat hij in zijn affaire, welke door veel Engelsen bezocht werd, een kellner behoefde, die volledig van de Engelse taal op de hoogte was.

Onmiddellijk dacht Bernard Wijdenes aan zijn Engelse vriend Paul en diens hevig verlangen, weer naar Holland terug te kunnen keren, speciaal met het oog op zijn vrouw, die in die keeltoeknijpende drukke wereldstad maar niet aarden kon.

Onmiddellijk nam hij de kans bij de vlecht, om over de Londense kellner te spreken en diens belangen te bepleiten.

Het resultaat was verrassend.

Na enig nadenken kwam de gérant met het volgende voorstel: „Telegrafeer uw vriend Jansen, dat ik hem als kellner een goede positie in mijn bedrijf garandeer, en verzoek hem u onmiddellijk telegrafisch te willen berichten of hij de betrekking wenst te aanvaarden en wanneer ik zijn indiensttreding verwachten kan.”

Bernard Wijdenes haastte zich, na nog enkele details met de heer Vorder onder de ogen gezien te hebben, naar het telegraafkantoor en seinde:

Heb goede betrekking voor je - stop - in eigen vak - stop - bericht telegrafisch - stop - wanneer kun je verwacht worden.

Hij ondertekende met naam en adres en ontving reeds de volgende dag dit telegram:

Aanvaard betrekking - stop - grote dank - stop - kom Zaterdag volgende week.

Paul

Dat 's toch een donders prettig gevoel, dacht Bernard, toen hij die avond in de enige leren clubfauteuil, welke hij zich had aangeschaft, een dure sigaar savoueerde, als je een mens geluk-

kig hebt gemaakt. Of eigenlijk twee. 'k Mag wel zorgdragen, dat ik de volgende week clean-shaven ben, want ik ben er zeker van, dat Mientje me de warme Hollandse zoen niet onthouden zál.

Hij grinnikte geamuseerd en dacht na over het gesprek, 't welk hij die middag met de heer Vormer gevoerd had.

Hij had het onderwerp aangeroord, dat sedert enkele dagen zijn geest geheel in beslag had genomen, namelijk het restaurantbedrijf. Al meer ging sedert lang zijn denken en belangstelling die richting uit. Hij zag zich reeds geplaatst aan het hoofd van een vermaard café-restaurant, dat befaamd zou worden in eigen land en dat zelfs over de grenzen een goede reputatie zou veroveren. Dat was een groots denkbeeld. De sigaar tussen de lippen geklemd, beende Wijdenes met grote stappen door de kamer, een geliefkoosde gewoonte, als hij over iets diep nadacht en zijn plannen opbouwde. Hoe meer en dieper hij over de zaak nadacht, hoe groter de bekoring er van hem aantrok, omdat er perspectief in zat en hem een werkkring wachtte, waarin hij zijn geestelijke gaven en energie ontplooiën kon.

Vóór hij die avond in bed stapte, was zijn besluit genomen. Hij zou niet dralen en reeds morgen een begin van uitvoering aan de idee geven. Aarzelen en talmen lag niet in zijn aard.

De volgende morgen tegen elf uur stapte hij Riche binnen, vroeg en verkreeg de heer Vormer te spreken en omdat Bernard verzekerd had, dat de zaak voor hem persoonlijk van de grootste interesse was, bracht de restaurateur hem in zijn privé-kantoor, offreerde een sigaar, liet een geurige kop mokka brengen en Bernard Wijdenes stak van wal.

„Ik wilde u graag spreken over een zaak, welke voor mij van grote importantie is en van beslissende invloed op mijn toekomst kan zijn.”

Hij ontvouwde de heer Vormer zijn plannen, waarvan de restaurateur heel verbaasd opkeek.

Toen Bernard had uitgesproken, nam de restaurateur het woord en zei glimlachend: „Ik bewonder inderdaad uw durf. Iemand van uw ontwikkeling, die een positie heeft weten te veroveren aan een grote handelonderneming, wil in het restaurant-bedrijf. Weet u, wat dit zeggen wil, meneer Wijdenes? Dit wil zeggen, dat u van meet af aan zult moeten beginnen, wilt u in de geheimen en de finesses van onze gecompliceerde

arbeid ingewijd en er goed wegwijs in worden.”
„Napoleon is ook als soldaat begonnen, meneer Vormer, en hij bracht het tot keizer van het Franse rijk.”

De heer Vormer lachte en antwoordde: „Ik twijfel er geen ogenblik aan, dat u met uw energie en wilskracht het heel ver, ook in mijn bedrijf brengen zult, maar ik wijs u op de grote, zo niet onoverkomelijke moeilijkheden, aan uw plan verbonden. Denkt u zich slechts voor een ogenblik in, dat u als leerjongen zult moeten beginnen, geïnstrueerd zult moeten worden door de eerste de beste kellner, die voor dit doel zal worden aangewezen. Dat u terechtwijzingen, grauwen en snauwen zult moeten incasseren van u minderwaardige leermeesters, die geen geschoolde paedagogen zijn, zoals u wel begrijpen zult.”

„Hoeveel tijd is er nodig om mij dit wijs te maken?” informeerde Bernard.

„Profeteren is in dezen niet erg moeilijk,” luidde het verblijdende antwoord, „niemand met uw vatbaarheid, in- en doorzicht heeft de knepen natuurlijk in een zeer korte tijd te pakken. Maar dit acht ik ook niet het grootste bezwaar. Het enige bezwaar, dat voor me oprijst, is uw vol-

komen onmondigheid en afhankelijkheid, de eerste tijd.”

„Wie een doel wil bereiken, meneer Vormer, moet ook de middelen niet versmaden,” was Bernard's antwoord. „Kan ik door uw voorspraak niet ergens in de leer komen?”

De heer Vormer gaf op deze vraag niet dadelijk antwoord. Na enig nadenken antwoordde hij: „Ik heb een vriend, die in Parijs een groot, vermaard restaurant drijft; hem zal ik onmiddellijk over u en uw aspiraties schrijven. Ik zal op spoed aandringen en kan dan over enkele dagen zijn antwoord hebben, waarvan ik u onmiddellijk op de hoogte zal stellen.”

„Hiervoor ben ik u ten hoogste dankbaar, meneer Vormer, en daar ik vrijwel dagelijks uw zaak bezoek, zal ik maar geduldig afwachten, tot u mij met het antwoord in kennis zult stellen. In elk geval, de eerste stap is gedaan.”

„Waarvan ik hoop, dat hij u niet zal berouwen,” wenste de heer Vormer, die opstond en meedeelde, dat hij onmiddellijk de brief zou schrijven en deze als expresse verzenden.

Bernard gebruikte een eenvoudige lunch in het restaurant, gedurende welke het plan in hem rijpte, nog diezelfde middag naar zijn geboorte-

plaats te reizen en zijn zuster Annie te bezoeken. In geen weken had ie haar gezien.

Annie's pension had een ongekennde vlucht genomen. In een grotere woning had ze het klein begonnen bedrijf voortgezet en het ging haar in alle opzichten goed. Het was waarschijnlijk vooral door deze omstandigheid, dat ze met schrik en verbijstering haar broers nieuwe plannen vernam. Zijn vasthoudende aard kennende, deed ze geen enkele poging hem van zijn plan af te brengen, wel wetende, dat deze toch zou stranden op zijn onverzettelijke wilskracht.

Ze zei alleen: „Je zult wel weer slagen, broer Bernard. Jij ruimt moeilijkheden uit de weg, die voor een gewoon mens onoverkomelijk zouden zijn. Het is de juiste tijd voor een aperitief, we zullen samen een glas port drinken.”

„Annie,” zei Bernard, toen hij het glas tot zijn zuster opgeheven en een teug gedronken had, „ik wilde eens met je over vader spreken. Veel heb ik de laatste tijd aan hem gedacht. Hoe dat komt weet ik niet. Meermalen verwijt ik mij, dat ik beter voor hem had moeten zijn. Hij was een eenzaam mens. Och, dat zie je als kind niet zo in. Vader dronk, omdat hij zijn eenzaamheid niet te dragen wist en geen richting meer geven kon

aan zijn leven sedert moeders dood. Annie, ik heb je een voorstel te doen. Ik wilde een eenvoudig monument laten plaatsn op zijn graf en er alleen deze woorden op laten beitelen:

Voor Vader
van
Annie en Bernard

Vind je dat goed?”

Annie knikte en beiden zwegen een ogenblik, omdat ze aan hun vader dachten.

Na met zijn zuster een eenvoudige maaltijd gebruikt te hebben, keerde Bernard naar de stad terug, doch bracht eerst nog een bezoek aan de oude boekhandel Rooders.

„Wel, dat is een verrassing, meneer Wijdenes,” doch Bernard maakte een afwijzende handbeweging en zei:

„Zegt u liever Bernard.”

„Tegen een Engelse correspondent van een grote handelsonderneming past een eerbiedig uitgesproken „meneer,”” zei de boekhandelaar lachend, waarop Bernard verbeterde: „Toch is Bernard thans een juistere aanspreking voor een jonge man, die voor u staat en tot heden slechts de titel voeren mag van: Kellner in spe.”

Hij vertelde de heer Rooders zijn nieuwe plannen.

Toen hij de winkel verlaten had en de boekhandelaar hem naogde, mompelde hij: „Een wonderlijker mens dan hij moet er nog geboren worden, maar dat hij wederom slagen zal, is mijn stellige overtuiging. Een energie als de zijne overwint alles.”

De volgende dag bracht Bernard een groot deel van de dag in het restaurant Riche door in de hoop reeds gunstige tijding uit Parijs te vernemen. Hij zag echter in, dat zijn wens veel te voorbarig was. Daar elk bericht uit Parijs de eerste dagen achterwege bleef en hij sedert weken niets verdiend had, raakten zijn financiën uitgeput en reeds nam hij zich voor de weinige meubels en wandversieringen, welke hij zich destijds had aangeschaft, te gelde te maken, toen een brief van Paul Jansen uit Londen verlichting bracht.

Onder meer schreef deze: „Ik behoef je niet te verzekeren, dat Mientje en ik elkander ongelovig aankeken, toen we je besluit vernamen, het kellnersvak als aanvangspunt van een nieuwe loopbaan te kiezen. Je moet wel een onbeperkt vertrouwen hebben in je goed gesternte en je

energie door een first class betrekking prijs te geven voor een toekomst, die nog volkomen in het duister ligt. In elk geval, als je in de stad je eerste schreden op de lange ladder zult zetten, die naar het hoge ambt van restaurateur leidt, zul je aanvankelijk heel weinig verdienen en kun je ons huis steeds als het jouwe beschouwen.”

Deze belofte stemde Bernard tot grote geruststelling en dankbaarheid, want hij begreep zeer goed, dat zijn aanvankelijke verdiensten wel zeer gering, zo niet nihil wezen zouden. Toch hoopte hij vurig, dat hij een betrekking in het Parijse restaurant krijgen zou. De wereld, welke hij zich altijd dacht buiten de grenzen van Holland, trok hem onweerstaanbaar aan, terwijl hij tevens in Parijs de gelegenheid kreeg zijn kennis van en vaardigheid in de Franse taal te perfectionneren.

Op Vrijdagmorgen, de dag voor de aankomst van zijn Londense vrienden, bracht de heer Vormer hem de jobstijding. Momenteel kon zijn Parijse collega geen personeel meer gebruiken, doch hij zou de heer Vormer onmiddellijk verwittigen, indien zulks wel het geval zou wezen. Niettegenstaande deze sinistere mededeling kwam in Bernard geen seconde het gevoel van

moedeloosheid, geen ogenblik zelfs werd zijn veerkracht gebroken. Integendeel, onmiddellijk nam hij zijn besluit.

„k Ga in deze stad werk zoeken,” besloot hij en in dit zoeken door de heer Vormer geholpen, vond hij nog diezelfde dag een betrekking in het café-restaurant Holland, welke betrekking hij de daaropvolgende Maandag zou aanvaarden.

Op Paul's verzoek had hij zich van de taak gekweten een huisje te huren en voor de inrichting er van zorg te dragen, zodra de meubels en het overige huisraad uit Londen zouden zijn gearriveerd. Een paar vrouwen, door Bernard hiertoe aangezocht, hadden er op keurige wijze voor gezorgd, dat het benedenhuisje er fleurig uitzag, toen hij met de Londense vrienden er op de Zaterdag van hun aankomst binnenstapte.

In het zijkamertje had hij zijn eigen inboedeltje geplaatst, dat de verbazing van Mientje opwekte.

„Hoe komen die spullen nou toch hier?” vroeg ze in onvervalst Hollands.

„Die zijn van uw commensaal, uw nederige dienaar,” was Bernard's antwoord, waarop èn Paul èn Mientje verzekerden, dat dit de grootste verrassing voor hen was, die hun te beurt zou

kunnen vallen, nu ze weer in Holland teruggekeerd waren.

Het slot van Bernard Wijdenes' verblijf in Holland is nu spoedig verteld. Dank zij zijn onblusbare geestkracht, zijn gespierde wil en zijn ijzeren gezondheid, hield hij zich staande ondanks vele teleurstellingen en tegenwerkingen, welke hij aanvankelijk ondervond, vooral van de lieden uit zijn omgeving, die hem vijandig gezind waren door zijn meerdere kennis en beschaving en zijn breder inzicht.

Al spoedig had hij het vertrouwen van zijn chef gewonnen, die in hem de jongen zag, die verdiende vooruit geholpen te worden in de wereld. Het gevolg was, dat hij al spoedig een vrij goed salaris ontving, waarvan hij zich wel voornam een deel te besparen, voor het geval hij geld zou moeten hebben, om zich naar Parijs te begeven. Maar het bleef bij goede voornemens. Spaarzaamheid, die echte Hollandse eigenschap, lag hem niet. Toen hij dan ook enkele maanden later van de heer Vormer de verrassende tijding kreeg, dat hij in het personeel van het Parijse restaurant kon worden opgenomen en zijn spoedige komst door het overlijden van een perso-

neelslid gewenst was, zat hij met de handen in het haar.

Zelfs het geld voor de reis kon hij niet fourneren, om maar te zwijgen over de noodzakelijke aanvulling en vernieuwing van zijn garderobe.

Mientje, met wie hij er over sprak, lachte en zei: „Je bent rijker dan je zelf wel weet. — Een ogenblikje.”

Ze verliet de kamer en kwam spoedig terug met een blikken kistje, dat ze rammelen deed voor zijn verbaasde ogen.

„Zorgeloze sloddervos,” bestrafte ze hem met echt moederlijke bezorgdheid. „Tel het geld maar eens op, dat je zo zorgeloos hier en daar hebt neergeworpen en in hoeken en gaten hebt gedeponereerd. Ik denk wel, dat je er nog het een en ander voor kopen kunt en nog genoeg zult overhouden om Parijs te bereiken. En mocht zulks niet het geval wezen, dan zijn Paul en ik er ook nog.”

Acht dagen later stoomde de Parijse trein door de Hollandse vlakten en voerde mee: Bernard Wijdenes, die, overbruisend nog van energie, wederom een nieuwe wereld tegemoet ging.

VIJFDE DEEL

IN PARIJS

Tegen half zes stapte Bernard Wijdenes aan de Gare du Nord uit, na een reis, welke hij zich zijn hele leven zou herinneren. Een comfortabele reis, welke hij uitsluitend in het restauratierijtuig had doorgebracht. Toen hij hier in de voormiddag binnenstapte om een kop koffie te gebruiken, had hij al heel spoedig kennis gemaakt met een drietal joviale en hartelijke Fransen — joviaal en hartelijk als de gehele Franse natie — gebruikte tegen één uur met hen de lunch en verkwikte zich aan de geest en goede smaak, het drietal eigen. Zelfs hun chauvinistische liefde voor la France vervulde hem met bewondering. Toen in de verte de Eiffeltoren zichtbaar geworden was, rezen de drie als één man overeind en riepen met bewogen stem: „La tour Eiffel, la tour Eiffel!”

„Net grote kinderen,” dacht Bernard en hij vond er hen des te sympathieker om.

Kort voor de aankomst aan het station zei een van het drietal: „Je fais une proposition — ik doe een voorstel. We zullen ons achtdaags uitstapje besluiten met een copieus diner in „La Réserve”. Est-ce bien ça? Is dat goed?”

Het voorstel werd bij acclamatie aangenomen en Bernard nam de gelegenheid te baat naar La Réserve te informeren, het etablissement, waar hij die avond nog zijn intrek nemen zou en zijn nieuwe carrière zou aanvangen.

Hem werd verzekerd, dat La Réserve niet alleen een goede naam genoot bij het uitgaande Parijse publiek uit de betere stand, maar vooral ook door Engelsens geregeld bezocht werd.

„Vous êtes libre ce soir?” vroeg een der heren. „Is u vrij vanavond? Dans ce cas — in dit geval — zoudt u zich bij ons kunnen aansluiten en besluiten we onze gezellige reis met een uitstekend diner in La Réserve.”

Bernard, die nimmer van zijn hart een moordkuil had gemaakt, biechte vrijmoedig op.

Hij vertelde, dat hij in La Réserve in dienst zou treden en dat zijn gebrekkige kennis van het vak hem voorlopig althans op wel niet veel hoger trap zou plaatsen dan die van hulpkellner, of misschien wel van piccolo.

De heren verzekerden hem dat ze 't laatste vurig hoopten, opdat ze in de gelegenheid zouden worden gesteld, hem bij elk wissewasje bij zich aan tafel te roepen.

„Garçon, est ce que vous avez un timbre de dix centimes pour moi? Kellner, heeft u een postzegel van tien cent?”

„Garçon, le journal amusant, s'il vous plaît.”

„Garçon, monsieur le directeur, s'il vous plaît, we willen hem verzoeken een piccolo aan te stellen, avec plus de sang français dans ses veines, met meer Frans bloed in de aderen.”

Ze lachten en Bernard's lach schaterde luid over de hunne heen.

Aan du Nord nam Bernard hartelijk afscheid van de drie reisgenoten, die hem verzekerden de kennismaking in La Réserve spoedig te zullen vernieuwen.

Daar stond nu Bernard Wijdenes, een valiesje in de linkerhand, voor de Gare du Nord en even overviel hem een duizeling, toen hij daar voor zich het immense leven van Parijs op de boulevard zag openrollen. Veel had hij gehoord over la ville lumière, meer nog over de lichtstad gelezen, maar de voorstelling, welke hij zich uit mededelingen en lectuur had opgebouwd, haalde

't niet bij de indruk, die hem thans overweldigde.

Hoe zou hij zich hier in deze millioenenstad een toekomst veroveren, hij, de nietige Bernard Wijdenes uit het provinciestadje in het bezadigde, kalme en vlakke Holland?

„Wat ben ik begonnen?” was de eerste vraag, welke hem op de lippen lag.

Hij streek zich over het voorhoofd en besloot.

„La Réserve,” beval hij de eerste de beste taxi-chauffeur. „Et prenez le boulevard le plus empressé.”

Hij klom in. Telkens moest hij de ogen sluiten, omdat hij een aanrijding niet meer te vermijden achtte, doch na enkele minuten was hij schrik en emotie te boven en stond hij rechtop in het voertuig, legde een hand vertrouwelijk op de schouder van de chauffeur en bood deze een sigaar aan.

„Un cigare hollandais?”

„Ah, merci monsieur, c'est délicieux.”

Voor La Réserve stapte hij uit, gaf een goede fooi en stapte de met bloemen en planten versierde gang in.

De dagportier kwam uit zijn glazen beschutting, welke hij, zoals Bernard later vernam, zijn étui noemde en antwoordde op Bernard's vraag,

of hij monsieur le directeur spreken kon: „Impossible, monsieur — onmogelijk, meneer, onze heer is thans niet te spreken.”

„Hij verwacht me,” was Bernard's antwoord, „ik heb monsieur le directeur gisteren telegrafisch van mijn komst in kennis gesteld.”

„Moment.”

Na enig wachten bracht de portier hem naar het privé-kantoor van monsieur le directeur, de heer François le Rive.

Tot Bernard's grote verbazing stak de directeur hem glimlachend de hand toe, wenste hem welkom in de lichtstad en nodigde hem uit plaats te nemen, bood de bezoeker een sigaar aan en zei:

„Alvorens u met een paar vragen lastig te vallen, meneer Wijdenes, zal ik u een en ander medelen. Van mijn vriend Vormer uit Amsterdam heb ik al zo het een en ander over u gehoord en laat ik maar onmiddellijk beginnen met de verklaring, dat uw persoon en uw aanwezigheid in mijn zaak mij zeer sympathiek zijn. Ik heb reden u te bewonderen om uw energie, wilskracht en Ausdauer, om dat lelijke Duitse woord te mogen gebruiken. Van mijn Hollandse vriend weet ik zo het een en ander; u spreekt Hollands, Engels en Frans, bezit behalve de door mij reeds

genoemde deugden mensenkennis, allemaal grote waarden voor een zaak als de mijne. Kort en goed, ik stel u aan als mijn bedrijfsleider."

Met stomheid werd Bernard Wijdenes door deze ten hemel stijgende aanstelling een ogenblik geslagen. Hij bedrijfsleider, hij, die van het eigenlijke vak slechts een geringe notie had. Het was onmogelijk, die betrekking mocht, noch kon hij aannemen. De heer Le Rive begreep de reden van Bernard's aarzeling om het woord tot hem te richten, dus kwam hij hem te hulp, zeggende: „Ik begrijp zeer goed, meneer Wijdenes, wat u tegen mijn voorstel wenst in te brengen. U wilt mij overtuigen, dat u zich — voorlopig — voor dit verantwoordelijke ambt niet capabel acht. Wil ik u eens wat zeggen? Als ik morgen aan de dag een tafel moest serveren, zou ik me in de ogen van een vakman onsterfelijk belachelijk maken, om de eenvoudige reden, dat ik het niet kan. Ik ben er even zeker van, dat ik met drie plats op mijn hand en mijn arm er twee zou laten vallen en doen rinkelen op de vloer. Ik weet zelfs niet, of ik een vol glas bier zonder morsen aan de gast zou kunnen voorzetten. Maar dit is ook mijn werk niet, zomin als het uwe. Sta mij een kleine vergelijking toe. Stelt u zich eens een grote fa-

briek voor: smeden, lassers, gieters, timmerlieden, ververs, stokers, vul het aantal verschillende soorten werklieden maar aan, en boven die allen staat de directeur. Is de laatste smid, stoker, lasser, gieter, alles tegelijk? Immers neen, hij is de leider, de stuwende kracht, die het geheel overziet en beheerst. Hij kan dit zijn zonder gedetailleerde vakkennis, door zijn inzicht, initiatief en niet te vergeten, zijn persoonlijkheid en mensenkennis.

Daarom, meneer Wijdenes, vertrouw ik u de genoemde betrekking toe. Ik zal u als zodanig aan mijn omvangrijk personeel voorstellen en geef u in overweging de eerste dagen, misschien de eerste weken zelfs, maar eens de kat uit de boom te kijken, zoals een echt Hollands spreekwoord voorzichtig waarschuwt. Ja, ook ik ken Holland een weinig, omdat ik drie jaren bij Kras in Amsterdam gewerkt heb. Maar kom, laten we de zaken tot morgen laten rusten. Ik zal u uw kamer wijzen, u verfrist zich en komt hier terug. Ik zal u dan tevens aan mijn vrouw voorstellen, die ons thee zal schenken. Tot straks."

Hij ging Bernard vóór, de trap op, en wees hem zijn kamer.

Bernard zette zijn valies op de vloer, bedekte

met beide handen zijn ogen en vroeg zich af of hij waakte of droomde. Zou hij hier in La Réserve de grondslag leggen voor zijn toekomst?

„Apropos,” zei de heer Le Rive de volgende morgen. „Om nog eens op ons onderwerp van gisteren terug te komen. Ik begrijp zeer goed, dat u scrupules hebt om een verantwoordelijke betrekking te aanvaarden, waarvoor u zich niet capabel acht. Ik wil u met nog een voorbeeld duidelijk maken, hoe ik persoonlijk die zaak bekijk. Denkt u zich een grote onderwijsinstelling in, een H.B.S. of een gymnasium bijvoorbeeld, zoals men ze in Holland kent. U weet zo goed als ik, dat de directeur of rector niet in staat zou zijn, in elk vak van de docerende leraren les te geven. Mogelijk wel in geen enkel vak van hen. En toch is hij de bezielende leider, moet hij dit althans zijn. Aldus, meneer Wijdenes, heeft u uw taak te beschouwen. Details spreken hier in geen enkel woord mee.

Als u nu met me mee wilt gaan, zal ik u aan de voornaamste leden van het personeel voorstellen.”

Op de rondgang werd Wijdenes aan verschillende personen voorgesteld, wier namen en métier hij al weer spoedig was vergeten, maar in

hem was het gevoel geboren, dat hij de hem toevertrouwde taak wel zou kunnen vervullen.

„Ik behoef het u eigenlijk niet te vertellen,” zei de heer Le Rive, nog vóór hij Bernard alleen liet. „Ieder mens ontwikkelt zich door waardering, houd dit altijd voor ogen en handel daarnaar, wie waardeert, wint.”

Toen liet hij Bernard alleen.

Zijn nieuwe werk was begonnen.

Het zou de lezers weinig interesseren een gedetailleerde uiteenzetting te lezen van Bernard's werkzaamheden in La Réserve. Het zij voldoende hier mee te delen, dat zijn arbeid en zijn persoonlijkheid de sympathie verwierven, zowel van zijn patroon als van het uitgebreid personeel, waardoor zijn positie in La Réserve verzekerd was. Daar hij een zeer drukke werkkring had en bovendien intern was, leefde hij betrekkelijk economisch en spaarde, niettegenstaande zulks geenszins in zijn aard lag. Hij spaarde, niet omdat het bezit als zodanig hem interesseerde, maar omdat hij in de toekomst voorzag kapitaal nodig te zullen hebben, wilde hij zijn einddoel bereiken: eigenaar te wezen van een café-restaurant in Holland.

Toen hij een paar jaar in La Réserve gearbeid

had en hij zijn overgespaarde inkomsten voor zijn doel toereikend achtte, keek hij regelmatig de Hollandse kranten door, verzocht de heer Vormer hem onmiddellijk te willen waarschuwen, als hij horen mocht, dat een of ander café-restaurant te koop werd aangeboden, maar niets had zich tot heden nog voorgedaan, wat hem geschikt voorkwam.

ZESDE DEEL

HET DOEL BEREIKT

W^eer zat Bernard Wijdenes in de Parijse trein, doch in nog veel gelukkiger stemming, omdat hij op de terugreis naar Nederland was.

Nu was hij zijn eigen heer en meester, zij het dan ook van een bescheiden melksalon. Hij glimlachte bij de gedachte, dat hij van het grootse La Réserve zijn toekomst wilde maken in een nederige melksalon. Maar hij zou wel slagen. Al zijn krachten zou hij aan de zaak wijden, niet rusten, vóór hij deze op het peil had gebracht, dat hem voor ogen stond.

Hoewel hij al min of meer cosmopoliet was geworden en door zijn kortstondig verblijf in Londen en door zijn driejarige werkzaamheden in de Franse hoofdstad, verlangde hij weer terug naar Nederland, met zijn prachtige vergezichten, zijn vrolijk en zorgeloos wiekende molens, zijn vreedzaam grazende koeien en het gemoedelijke volk.

Hij dacht aan de oude boekhandelaar, aan Paul en Mientje, aan Annie, aan de heer Gravendaal en John Wood, de Engelsman, aan wie hij eigenlijk het min of meer avontuurlijke leven te danken had.

Het was wel een zonderlinge gebeurtenis, dat hij de volgende dag reeds als eigenaar zou optreden van een zaak, welke hij door eigen aanschouwing niet eens kende. Maar zijn onbeperkt vertrouwen in het zakeninzicht van de heer Vormer deed hem zonder enige huivering of vrees de zaak ter hand nemen. Bovendien rekende hij op zijn gelukkig gesternte, dat hem tot heden steeds trouw gebleven was.

Het was erg druk in de Parijse trein en omdat hij er weinig voor voelde in zijn overpeinzingen gestoord te worden, had hij een rustig plekje in het restauratierijtuig opgezocht, vanwaar hij een onbelemmerd uitzicht had op de heuvels, waarlangs de trein voortjaagde.

Hij had Paul en Mientje telegrafisch van zijn aankomst op de hoogte gebracht en rekende er op, dat beiden aan de trein wezen zouden, als Paul tenminste zijn vrije dag zou hebben of van de patroon vrijaf had kunnen krijgen. Het wederzien zou hem zeer aangenaam zijn, want hij was

dankbaar van aard en zou nimmer de grote dienst vergeten, welke zij aan hem in Londen bewezen hadden!

Als dat kamertje nog maar vrij was, om hem onderdak te verlenen. Want het leek hem verstandig, voorlopig althans, bij hen zijn intrek te nemen. Dan zou hij goed verzorgd worden, dat wist hij zeker. Behalve Paul en Mientje had hij eigenlijk geen enkele vriend in Nederland. Gravendaal, Kereweer en Vormer waren nu al oude heren. Doch het gebrek aan vrienden had hem niet geschaad in zijn carrière, integendeel, hij had nu al zijn voortvarendheid kunnen uitvieren.

Eigenlijk had hij veel meer belangstelling gehad voor zaken dan voor mensen — zijn eerste kennismaking met de mensen, in zijn prille jeugd, was ook niet zo buitengewoon prettig geweest en dat was goeddeels de oorzaak geweest, dat hij nimmer toenadering tot mensen gezocht had. Uitgezonderd zijn zuster.

Al ben ik eenzaam, ik hoop niet alleen te zijn, dacht hij, want hij verwachtte een goed beklante zaak te vinden en deze uit te breiden tot een inrichting, die enig zou zijn in de stad.

De trein had Essen bereikt. Hij kwam op Nederlandse bodem.

„Vive la Hollande!” zweefde het op zijn lippen en hij bestelde een glas Vermouth. „Proost, vrienden in Holland!”

Enkele uren later schoof de trein de overkapping van het station binnen.

Hij stapte uit, zag niemand en vreesde reeds, dat er in 't gezin van Paul iets kon gebeurd zijn, dat hen verhinderde naar hem toe te komen, toen iemand hem joviaal een hand op zijn schouder legde en een vrolijke en blijmoedige stem hem toeklonk: „Welkom in Holland, Bernard.”

Het was Paul.

„Je ziet er patent uit, kerel,” prees Paul, „de Parijse lucht heeft je geen kwaad gedaan.”

„Waar is Mientje?”

„Die had het veel te druk om een en ander voor je ontvangst in gereedheid te brengen. Je weet toch zeker nog wel, hoe de Hollandse vrouwen zijn? Hun gastvrijheid toont zich allereerst in een overvloedige maaltijd.”

„Wat ik alleen maar kan toejuichen,” antwoordde Bernard, „want ik heb een razende honger.”

„Dan maar vliegensvlug met de tram,” ried Paul.

Met open armen werd Bernard door de gast-

vrouw ontvangen, die hem het allereerst naar de kamer bracht, waar zijn meubels nog stonden, alsof ze er pas gisteren waren neergezet en zijn etsen hem nog zo bekend voorkwamen, alsof hij deze gisteren nog in ogenschouw had genomen.

„Nu hoop ik maar niet,” zei Paul, toen ze gezeten waren, „dat je ons Hollands aperitief zo volkomen ontwend bent in die luxueuze zaak te Parijs, dat je een Hollandse borrel niet meer aandurft.”

„Kom er maar mee voor de dag,” zei Bernard lachend, „de eerste borrel zal me stellig weer volkomen met Holland verzoenen.”

Na het diner ontvouwde Bernard zijn plannen. Hij hoopte door energieke arbeid de zaak te kunnen uitbreiden, hierin geslaagd, haar met een flinke winst van de hand te kunnen doen en dan een restaurant, tevens café te kunnen overnemen.

„En dan wordt Paul je eerste kellner,” profeteerde Mientje maar dadelijk.

„Wie weet,” was Bernard's antwoord. „Het leven is zo grillig. Als ik in Londen niet berooid was aangekomen, zou ik stellig het café niet hebben bezocht, waarin Paul werkte en zou ik jullie wel nooit van m'n leven gezien hebben.”

„En moet je nu alleen daar boven de zaak

wonen?" informeerde Mientje, wie zulks al heel vreemd voorkwam.

„Dat bovenhuis heb ik al verhuurd, door tussenkomst van meneer Vormer. En omdat ik dus dakloos ben, kom ik m'n oude kamertje weer bij jullie opzoeken.”

Dit voornemen verwekte de grootste vreugde en genoegdoening bij de twee vrienden.

„Over de prijs zullen we 't samen wel eens worden,” verzekerde Bernard, waarop Paul antwoordde: „Over geld wordt tussen ons drieën niet meer gesproken.”

Die avond bezochten ze met hun drieën nog voor een ogenblik Bernard's zaak en keerden vroeg in de avond naar huis terug.

's Anderendaags aanvaardde Bernard zijn nieuwe werk.

De zaak, dit bleek hem al de eerste dag, behoorde tot de goedbeklante, maar leverde onvoldoende winst op, doordat de consumpties veel te goedkoop waren. Een kop koffie werd betaald, om maar één voorbeeld uit de vele te noemen, met vijftien cent.

Bernard besloot voorlopig de zaak op de oude voet voort te zetten, doch binnen niet al te lange tijd hierin verandering te brengen. Teneinde de

vaste bezoekers geen aanstoot te geven en daardoor zijn zaak afbreuk te doen, sloot hij deze voor een maand, liet enige verbouwingen aanbrengen, opende de affaire weer en de oude bezoekers zagen de consumptieprijzen aanmerkelijk verhoogd. De koffie bijvoorbeeld was van vijftien cent op een kwartje gebracht. Het gevolg hiervan was wel, dat vele vroegere klanten wegbleven, doch hier stond tegenover, dat ze door andere en financieel draagkrachtiger gasten werden vervangen. Had Bernard de eerste tijd voldoende aan één serveermeisje, na enkele maanden waren er reeds drie, terwijl nog twee mannelijke bedienden aan het drietal waren toegevoegd.

Toen naar Bernard's opinie de zaak haar hoogtepunt had bereikt, volvoerde hij een lang bearaamd plan.

Hij verkocht de zaak.

Hij behaalde een winst van dertigduizend gulden.

Nu kon hij zijn vastgesteld doel bereiken. Rustig wachtte hij af, tot de gelegenheid zich voordeed een grote zaak over te nemen. Na enig wachten en voeling houdend met bekende restaurateurs in de stad, onder wie de heer Vormer

wel een eerste plaats bekleedde, gelukte het hem een zaak over te nemen, die wel niet tot de first class affaires kon gerekend worden, maar waarvan Bernard met vooruitziende blik verwachtte, dat ze met wijs beleid en energie tot de beste van de stad gemaakt zou kunnen worden.

In de naaste toekomst zelfs.

Toen Bernard Wijdenes zich de eerste dag in zijn nieuwe zaak had geïnstalleerd, kreeg hij een brief van de heer Le Rive te Parijs, die hem geluk en voorspoed toewenste.

Met deze woorden eindigde de brief: „Avec l'aide de Dieu et de l'énergie, on peut arriver à tout! — Met Gods hulp en energie kan men alles bereiken.”

E i n d e

Naschrift

Bernard Wijdenes, de held van dit verhaal, is thans nog eigenaar van een bloeiend en zeer gerenommeerd café-restaurant in een grote provinciestad.

Mochten de lezers eens een restaurant binnenstappen en een heer ontwaren van middelbare leeftijd, doch met de jeugdige veerkracht van een twintigjarige, laten ze dan niet schromen vrijelijk op hem toe te stappen en hem te vragen, of ze in hem niet de heer Wijdenes mogen begroeten, die ze reeds uit dit boek zo goed hebben leren kennen. Indien de restaurateur echter niet een anjer op de revers van zijn jas heeft gestoken, moet u hem niet aanspreken, want dan hebt ge een ander voor u dan de echte

BERNARD WIJDENES

INHOUD

Eerste Deel — Een sombere jeugd	9
Tweede Deel— Een zonderlinge ontmoeting	51
Derde Deel — Opkomst	71
Vierde Deel — Naar Engeland	102
Vijfde Deel — In Parijs	185
Zesde Deel — Het doel bereikt	195

